

ІГУМЕН ІЕРБЕТ.

ЛЕЛІЯ ІЗРАІЛЯ

АБО

Жите Пречистої Діви

ПЕРЕКЛАД

О. В. ДЕРЖИРУКА.

1917.

Друкарня Сирітського Дому
Філадельфія, Пд.

Harvard University
Ukrainian Research Institute
Reference Library - ,
1583 Massachusetts Ave.
Cambridge, Mass. 02138

ІГУМЕН ІЕРБЕТ.

ЛЕЛІЯ ІЗРАІЛЯ

АВО

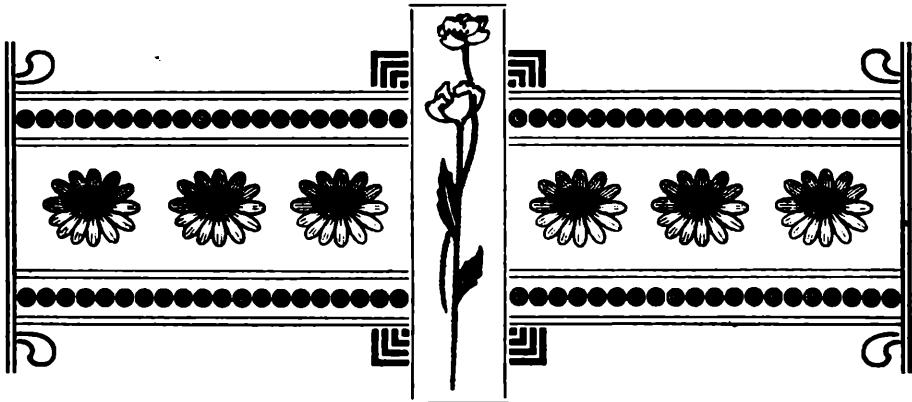
ЖИТЬ ПРЕЧИСТОЇ ДІВИ

ПЕРЕКЛАД

о. В. ДЕРЖИРУКА.

ДРУКАРНЯ РУСЬКОГО СИРІТСЬКОГО ДОМУ
832 N. 7th Street, Philadelphia, Pa.

ПРЕЛОДІЯ.

»Хто-ж се, що мов зоря зазоріла; гарна, як місяць, а ясна, мов сонце; грізна, мов військо під стягами?... Побачили її діви й стали вихвалюти; цариці й бранки — усі величали.« (Кн. пісень, VI. 8-9.)

Повітане: В супроводі небесних ангельських лейтенонів злинув архангел Гавриїл на земну долину, де повитав його Ангел землі.

Ангел землі: Благовістителю щастя, що-ж новогго приносиш з небесних країн?

Ангел з неба: Братя, приношу вам новину! Весели ся, земле і зодягни ся у пишну одежину! Заквітчай цвітами, обвішай себе золотистими овочами і отіни зеленю! Нехай сонце обсипає тебе сріблистими лучами, а ніч нехай приспить тебе перлистою росою. А ви, ріки, попливіть жвавійше; струмочки зажурчіть! Гори, зодягніть ся промінями щастя! Зорі, погляньте мерехтливими очима на задуману

вселенну! День радости, надії, вдоволеня і відкуплення близько!

Марія... Марія, Пресвята Дівиця, отвірає Свої очі до съвітла. Марія... На звук сього імені похили свою голову, Ангеле землі! Розрадуй ся й ти, съвітло! Пести Її твоїми лучами, бо Вона ніжнійша від ранньої зірниці! А ти, віltre, повій лагідно, щоби ціла природа з любостю прислухала ся Її народженю!

Ангел землі: Нехай благословенні будуть твої слова, Благовістителю міра! І нехай благословенна буде ся Пресвята Дівиця, що Її прихід ти звіщаєш! О, мої други, хранителі душ людських! Ви від часу упадку людського роду бажали його хоронити й співчувати з ним, вижидаючи його освобождения. Веселіть ся зі мною! Повітайте Непорочну Дівицю, що Її блеск упевняє нас про безконечне жите.

Хор Ангелів-хранителів: О, Маріє, морська зірнице! Славословлять Тебе ангели небесні й земні! О, Маріє, цвіте з небесної левади! Ти маєш принести для людського роду чудодивну лелію-Сина! Через Тебе зміняється людська доля і змазується ся давний злочин. Ти нова Ева, та безконечно краща й славнійша від першої; ти розлиєш нове жите по людських серцях. О, Маріє, морська зірнице! Славословлять Тебе ангели небесні й земні!

Ангел з неба:

Ева ридала жалем-журбою, а Марія звеселила ся безконечною радостю. Ева носила у своїй груди овоч сліз, Марія-ж носити-ме у Своїм чреві Овоч вічної радости. Ева видала грішника на съвіт, Марія-ж породить Сего, що відкупить съвіт від гріха. Мати людського роду погрузила своїх дітей в глубину смутку й смерти, а Марія приходить з дарунком віч-

ного житя у Своїх руках! Ева — початок упадку, Марія — жерело ласки...

Ангел землі: Будь благословена, о, по вічні віки будь благословена Ти, що приходиш сокрушити голову змия і людство піднести до радости! Та нехай буде благословена ся землиця, що держить собою се щастє!

Хор Ангелів: Нехай буде благословена ся землиця, що держить собою се щастє!

Приступім до Пречистої! Станьмо почестною сторожию біля Неї. Слід у слід йдім за Нею від колиски аж до гробу! Будь благословенна, Маріє, благословена на віки!

* * *

Так величають ангельські лики Небесну Царицю. І ціла вселенна дрожить від радости і оклики своєого торжествовання підносить аж до небесних вижин. Зірниці мерехтять в безконечнім блакитнім морю і сьвітові простори грають чарівною гармонією... А небесні ангели-благовістники розсипують сьвітляні лучі й запашні аромати по стежинах людського житя...

Розділ перший.

У МІСТОЧКУ НАЗАРЕТІ.

Йоаким і Анна. — Вислухана молитва. — Пророчі голоси. — Семий місяць съятого єврейського року. — Рождество Дитини. — Марія — ім'я вивисшена і болю.)

В затиші галилейських гір, в невеличкім місточку Назареті, жило тому дві тисячі літ з горою старше подруже: Йоаким і Анна. Обоє пра-ведні і богобоязливі, та зазнавали в житю доволі житейських невгодин. Гаразд не був для них ласкашим приятелем, а ворогом: хуртовина винищувала збіже на ниві, а виноградник ледви вистарчав на удержане житя. Вони були дійсно убогі.

Та однак: хто любить Бога, не боїть ся съвітових нещасть. Йоаким і Анна не нарікали ніколи на свою бідноту. Найбільша грижа для них була, що не мали дітічок. А се уважало ся за найстрашнійше лихо у жидівського народу.

Сю безутішність найглубше відчувала Анна. Були се часи очіданя приходу обіцянного Месії.

Після старого жидівського закону, Йоаким міг узяти собі другу жену, та Анна була для нього безмежно-дорога. В молодих літах любив він її за її незвичайну красу, а тягом супружого житя пізнав її благородну душу. Тому навіть серед довгого і прикрого бездітства не промовив ніколи ні найменшого словечка наріканя. Казав звичайно до себе:

— Дав мені Господь благородну подругу і помічницею; а що ми не можемо діждати ся діточок, так є в сім Божа воля. *«Як приймили ми добро з Божих рук, то чому-ж не маємо приняти й злого?»* (Кн. Йова II. 10)

Ще й додавав:

— Хто-ж зможе противити ся Богови і бути в спокою?

Найзвичайніше переводили обое свій час на праці, молитві і добрих ділах; як більше старілися, то й горе їх меншало. Се-ж була Божа воля, а вони їй у всім піддавали ся.

Всемогучий Сотворитель не може глядіти байдужно на таке піддане. Може Він іх тільки досвідчув; може мила Йому була їх ніжність; а може бажав обдарувати їх великою радостю по довгих літах очікування... Може Анна в першій мірі не повірила-б... Бо вона не съміла й про се подумати; а радше переконувала себе, що се неможливо, бо вони обое були на старости літ.

Одної днини сиділи обое в городци близько хатини; в їх грудях тихий смуток, а в голові сумнівні думки; мовчали, захоплені в огляданню при надної околиці. Тяжка тінь старої сикомори хоронила їх від горячих і докучливих сонічних лучів. Обое були заняті чищенем насіння: Анна обережно віddлювала зернятка від полови і зисипала у приділ. Так минула ціла година. Було тихо і мило довкруги і природа неначе у сні. Ні

звуку, ні шуму, хіба тільки їх власні слова, що й так рідко коли вихоплювали ся з їх уст.

Нечайно Анна підвела ся із лавочки, що Йоакима дуже застановило. На її лиці з'явилася радісне здивовання. Туніка зісунула ся низше ліктів; підняла руки до неба, а опісля упала на-вколішки і серед такого положення, здавалося, неначе вернули до неї літа молодечої її краси.

— Мій Боже, дякую Тобі! Мій Боже, благодарю Тебе! — промовила тихо. — Слава і честь Тобі. Ти вислухав мольбу і зітханя Твоєї рабині.

А опісля звернула ся до Йоакима:

— Ликуй зі мною, мій мужу, — говорила серед радісних сліз, — Всемогучий зволив вкінці зіслати Своє благословене на нашу домівку.

Таким чином дізнався Йоаким про сю неожидану ласку, що мала злинути для них обоїх з небесних вершин. Він долучив сейчас свою молитву до молитви своєї жени і величав Господа сердечними словами.

Небавом і інші знаки небесної ласки його застановили і побільшили його подив: Куди тільки Анна повернула ся, линула слідом за нею надія й мир; тайні ласки розносилася всюди. Вона мала звичай відвідувати хорих: що тільки увійшла вона до кімнати, де лежали недужі, зникала слабість а на її місце приходило успокоення і дивно-переймаюча радість. Любила також йти настрічу кожному опечаленому й пригнобленому; і як тільки тепер наблизила ся до такого чоловіка, сейчас уступало пригноблене й печаль а натомість приходив спокій і віддане ся Божій волі, через що тягар душевний ставав менший і лекший до переношення.

Як повстало яке непорозуміння між сусідами і Анна прийшла його залагодити, то її слова так

успішно успокоювали розгнівані уми, як олива розбрухані морські філі.

Жена Йоакима все була скромна, ніжна і невибаглива невіста; вона була все вдоволена тим, що доброго могла зробити. Та теперішнє чувство дивного спокою її дуже застановляло; ніхто більше не дивував ся із сеї причини, як вона сама. Навіть Йоаким замічував точно сю дивну переміну.

— Без сумніву се є наслідок неожиданого щастя, — думав з початку.

Та сейчас таки не міг сього зрозуміти, яким чином її особисте щастє усуває слабість і пригноблене у інших людей. Зачав отже думати і прийшов небавом до пересвідчення, що ся зміна бере початок з якого-то сильного і святого жерела.

— Що се такого, Анно? — спитав її кілька тижнів опісля середтиші їх невеличкої хатини. — Чим більше дивлю ся на то всео, тим менше розумію. Чи ти не знаєш, відки сі дивні дива з недужними і опечаленими?

І росказав подібно всії свої спостереження.

Коли Йоаким скінчив, обое мовчали довгенько. Анна опустила очі в долину а руки легко зложила у його долоні. А далі підвела голову і глянула в лицех Йоакима.

— Чи ти тямиш, Йоакиме, мій добрий мужу, сі слова: »Возвесели ся ти, неплідна, що не родила; викликай радісним голосом ти, що не зазнавала...« (Ісаїя, LIV. 1.)

Тут перервала і завагала ся.

— Що-ж се значить, Анно? — спитав Йоаким.

— Близький час, — одвітила Анна торжественно. — І, як ти частенько говорив мені, вселенна є серед ожидання. Тижні, предсказані пророком Даниїлом, зближають ся до заключення. Вибраний народ, основуючи ся на Його обітниці, підводить очі до неба... надслухує... надіється...

Її голос дрожав.

— Чи-ж не каже нам наша віра: »*Бачу його перед очима, тільки не сьогоднія; бачу його, та не з-блізька; чую в моїм дусі: сходить зоря з Якова; здіймається скіптр з Ізраїля... Із Якова вийде Той, хто царів з їх престолів посцидає»?* (Числа XXIV. 17, 19.)

Йоаким не переставав глядіти уважно на свою жену. А вона продовжала:

— Ти є з роду Якова, як потомок через своєго діда, Натана.

Перестала знов говорити, а серце її сильнійше забило; вона набрала відваги докінчити тихим голосом:

— Нехай так й буде.

Йоакимове лице споважніло.

— Анно, ти не гаразд роздумала пророчі слова. Коли-б так, то ти не приноровлювалася-б тих слів до нас.

І узяв папирусовий звиток з недалекої лавки, розгорнув його і найшов бажане місце.

— Ось-тут прочитай, — промовив. — »*Більше бо дітий в опущеної, як у тої, що має мужа,** — говорить Господь.« (Ісаїя, L. IV. 1.)

Він положив звиток біля себе і ніжно продовжав:

— Нехай гордовитість не входить до наших сердець. Що-ж бо ми такого зділали, щоби заслужити собі на так велику честь Сотворителя?

*) Се пророцтво треба так розуміти, що перше була жидівська синалоїа в значінню віри і закону духововою супругою Бога; а опісля інша, загальнійша церков, Христова церков, що зразу була неплідна, мала стати пліднійшою супругою. — Прим. перекладчика.

Анна мовчала.

Та однак чуда діяли ся даліше. Разом вчи-
тували ся подруги в пророцтва, розважали їх і
не були в силі розуміти. Чимало тайного значі-
ня годі їм було добути. Вкінци Йоаким не знов,
що думати. Прийшли і жнива і, дивне диво, за-
повнила ся комора і пивниця по береги збіжем і
виноградним соком. Ще ніколи в житю не були
в такім достатку, як в сім році.

Анна не переставала розважати над сею спра-
вою; передумувала всю, що минуло ся, як і се,
що мало послідувати. Уста були мовчазливі, та
в глубині серця тліла якась надія, що її годі було
опреділити і висловити. Надіяла ся сина. Такої
чести і слави очікувала кожда ізраїльська не-
віста. Син! Чому-ж бо не має народити ся син,
як його прихід попереджає така почесть і дивні
прояви сили?

* * *

В початках семого місяця сьятого єврейсько-
го року, ~~місяця~~ Тізрі, що відповідає нашого жов-
тневи, народило ся так довго-ожидане Дитяtko.
Мицій голосочок Немовляти долетів до уха
Анни і наповнив її душу великою радостю.

— Дайте, нехай гляну на личко Дитини, —
попросила.

Та жінки, що заходили ся біля Ново-народже-
ної, не квапили ся; бо між ними не було такої ра-
дості, яка лучається ся тоді, коли приходить на
світ хлопя. Ні одна не підійшла близше. Анна
прижмурила очі і слізози потекли по її лиці.

Так, немов у відповідь на її прошене, Йоаким
увійшов до кімнати. Тихим, спокійним голосом
казав жінкам вийти з кімнати. А опісля узяв
Дитя на руки і підніс до матери.

— Анно, — промовив. — Нехай буде воля Божа,; ми їй маємо повинувати ся. Наше дитяtkо — се Дівчинка.

Його голос дрожав і слізози потекли по лиці. Він надіяв ся так, він бажав сина з цілого серця й душі. А син, попереджений такими знаками і чудами, певно, що...

Анна узяла Дитяtkо на руки і, як приголубила його до грудий, її серце забило ся знов сильнійше. Лице засіяло такою дивною радостю, що Йоаким змішав ся.

— Донька, — промовила тихо. — Донька! Так, але яка Донька! Вона виросте серед народу і буде благословенна найбільше зпоміж всіх Богом благословених, бо Вона отворить брами сходу; тоді появить ся Ожиданий від народів.

Її голос добирається до найдалішої глубини Йоакимового серця.

— *Гарна ти, моя мила, о, яка ти гарна! Очі у тебе голубині.*« (Кн. пісень, I. 14.) Ти паходи-ми розлила ся у моїй селитьбі. Ти станеш матірю чудної любові, боязни, знання і съятої надії. О, який надмір небесних дарів на тебе розлив ся! Ангели падають на-вколішки перед съятиною смирности й невинності, перед сею съятиною, що її Створитель прибрав для Себе! Слухай! Чи-ж ти не чуєш небесної пісні »алилуя« і при-надного шуму золотих крил?

Йоаким насторожив уха і упав за хвилину на-вколішки біля ліжка. Бо дійсно, до його ух добирали ся чарівні звуки солодкої музики. Ся музика не могла бути земна.

— Щоби часом хто не підслухав нас! — кликнув у своїй смирности. — Держім се в тайнії сї дїла Створителя, дорога Анно, поки Йому самому не подобається ся того всього відкрити.

І дріжучою рукою поблагословив любу Do-
Go gle

нечку, що принесла таку обильність щастя і слави на його старші літа. Поклонив ся перед Ней низько, витаючи Її, як провозвісницю нових часів.

Коли жінки знов увійшли до кімнати, Анна і Йоаким замовкли. В часі приймання щиріх желань від родини, сусідів і знакомих не дали навіть пізнати по собі сеї надземної радости, що заливала їх груди.

Прийшов вкінци час назвати Донечку по імені.
І дали Їй ім'я МАРІЯ.

— »Марія« значить »вивисщена«, — сказала вона до мужа. — І вона буде вивисщена, як ліванські кедри і кипарисне дерево на горі Сіоні.

О, леле! Бідна мати! Вона забула, що се ім'я означає також »гіркість.« Оба значіння містилися в Божім призначенню. Бо як Цариця ангельських ликів мала в будучності бути вивисщена понад все, то се мало стати ся аж тоді, як усю терпкість житеву забере зі сьвіта Своїми болями.

Ах, ім'я Марії! Таке солодке для уха, таке любе для серця! Маріє, Царице ангелів! Маріє, Мати Божа! Маріє, зірнице морська! Маріє, потіхо зажурених! Умилосерди ся, умилосерди ся над тими, що терплять! Моли ся за ними і — нехай буде Твоє ім'я благословене!

Нехай буде Твоє ім'я благословенне, Маріє!

Розділ другий.

ДІТОЧІ ЛІТА МАРІЇ.

(Діточі заняття й даровання Марії. — Перша хмаринка. — Родительські прочуття. — Смуток і потіха. — До Єрусалима. — Поворот домів і смуток родичів. — Смерть Йоакима і Анни.)

Марія, що ще перед Своїм різдвом була жерелом спокою і радості для оточення, не переставала розсівати щастя для всіх, хто тільки приблизився. Вона була потіхою для всіх, а особливо для батька-матери; ніжна, мила, хороша; повна небесного тепла і найсолідшого чару. Навіть чужинці, кількоїх не було, коли приходили близьше Неї, відчували незвичайно-дивну роскіш сердця; всі съвітові пристрасти їх зникали а думки, неначе малічною силою зверталися до Створителя неба і землі. Її личко було легко-округле; очі великі і ясно-азурові, волосе ясно-оріхової краски. Та найбільша краса видніла ся у її уложеню зовнішнім, що було таке ніжне і чисте, що люди мимохіті підходили, щоб тільки побачити або почути її слово.

Хоч дитина, а однак: як-же виріжняла ся Вона поміж дітьми! Сі ясні очі були повні чого іншого, а не тільки діточого зачудовання; съвітила ся у них глубочінь думки і серіозності. Як Анна ставляла її собі на колінах і учила закону, або Йоаким держав на руках, читаючи дещо із съвятих звитків пророцтв, — обое відчували сю незвичайну понятливість Марії. Коли Вона збирала цвіти по левадах, холодила Свої пальчики в сріблистий водиці скоро-течних потічків, слідила за хмаринками, що громадами линули по голубих просторах, таких голубих, як її влас-

ні очі, годувала і піклувала ся манюсінським письклятем-воробчиком, що упав з гніздочка, — то все, здавало ся, вичитувала чуда в книзі природи, що були за губокі, щоби їх висказати словами. Научена побожними родичами обдарована надземським талантом понимання, Марія частенько падала на-вколішки і складала Творцеві подяку. Сьому Творцеві, що є такий величний на віть в найменшім творенію Своїх рук.

Вона була незвичайно невинно-щаслива. А ось прийшла перша тінь тревожної думки. Одної днини йшла полями з китицями пестрих цвітів у руках і побачила на дорозі невеличку Свою другиню, що жалібно плакала. Серденко Марії сповнилося ніжним співчутем.

- Що се? Чого ридаєш? — спітала.
- Моя матінка умерла, — хлипало дівчатко.
- Умерла?

Марія, люба донечка Йоакима і Анни не бачила ніколи смерти. Слова дівчинки затревожили її. Вона обняла невеличку другиню, потішала, як могла і як тільки висушила гіркі слізки, побігла прямо до рідної хатини і матінки. Зачала роспитувати. Анна росказала їй про упадок Адама і Еви і кару, що її дотепер поносить людський рід. Марія зблідла і задрожала, бо зрозуміла значінє болю і смерти і журби, праці і нужди. А тоді Анна зачала говорити про незвичайну обітницю післання Спасителя і про се, що ся хвилья приходу Його має наступити небавом, після давніх пророцтв. — Який добрий Бог! Який пре-добрий! — закликала Марія, плещучи в долоні від надміру щастя.

Анна глянула любо на Неї. Яке щастє бути близько Марії! А тут-же прийшло чувство власної неудельності: чи вона і Йоаким були вартні

такого скарбу? А коли опісля висказувала свої думки перед мужем, її руки дрожали.

— Не було би для мене зовсім дивно, коли-б хто забрав її від нас, — промовила уриваними словами. — Її поведене ангельське; хто підходить до Ней, мусить почувати пошану.

Йоаким глядів змішаний на неї, а її очі наповнилися слізами. З великою ніжністю уязв свою супругу за руку і, не говорячи ні слова, не пішов до своєї роботи, а вернув до своєї кімнати де на-вколішках змовив до Бога сердечну молитву. Бо Марія мала на Собі таке замітне знамя Божої ласки, що він тільки бажав пізнати, до чого Всевишній її призначив. Слова Анни були справедливі. Ні-одна дитина не була така, як їх Доня. Вона, здавалося, не була земною людиною, а «ходила шляхами правди, правосуду стежками» (Прип. Солом. VIII. 20); цілій час переводила або на послух родичів або на висъпівуваню похвальних пісень для Створителя, або вкінці на дрібних заняттях домашніх відповідно до Своєї сили.

Одної днини в часі невеличкого заняття Марія засыпівала невеличку пісню в честь Найвищого. Почув се Йоаким. Він слухав зворушений, похиливши голову на груди. Се занепокоїло Анну і вона спітала:

— Що се, мій дорогий мужу?

— Анно, — одвітив Йоаким, — одну думку довго вже ношу в собі; мушу її виповісти. Ся Дитина, що так багато принесла для нас радості на склоні нашого житя, є тільки віддана нам Богом на якийсь час. Вона належить до Бога. Ми мусимо її Йому віддати.

Анна поблідла.

— Треба її посвятити на Службу Богови, —

продовжав Йоаким, силкуючи ся задержати спокій.

— Ой, леле! — сплеснула Анна в долоні. — Я се знала. Кождої днини бояла ся я, що ти промовиш се слово і все дякувала Господу Богу, що ще на се не прийшов час. Надіяла ся я все, що Всемогучий покличе мене до Себе ще перед виявленем Його съятої волі через твої уста. Йоакиме, чи-ж погадав ти коли, що станеться з нами, коли стратимо сей многоцінний скарб, сю нашу радість і славу?

Голос Марії в сусідній кімнаті замовк. Вони знали, що вона тепер молить ся; тому, щоби свою розмовою не дати Дитині притоки до розсіяння, Анна закинула на себе загортку і вийшла на двір. Тут сіла на лавочку і заплакала. Йоаким вийшов за нею, опер ся о стіну і з жалем глянув на жену. Він не намагав ся її потішити, бо знав біль її серця. А тимчасом Марія покінчила Свою молитву і замітила смуток батенька і тихі ридання неньки.

— Матінко, дорога матінко, — промовила. — Чого плачете? Що стало ся?

— Нічого, доню. Я сумую над тим, що прийде.

Марія утерла ніжно слізози з її лиця і поцілуvala.

— Чого ви мене все навчали? Чи повторити сї слова? А ось вони: »Ми є на сїй землї, щоби радо сповняти Божу волю.« Матінко, чи-ж се не ваші слова? І не ваші, батеньку?

І звернула ся до Йоакима, щоби і його потішити. Останні лучі заходячого сонця зникли з вершків гори Кармель і маєстатична тінь гір розложила ся у долині, закриваючи у півсумерку її красу. Так і тревога кинула свою тінь на їхні серця, закриваючи усю радість. Марія уняла

Йоакима руку, а другою ненъчину; притягнула їх обоїх разом, слухала, а опісля упала навколошки і показала на небо.

— Матінко! Батеньку! — кликнула. — Господь Бог, що вложив таке чувство у ваші серця, дасть і силу перенести журбу.

Перед безжурним і поважним поглядом Марії уступив великий тягар з груди Анни. Вона утерла слізози і промовила сама до себе:

— Чи-ж не слід мені радше веселити ся, що я є матір'ю такої Дитини? Чи-ж не повинна я під дати ся без роптання тому всьому, що Бог на мене зсилає?

Держачи руку своєї Дитини, молила ся мовччи. Йоаким клячав, обнявши Марію і молився також. А сонце, неначе неспокійне, щоби не зайти, не кинувши лучами на сю хорошу сцену, освітило вершок гори Кармель вінцем промінистої слави. Се було неначе знаком Божого благословенсьства.

Кілька днів опісля вибрали ся Йоаким і Анна до Єрусалима і взяли зі собою Марію.

* * *

Родина і сусіди бажали їм товаришити, бо хоч не були съвідомі високого призначення Марії, то все таки бажане родичів посвятити Дитя на службу Богови було і для них великою гордістю. Зачавсь час, колипадають рясні дощі; се був знак, що подорож буде тяжка і невигідна.

Подорожні посідали на сильні мули і поволи зіхали з узгіря, покритого широко-листними філовими деревами, темними оливками і жовтавими помегранатами. Густі дубові дуброви хоронили їх перед дощем, бо сонця, що съвітило ясно в часі їх виїзду з Назарету, тепер не було видко. Небо покрило ся тяжкими хмарами; з них лив

дощ у долину сріблистими струйками. Тут долина Назарету є окружена горами, що разом з горою Кармель здигають ся могучою стіною. Поменші потічки і ріки повиливали з надміру води. Ріка Сізон вийшла з берегів і широко розлила ся, як в давнину, коли тут побито Сизара і його військо. Шлях був болотнистий. Треба було обходити мочари і ступати небезпечними стежечками. Та коли подорожні зійшли з гір в долину, почули, як се впрочім буває часто в країнах горячого підсоня, теплий повів вітру і запах весни. Велике Середземне море шуміло у долі серед торжественної краси а небозвід горів золотом, пурпурою і сріблом.

— О, — закликала Марія, — як Створитель дає нам тепер таку прекрасну природу, то яка-ж вона гарна мусить бути перед осінню!

І чувства Її серця звернули ся до неба, бо, глянувши у висоту, Вона почувала ся близше Бога.

З Назарету до Єрусалиму є вісім миль. Наші подорожні приїхали до Святого Міста ледви за тиждень. Вони повітали місто славословною молитвою а слідуючої днини вибрали ся прямо до съятинї через браму Єфраїм.

Захарія, один із съящеників і далекий свояк Анни; сповняв саме тоді свої съященичи обовязки. Нії Анна, нії Йоаким не звістили його про свій приїзд, та що тільки увійшли вони до съятинї, він вийшов проти них і поздоровив:

— Я очідав вас, бо молодий післанець, гарний, як ангел съвітливий, прийшов поперед вас і звістив мені про вашу гостину.

І поблагословив всіх.

Його слова незвичайно здивували Йоакима і Анну. Обое поглянули мовчкі на себе і хоч нічого не одвітили, то упевнили ся, що сповнили тим Божу волю, коли приносять Доњку до съятинї.

Був звичай тоді, що родичі, присвячуочи свою дитину на службу Богови, мали жертвувати на річ святинї ягня або два голуби. Остання жертва була жертвою убогих і таку жертву зложили Йоаким і Анна: вона спалювала ся на жертвенному святинї в присутності родини і сусідів.

В тім часі, коли кадило палило ся на жертвенному кадильнім, Йоаким і Анна уняли Марію у свої обійми останній раз, а всі присутні повітали її поцілунком мира. Після того Дитя попрощало ся зі всіма іувійшло до середини святинї, що мерехтіла від золота і ясніла від світла. Здалека доносила ся музика до їх Дитини і гарний запах розносив ся довкруги. Йоаким і Анна мовчали. Тепер не плакали, хоч відчували в грудях самотину. Вони понесли жертву, бо віддали свою Дитину Створителеви. Може опісля вони знають радості, та тепер їх людська природа узяла верх над ними. Цілій сьвіт потемнів й почорнів для них. Що їх се обходило, що погода була прекрасна, сонінько съміяло ся горі над ними, а природа розсміяна і спокійна? Поворот домів був серед мовчанки, смутку і неспокою. Кождий крок вперед додавав їх серцям більшого болю; вони бо лишили свої серця за собою, ген, в Святім Місті, в святині Господа.

Знакомі не мішали їм в їх смутку, а тільки неволили до як найскоршого ходу, щоби обое родичі засіли знов у своїй хатині, потішали себе взаємно і взяли знов на свої плечі тягар звичайних своїх занять без сього найкращого цьвіту, що до недавна розцвітав ся біля них. Та коли Йоаким і Анна прийшли до своєї самітної домівки, тепер дійсно опущеної і глянули мовчки одно на другого, то біль їх був безмежний.

Коли-б Марія була звичайною дитиною, то

її непресутність була би вже причиною великого смутку. А що-ж за біль заполонив їх груди після втрати такого скарбу, що був щастем і гордощами усєї рідні, а особливо батька та матери?

Може ми пережили щось подібного в нашім власнім житю. Може Божа ласка сходила на нас, освічувала наші серця й душі, а опісля слідували й хвилі смутку і темряви. Чиста й ангельська Марія була неначе лучем небесного съвітла; Її неприсутність стала початком великої журби родичів. Вона була для них мерехтливою зіронькою. Як-же вони могли жити без її проміння?

О, щоби так ми дізнали такого щастя і хоч одну днину могли на Неї глядіти! Або хоч одну годинку перебути під съвітлом милого погляду Цариці ангелів! Коли-б серце наше змогло забути ся щастем хоч одну хвилину в Її присутності, то чи була-б яка роскіш у съвіті більша від сеї? А А Йоаким і Анна заживали сього щастя кілька літ; віддихали атмосферою невинності, спокою і чистоти...

Бог Її зажадав. Вони піддали ся Його волі... та смуток їх був так великий, що Він не дав їм надто довго його переносити. Коротко після розлуки Його ласка покликала обох родичів до Себе.

Розділ третий.

ЖИТЕ МАРІЇ В СЪВЯТИНИ.

(*Її заняття серед загального поважання. — Єлизавета і Анна пророчиця. — Бездітність подруга. — Дивне оповіданє Єлизавети. — Съвято кучак.)*

Коли померли родичі, Марія ще більше віддала ся духовому житю в съвятини, чуваючи й

молячи ся при вході до храму, а й долучуючи Свій солодкий голос до срібних голосів дівиць, як з висоти срібно-кованих галерій день і ніч висъпівували пісню на честь Бога. Частіше однак розважала Вона над Святим Письмом, бо пророчі слова особливо вражали Її серце.

Не бракувало там молодого товариства. Однак тому, що Марія брала участь у символічних танцях, що відбувалися під звуки съпіваних псальмів, або гафтували богаті тканини на одіж для Левітів і чудові ризи Архієрея золотом й дорогими каменями, то й рідко коли брала участь у веселих розмовах, що лунали нераз довкруги Неї. Говорила звичайно про гарні пляни на будучість. Хороша Соломія готовила ся до своєго близького вінчання з видимою скромністю. Анес, більше розсіяна, росказувала про золоті нараменники, нашийники і ковтки або й коштовну одіж, що її богата своячка, Орфа, мала небавом вложить на неї. Без сумніву, Марія чула нераз подібні розмови, та однак так дуже була затоплена в розважаню, що не звертала на се найменшої уваги. Вона не бачила навіть, як молоді Левити роступали ся з пошаною перед Нею, а навіть не знала, що тут уважають Її за щось найвисшого понад всіх.

»Коралі дорогі, та не такі, як мудрість і нічого з того, що ти бажаєш, не зрівняєть ся з Нею. (Прип. Солом. III. 15.) »Уста Свої отвирає тільки на слова мудрі і на язиці у Неї лагідна наукa, (Там-же, XXXI. 26). »Чимало дівиць зібрали в собі скарби, — та-ж їх всіх перевисшила (Там-же, XXXI. 29).

Як Марія кінчила Свої заняття, себто: як вже вишила золотом й дорогими камінями съященичі одежі (Її руки були незвичайно зручні), як сповнила всі обовязки дівиці, посьвяченої на

службу в храмі Божім, то як колись шукала товариства Своєї матінки в невеличкій хатині в Назареті, так тепер йшла до Єлісавети, поважної жени Захарії, або Анни, званої пророчицею, доньки Фануїла. Ся невіста перебувала біля храму цілий час своєго вдовицтва. Дома колись вчитувала ся Марія звичайно у Святе Письмо; так і тепер забирала ся до такої-ж науки. Питала о пояснення, значінє поодиноких слів і старала ся всю запамятати. Обі поважні невісти полюбили і подивлялися Марію; бо Її чисте лице було повне виразу, серіозності, ніжності і мудrosti.

»*I будуть благословені у твоїм потомстві всі народи землі!« (Інез. ХХII. 18). »Не відніметься скіптр від Юди« ... поки не прийде Сей, що має бути післаний. I Він має бути ожиданем народів« (Там-же XLIX, 10).*

Вона повторяла слова, сидячи біля Анни і впоювала Свій розумний погляд на твар мудрої невісти.

— Скиптр випав з рук Юди, — промовила. — Зближається важкий час. Чи не боїш ся? Чи не дростиш з очікування?

Анна не одвітила нічого. Може передумувала в глубині своєї душі дивне призначене Дитини і через се не говорила. А може знала, яка велика честь стріле Марію і тому не уважала за відповідне того всюого відкривати. На всякий раз Маріїне розумінє небесних справ і Її глубокі думки ніколи надто Анни не дивували.

— Який щасливий Давид, — продовжала Марія. — Одинокий чоловік зі всіх людей, що бачив Спасителя на лоні Отця; що бачив Його, як царствує у Своїй красі, лагідности і справедливости, »поставлений над Сіоном, святою горою моєю.« (Псалт. II. 6)

Вона сплеснула в долоні, зложила руки на грудех, а ясна і глубока радість розлила ся по її лиці.

— О, Господи, як велике, як кріпче і як почести гідне є Твоє ім'я! — закликала.

Таким способом Господь Бог пробував у серцю Пречистої, Лелії Ізраїля. В Святім Письмі вона бачила і розуміла будучність Месії. Бачила Його, як терпить за гріхи людського роду, як Його ноги і руки пробиті острим гвіздем, окровавлені, зболілі; Його одіж пірвана і замазана... Тоді її душу проникали сі оружя терпіння, що спричинили опісля для Неї такий великий біль.

Єлисавета, мила і ніжна, гляділа слідом за Марією, як Вона вийшла з хати.

— Певно, велике призначене ожидає сю Дівицю. Чи ти бачила коли таку, як Вона?

Пророчиця—Анна одвічала зворушеним голосом:

— Ні, ніколи.

А її серде сповняло ся щораз то більшою ніжностю для Дитини съвітла і невинності.

* * :

З дня на день привязувала ся Єлисавета більше до своєї Племінниці і часто посилала за Нею, бо тоді, коли Захарія мусів у съвятині сповняти свої съвященичі обовязки, почувала себе надто самітною. Ніколи не переставала говорити про Марію, її красу, лагідність і небесне розположене. А і Захарія, хоч строгий і поважний муж, почував дуже сильне привязане до Дитини.

— Вона слухає тільки про Божі справи! — говорила небавом опісля Єлисавета. — Коли-бти чув її пояснення Святого Письма, як чула се Анна-пророчиця і я, то твоє серце забило би великою любовю. Як я є близько Неї, то неначе

небесні брами є отворені переді мною. О, коли-б обдарував Господь і мене такою дитинкою, як би я Його величала! Та, леле! Се й моя журя! Треба бути вдоволеною.

Журба Єлисавети була тако-ж само, як Анни, жени Йоакима. Вона не мала дітей і угинала ся від сорому перед своїми знакомими і ріднею.

— Гаразд, — говорив раз до неї Захарія, — приймім отсю Дівицю за нашу власну. — Знаю, що ласка Божа є на Ній і що щаслива ся хата, у якій Вона замешкає.

Єлисавета глянула нерішено.

— Ні, пождім. Анна-пророчиця каже нам глядіти в будучність, що може принести нам велику радість. Може...

Захарія похитав головою.

— Не надій ся сего, бо се неможливе.

Єлисавета змішала ся. Вона нераз бояла ся, що муж, після тодішнього жидівського звичаю, возьме з нею розвід; тому замовкла і навіть бояла ся думати про сю надію, що тліла в її груди.

— Впрочім, що за хосен буде, як возьмемо Марію за свою? — промовила. — Вона зложила в моїй присутності обіт вічного дівицтва.

— Що? — кликнув Захарія. — Обіт дівицтва?

Зажурений зачав ходити по кімнаті, а далі сказав:

— Як се може бути? Тепер, коли зближаємося до часу сповнення так довгоожиданої обітниці? Як могла Вона зложить сей обіт, що противить ся нашим звичаям і надіям часу, в якім живемо?

Ще ніколи не бачила його Єлисавета так зворушеного.

— Однак... — промовив ніжнійше. — Вона є під моєю опікою; я є для Неї найближшим своїком після батька-матери і закон дає мені

повне право звільнити Її від сього обіту і уповажняє мене вибрати для Неї мужа. Скажи мені, Єлісавето, коли се стало ся?

— Ти знаєш, що твої съященичі обовязки відтягали тебе від дому на довший час... — зачала Єлісавета.

— Так, — притакнув муж.

— Тоді я кликала звичайно до себе молодих дівчат, щоби надто не відчувати самотини.

— Так, і я дуже тішу ся із сього, — сказав Захарія съміючи-сь, бо знов, що Єлісавету всі дуже любили.

— Таким чином дізнала ся я, що хороша Сальоме влюбила ся у молодого рибалку з озера тиверіядського, а розсіяна Ане у Орфу; їх ти небавом повінчавши. Сальоме печаливо готовить ся тепер до нового життя. Ане — тут Єлісавета похитала головою — є інакша; трудно мені уявити собі її, як подругу убогого чоловіка....

— Та говори однак про Марію, — перервав Захарія.

— Останнього тижня тебе не було дома, — росказувала Єлісавета даліше, — і я запрошула Марію до себе. Ніколи ще не спливав для нас час так солодко. Гляділа я на сю Дівицю і серце мое успокоювало ся а ум проясняв ся. Вона є не-наче рожева рання зірниця з рук Божих. Кілька днів ми перевели разом. Ти мав прийти домів слідуючої днини і я просила Її лишити ся й через ніч, щоб не відчувати браку Її товариства. Раби принесли нам овочі, цитрини і тісточка; а ми трудолюбиво докінчували пояс, що його мала я тобі подарувати. Марія перестала случайно гафтувати і заспівала пісню своїм соловійним голосочком...

Єлісавета завагала ся. По хвили продовжала:

— Се, що маю тобі тепер сказати, є за-съяте,

щоби бути в силі його повторити. Небавом опісля Марія забажала знов съпівати і взяла до рук арфу. Розлила ся прекрасна арія, неначе з небесного інструменту, по цілій хатині. . .

Захарія слухав уважно, опустивши очі у долину.

— Марія зачала съпівати. Съпівала про дівичість, висловлючи Свою думку, що людський рід може бути піднятий з упадку тільки таким чином. Захарі! Хоч Її слово було в деякім протиєньстві до ізраїльських надій, та вони були прекрасні і съяті, що моя грудь сповнила ся поважанем для Дівиці і я вповні з Нею годила ся.

Захарія мовчав дальше.

— Як скінчила, — говорила Єлісавета, — то сиділа мовчки довший час, надслушуючи, неначе ся давна гармонія продовжала ся дальше у воздусі довкруги нас. Нечайно зняв ся великий шум, мов від сильного вітру. Съвітла в кімнаті захитали ся, а Марія, що держала на-далі арфу у Своїх руках, упала на-вколішки і, зложивши на — вхрест руки на груди, закликала: »Так, Господи! Я тут, я Твоя! Послушна у всім! Посьвячу себе на віки до житя совершенного дівицтва.« В часі тих Її слів залунала давна музика горі-горою , поки не прогомоніла по недовгім часі.

— А чи ти питала що про се Марію? — кликнув Захарія, зачудований.

— Так, — одвітила Єлісавета. — Та Вона, здало ся, здивувала ся і сказала: »А чи ви не переживаєте ніколи таких хвиль?« — »Ні!« — одвітила я. — »Я не розумію, — Вона говорила дальше, — від коли памятаю, себто ще тоді, коли проживала я з родичами в Назареті, мала видіння ангелів, що говорили мені про прекрасні річи і учили пісень небесних. Я гадала, що таке щастє є спіль-

не для всіх людей на сьвіті.« — Вона помовчала хвилю, а потім промовила до мене: »Що ж я такого учинила, що доступила такої великої ласки?« І від тоді дуже мало говорила аж до твоєго приїзду. Того всього я не розумію, Захаріє, тільки се знаю, що зближаю ся з найглубшим по-важанем й респектом до сеї невинної і чистої душі, що її самі небесні ангели посіщають.

Єлисавета заплакала із зворушення, а її голос дрожав. Захарія сидів задуманий й затревожений.

— Тілько сей, що родить ся без гріха, може бачити Бога, — промовив вкінци Архієрей. — А яким-же чином може бути Марія свободною від сього спільногого всім людям тягару?

Він загадав спитати Марію і розслідити, о скілько можна, сю тайну, що окружала прекрасну Доњку Йоакима і Анни. Та Бог має Свою волю для Себе, тому й закрив будучність Маріїного невинного серця, постановляючи пізніше всю відкрити сьвітови.

Свято кучок, се велике і веселе торжество жидів, що обходило ся п'ятнадцятого дня сьомого місяця, зачало ся. Ціла Юдея зібрала ся в Єрусалимі, бо закон постановляв, що кождий Ізраїльтянин повинен тоді явити ся перед Єговою. Свята, присінки, доми і передмістя були повні вірних, а що се свято було постановлене на пам'ятку тих часів, коли-то жиди мешкали в шатрах після виходу з єгипетської неволі, то й тепер замешкали всі у шатрах, збитих з гиляк, а покритих листем й травою. Жертв було більше, як в часі інших торжеств. Священики, Левити, жреці съпіваки, дівиці і музиканти — всі забрали ся до словення своєого обовязку.

Одні палили кадило, другі убивали жертви, інші держали съвітла в порядку, ще інші при-

крашували съвятию виноградним листем й цвітами. Воздух дрожав від музики і тих прекрасних пісень, яких Вавилонці завидували Жидам в часі неволі; а всілякі інструменти долучували ся до съпіву. Серця підносили ся до Бога а голос цілого народу складав Богу найкращу жертву: молитву.

Захарія мусів переводити час на конечних съвященичих обовяззах і не мав часу спитати Марії про цілу справу. Вона була у съвятині серед дівиць. Було, видимо, постановлено, щоб він не міг її спитати. Ще перед закінченем торжества він попав у нечайну і тяжку недугу; він мусів лишити съвятию сейчас і вернути до рідної оселі в Юдейських горах.

А Єлісавета, розумієть ся, пішла з ним.

І Н Т Е Р Л Ю Д I Я.

Ангел небесний:

Пресвята Діва виросла під нашою опікою.
Отже видвигнула ся, мов кедр ливанський;
мов кипариське дерево на горі Сіон... Мов
пальмове дерево в Кадес або рожевий кущ в
Єрихоні.

Ангел землі:

Отже Вона, неначе оливне дерево на долині, або цвітові кущі здовж вулиць. З Неї линуть солодкі пахощі і аромати. Люди поглядають на Неї і не находять крашої від Неї; їх серця запалюють ся ніжною любовю до Неї, бо Вона прикрашена, і пишна, мов обручниця перед приходом жениха.

Ангел небесний:

»Хто під покровом Всевишнього, сей буде в тіні Всемогучого. Я кажу до Господа: Ти моя пристань і твердиня, мій Бог, що на нього уповаю. Він бо спасе тебе від сїтий птахоловця і від погибельної чуми. І закриє тебе покровом своїм, ти знайдеш притулок під його крилами; щитом і ослоновою буде його правда. Не злякаєш ся перед нічним страхом і перед стрілою, що летить у день. Перед чумою, що ходить у темряві і перед заразою, що в день нівечить. Тисяча впаде коло тебе і десять тисяч праворуч від тебе, — тебе-ж не займе. Тільки будеш поглядати твоїми очима і будеш бачити пімсту над беззаконними. Бо ти взяв собі за оселю Всевишнього Бога, моя пристань. Так, не постигне тебе жадне нещастє і жадне лихо не підійде до твоїого шатра. Boeh Він ангелам Своїм повелить берегти тебе на всіх твоїх житевих дорогах. Вони понесуть тебе на руках, щоби нога твоя не стопикнула ся на камінь«. »Псал. ХСІ. 1-12.«

Ангел землї:

»На аспида і василіска наступиш і подопчеш левчуків і гадюк« (Тамже 13) Бо Вона уповала на Господа. Він охоронить її. Він стерегти-ме її, бо Вона підняла Його. Мов молодці з печі огненної, так Вона вийде ненарушенуо із съвітових полумений.

Ангел небесний:

Господь піддержить її Своєю съятою ласкою. Бог замешкав у Ній; Вона не захитається; рано-вранці поможе Їй Всевишний. Мій земний брате, наблизив ся час. Мусимо повести до Марії сего, що його Господь призначив за приятеля Її житя туземного. Справед-

ливого, що його пам'ять буде благословена. Всі земні благословеньства земні покладе Бог на него.

Ангел земний:

О, ви, патріярхи: Аврааме, Ісааку, Якове і Давиде! Торжествуйте з радости! Бо ваш рід прославлений на вічні віки.

Ангел небесний:

Ви, небеса і ти, земле, загомоніть піснями! Бо ось появить ся так довго Ожиданий! Він зіступить на землицю, мої перлиста роса на цвіти ранним ранком.

Благодарім Господа! Величаймо Його!

Розділ четвертий.

ВИБІР.

Час виходу за-між. — Женихи. — Дивне питане Марії і відповіди женихів. Влучна відповідь Йосифа. — Заручинове торжество. —

Дарунок Анни-пророчиці.

Марія мала вже пятнацять літ. Се був вік, в якім посвячені Богу дівиці покидали сім'ю і закладали собі родинне кубло. Їх обіт кінчився, бо в єврейськім законі супруже було строгим обовязком.

Коли-б були жили Йоаким і Анна, то вони були вишукали для Доњки молодця-супруга з подальшої родини або сусідів. Вони були-б зарядили весільне торжество відповідно до своєго маєткового стану. Отець був би проголосив благословенство патріярхів для молодих женихів.

А мати була-б поклала на голову Доњки плахтину, виткану власними руками і була-б сердечними словами пояснила, яким чином подруга може принести щастє і радість для свого мужа. Переконуючий примір хорошого і ніжного характеру Анни додав би съятої поваги її голосови. Та було вже так постановлено, щоби Доњка не почула отсих материнських слів. І чого не могла Вона дістати від земного дорадника, се мала дістати від Всемогучого Подателя всякого блага.

Будучи сиротою і не маючи свояка-опікуна (Захарій і Єлісавета задля слабости мусіли виїхати з Єрусалима), мусіла Вона бути зависимою в сїм згляді від Архієрея. Тоді мав сей уряд Йоіяда. Він скликав синедріон і відповідно до тодішніх звичаїв, подав до відомости молодих женихів, що одна дівиця в съятирні дійшла вже до супружого віку.

Вістка про незвичайну красу Марії, Її ніжність, тихість і дівичі чесноти поширяла ся швидко по цілім місті; ніхто з тих, що їм доводило ся стрінути Марію, не міг забути сього величного враження Її вигляду і поведеня. Кожда мати бажала собі мати Її за невістку, та й кождий молодець хтів узяти собі Її за подругу.

Так отже у визначений час зійшло ся чимало людей до съятирні. А Марія, хоч зложила обіт дівицтва, та не намагала ся звільнити себе від загальних постанов закону. Вона знала, що ніхто не слухати-ме Її голосу спротиву. А може й тому, що Вона уповала у всім на опіку Божу; і тому не говорила ні слова. Тільки перед означеним речинцем перевела три дні і три ночі на молитві а в самий сей день просила членів синедріону, щоби Їй було вільно поставити відповідні питання кождому з тих, що старають ся о Її руку.

Се питанє було просте; та від відповіди залежало, за якого вийде Марія за-муж.

Питанє було маловажне для синедріону й тому прихили ся всі члени собору до просьби Марії. Вона аж заплакала з радості.

Товпа людий залягла всі входи і виходи съятинї. По серединї явили ся всі женихи а і їх родини, що прийшли побачити, кому дістанеть ся Доњка Йоакима і Анни. Покликали першого, Магасію, сина Садока. Він сказав:

— Я маю плодовиті ниви, богаті левади і численні череди на єрихонських нивах. Чимало слуг є у моїм домі. Прошу о руку Марії, доњки Йоакима і Анни.

Покликали опісля й другого, Гелі, сина Надаба.

— Мій батько тягнув великі зиски з мореплавби і дав мені в спадку сто талантів у золотї, п'ятьдесят талантів всріблї і хату в Єрусалимі, повну дорогоцінностій.

І так кождий з женихів перехвалював ся своїми маєтками. А Марія, що стояла посеред дівиць в съятинї, навіть не підійшла близше послухати тих перехвалок. Із зложеними на груди руками стояла вона і мовчки молила ся. Коли вже всі молодці вичислили свої богацтва, вийшла Дівиця наперед, вклонила ся низько Архієреєви, неначе поновляючи Свою просьбу і знов вернула до своїх товаришок, ховаючи ся між ними.

Тоді Йоіяда покликав Магасію:

— Магасіє, сину Садока, — промовив поважно, — скажи мені, що ти уважаєш за найбільшу прикрасу дівицї? Не вагай ся з відповідю та нехай Всешипний натхнє тебе доброю думкою.

Магасія здивував ся тим нечайним питанем.

Подумав глибоко а опісля, поглядаючи в сторону Марії, одвітив:

— Найбільшою прикрасою дівиці її заслона на лиці; вона бо закриваючи її красу, дає додумувати ся як найбільшої.

Архієрей глянув на Марію. Вона стояла неповорушно. Покликав отже Гелі і поставив йому се-ж питане.

— Всьо, що сьвітить ся із золота-срібла на її одіжи, — одвітив богатий молодець самопевно і спокійно, — ковтки з єгипетських дорогих камінів, бо се приготувала моя ненька для будучої своеї невістки.

Марія мовчала.

Третій одвітив:

— Се второпність і мудрість її ума.

Інші давали такі відповіди, що найяснійше виявляли думки молодців. Та голова Марії була похилена, прехороше лице заслонене; Вона не проявляла жадного знаку, по якім можна-б було пізнати, котра відповідь є для Неї добра.

Вкінци прийшла черга на одного, що називався Аїаб. Він бачив Марію в святині і його вразила краса і невинність Дівиці. Він вдивляючи ся в Неї, не був в силі думати про змислові і переминаючі річи. Звертаючи свій погляд в напрямі Марії, він одвітив на питане:

— Найбільшою прикрасою невісти є її смиреність, після моєго погляду.

Всі очі звернулися на Марію. Ось, певно сей вспів відгадати думку Дівиці. Та Вона підвела трохи голову до гори і сказала ніжним шопотом:

— Добрі думки походять від Господа! Нехай Він й на-далі розясняє твій розум.

Се було всьо. Вона не виявила Своого потвердження; і тому Архієрей здивував ся. Аїаб дійсно сказав найкраще слово зпоміж всіх; та

однак і йому таки не удало ся дати окончної відповіди на се Маріїне питанє. Молодиці, що прийшли сюди, були богаті і хороші; чимало з них займало важні становища в Єрусалимі. Архіерей і синедріон відослали їх з жалем. Ще й говорили між собою:

— Ся молода Дівиця надуживає даного Її привілею.

Та Архіерей знов і любив Марію. Він був певний, що в сїм дїлі було щось губокого і надприродного поза сею обітницею вийти за-між за сего, хто дасть добрий одвіт на Її питанє. Тому відложив він собор аж до слїдуючого місяця, бо багато із женихів зачинало саме тепер свої роботи в часі жнів. Синедріон рішив ждати їх повороту і засіданє мало вже кінчiti ся, коли увійшов мущина, старший віком і поважний і він протиснув ся крізь товпу і заявив, що він бажає й собі старати ся о руку Дівиці.

Священики переглянули ся між собою допитловим зором. Не були рішені, чи вволяти його просьбі. Марія походила з царської родини. Її свояки лишили Її, що правда, невеличке майно, та Вона стала прикрасою і славою съятинї через свої чесноти і красу. Як-же се? Чи-ж можна позволити старати ся о Її руку чужинцеви, майже посивілому мушчині, без становища і богацтва?

— Що ти за один? спитав Йоіяда студеним голосом.

— Я Йосиф, син Якова, син Матана, з дому Давидового, — одвітив без ваганя, із спокійною повагою, що викликала для Нього мимохіть нечайне поважанє. — Та моя родина попала в убожество і так від молодості мусів я жити з праці моїх рук. Я бідний, та надію ся, при помочи Божій, удержанати Її...

І знов переглянули ся допитливо між собою

члени синедріону і Архієрей. Не дали вони відповіди, бо всі були невдоволені, нерішені. Та тут зпоза шовкової заслони почув ся срібний голос Дівиці:

— О, Йосифе, сину Давидів! Що є найбільшою прикрасою невісти, після твоєї думки? Слідувала довга-довга мовчанка. Всі очі звернулися на мужа з цікавістю і нетерплячкою. Його лице було хороше, поважне, спокійне, та на чолі Його слідні були морщини глубокої задуми; волос, колись темний, посивів над чолом і на висках і срібно-білі волоски виднілися у повній бороді. Та в Його чертах була якась дивна ніжність і святість, якої не добачиш і в лиці молодця. Сі морщини на чолі сувідчили не тільки про пережиті житеві невгодини, але й про силу волі їх терпеливо переносити; Його очі розумні і ясні, в яких сувітила ся сувідомість добре-пережитих літ. Кождий мусів глядіти на Нього з чувством великого подиву і поважання.

Питане Марії залунало по обширній салі, не наче звуки солодко-струнної арфи. А Муж стояв випрямований короткий час мовчки, а опісля одвітив рішучо і ніжно:

— Найбільшою прикрасою невісти є її непорочна і ненарушима дівичість.

Марія виступила наперед.

— Йосифе, сину Якова, сину Матана, — сказала. — З Твоєї відповіди пізнаю, що Тебе Господь дає мені. Приймаю Тебе за моєго обручника; буду для Тебе доброю і ніжною обручницею.

— Нехай буде ім'я Господне благословенне! — промовив Йосиф.

Він глянув на Марію ніжно, передумуючи сю незвичайну подію; Він зрозумів тайне значінє слів Дівиці.

І як-же міг худь з присутніх ісповідників

жидівського закону зрозуміти вивисшене Пресвятої Дівиці? Вибранці Божі є по всі часи і серед всіляких обставин. А і сей Муж, убогий в сьвітові добра, переслідований невгодинами життєвими був вибранцем, освіченим тим Світлом, що небавом мало просвітити »кождого чоловіка, грядучого в мир.« (Йоан, І. 9). Месія, якого Він став опікуном а і батьком в понятю людей, розяснив Його ум, неначе се сонце, що перед своїм сходом кидає рожеві лучі на гірські вершки.

Та сьвіт оцінює після зверхних річей. Архієрей і синедріон почули рішене Марії з невдоволенем. Вони не знали, що ангели небесні ликують з надмірної радості; вони не знали, що Йосиф, одинокий муж з жидівського народу — чистий серцем і благородний, є гідний Сеї, що маластати Царицею ангелів. Вони не знали; і тому всілякими способами намагалися відрадити Її від цього постановленя, на їх погляд, немудрого. Та Марія була непорушима. Бо совість наказувала Їй стояти при Сім, що дав найкращу відповідь на Її питання. Вона сказала рішучо:

— Для мене воля неба проявила ся у словах Йосифа.

Годі було дальнє спротивляти ся. Йоіяда знову силу Дівиці і не промовив більше ні слова. Заручиновий обряд сейчас таки переведено. Один із скарбників съвятині приніс Йосифові обручку з найкращого золота, а він приступив до Марії і вложив його на Її пальці.

— Маріє, дочка Йоакима і Анни, — сказав, — через сю обручку Ти стаєш моєю обручницею після закону Мойсея.

— Йосифе, сину Якова, сину Матана, — одвітила Марія, через сю обручку я стаю Твоєю обручницею після єврейського права.

Деякі з дівиць — товаришок Марії принесли

Їй дарунки, приладжені на се торжество. Вони не були вдоволені з вибору Марії, але що всі Її любили, то серед сліз обіймали Її. А противно Марія була спокійна і весела.

— Богацтво і щастє сего съвіта лежить у сповнюваню Божої волі, — сказала.

Анна-пророчиця прийшла на самім кінци. Вона подарувала Ій пурпурову одіж, гафтовану власними руками; на ній біли написані слова: *»І вийде пупінок з коріння Єссеевого і цъвіт виросте, з його коріння. (Ісаї, XI. 1).*

Дівиця усъміхнула ся і ніжно її поцілювала, та не промовила ні слова.

Кілька днів опісля відбуло ся торжество новобрачне і таким чином Марія стала женою Йосифа.

Розділ п'ятий.

ЄРУСАЛИМ І НАЗАРЕТ.

(У Йосифовій домівці. — Одушевлене Йосифа. — Ожидане Божого призначення.— Зачате Марії. — »З нами Бог.«— Поворот до Назарету. — Кімнатка Маріїна.)

Коли Марія і Йосиф вийшли із съвятиинї, почули ся на самотинї. Не було з ними ні своїків, ні приятелів. Ніхто не прийшов на їх заручини, хоч навіть найбіднійші з бідних мешканців Єрусалиму звичайно радували ся при таких нагодах.

Йосиф ступав побіч молодої прекрасної Обручницї, обое зійшли у долину по сходах съвятиинї, а далі тихими вулицями попрямували поза міські брами. Там мав Йосиф Свою скромну домівку.

Коли станув на порозі, уняв Маріїну руку у Свою долоню.

— Нехай мир і радість пробуває в сїй хатї з Тобою, Маріє, — промовив, а опісля замовк, поглядаючи на голі стіни хатини. Після роскішного блеску Єрусалимського храму видавало ся тут ще сумнійше і холоднійше. — Ти лишила велику пишноту, Маріє, — говорив далі. — Довгий час Ти привикла перебувати між стінами, вкритими золотом; та й мешкане Твоє було прекрасне; уведено Тебе у величавість Божої съятинї. Чи Ти є певна, що після того всього зможеш перенести отсе убожество?

— Чи-ж у кождім житеvім положеню не є ми все під оком Всевишнього? — спитала Марія а Ії усьміх був неначе благословеньством. — Одиноке щастє, що його виглядаю на землі є служити Бог так, як служила я ген, у съятини.

Вимовляючи сї слова, усїла; напрясна спека умучила єї; відкинула взад заслону і роздивлялася по своєї будучій хатї. Йосиф слідив за Нею уважно. Ні сумніву, ні цікавости не було слідно в Його поважнім і хорошим лиці. Ся хатина бідна, мало, слабо-осьвічена, тай мало в нїй домашніх знарядів, та Марія перетворила Собою в правдиву палату. Туніка і проче одіння не могло Єї прикрасити і противно: Вона собою всю прикрашала. На Нїй спочив блеск, і ніхто з царів з Давидового дому, з якого Вона походила, не був пишнійший серед своїх богатих палат, як Вона у сїй нужденній домівцї. Вона була така лискуча і така пишна, як рання зоря. — Хто-ж я є, що маю за честь бачити в моїй хатї таке небесне Єство? — думав смирно Йосиф. А голосно добавив:

— Коли-б я мав що більше, то я радо всю віддав би Тобі Маріє. Та коли інакше не може

бути, то віддаю Тобі працю моїх рук.. Оттам є кімнатка, що буде Твоя. А тут моя.

Він глянув на Неї ніжним, поважним зором.

— Маріє, дійсно Господь злучив нас; та я не можу зясувати, що із сього буде. Він злучив нас, Він розлучує нас. Нехай буде Його съята воля. Вір, що я буду для Тебе вірним хранителем, провідником і підпорою; буду для Тебе батьком, братом, приятелем.

— Бог є ласкавий для мене, Йосифе. Через се, що дав мені Тебе, дійсно охоронив мене, — одвітила Марія, а Її лице засвітило невинністю, вдячністю й радістю.

— Тішить мене Твоє вдоволене, — промовив Йосиф. — Та тепер маю щось сказати, маю дещо пояснити. Він сів на стільчику перед Нею. — Не гадай, що з власної охоти прейшов я до съягині просити о Твою руку. Серед моєї бідноти і упослідження я навіть не съмів мріяти про таке. Та того самого дня, коли-то знатні і богаті молодці зібралися в съягині, щоби старати ся о Твою руку, станув переді мною в часі моєї праці молодець в сніжно-білій одежі. Щойно день передтим приїхав я сюди, щоби пошукати собі теслярської роботи при палаті, що її Ірод зачав будувати. Молодець повітав мене і сказав: »Лиши всьо, а слідкуй за мною.« Дуже се мене здивувало, та я послухав: лишив всьо і пішов за молодцем через місто до съягині; тут вимовив я сї слова, що до сеї хвилі ніколи не повстали у моїй голові. Тоді я був в у присутності Твой, Маріє і Архієрея. Ти знаєш, що опісля стало ся. Ти стала моєю Обручницею в понятю людей, а найдорожню сестрою перед обличем Бога. Маріє, я певний, що сей молодець — се був небесний ангел. — Він поглянув на Неї ширим поглядом і добачив: — До яких цілей задумав Всевисщий нас обоїх ужити?

— Не знаю, — одвітила Марія. — Та ми будемо молити ся. А Бог поучить нас, яка Його воля.

Вона укліякнула, а Йосиф пішов за її приміром. Небесні звуки пісні, що після оповідання Єлісавети лунали оноді в її домівці, залунали і тут в нужденній хатині Йосифа. Він похилив голову і мовчав довгий час. Тоді Марія заговорила:

— Тепер ми маємо тільки смирно йти сею дорогою, що її Всешишний поклав перед нами. Йосифе, любити-мемо Бога, себе взаємно і наших близких а і сповняти-мемо серед благодареня наші щоденні заняття.

Так зачала Марія, прикраса єрусалимської святині, своє нове жите в хатині Йосифа-теслі. Вже більше не гафтувала золотом священичих риз Архіерея. Минув час такого заняття. Марія зачала тепер сповняти хазяйські обовязки, удержанючи хатину і приладжуvala Йому відповідні страви. Придбала сукна і ниток і зачала шити тепле одінє на зиму для Йосифа і себе. Йосиф виходив до Своєї роботи ранесенько а коли, змучений і спекою пражений, вертав домів, то був певний, що стріне його ніжний, солодкий усьміх Марії і готова страва; хоч нетака дуже добірна страва, та всетаки був на столі вівсяник, сущеня і чарка сьвіжого виноградного соку з плодовитих ерихонських нив. Відсьвіжений і підкріплений глядів на Марію, мов на небесного ангела і слухав залюбки її слів, неначе найсолодшої ангельської музики.

— Як минав Тобі нинішний день? — питав з тихою сердечністю, щоби наслухати ся її оповідання, хоч кожда днина у сїй домівці була подібна зовсім до другої.

Нераз сусідка просила Марії, щоби помогла їй обійти хору матір; тоді Дівиця сідала біля ложа недужої, говорила до неї і потішала. Вона

уміла розганяти журбу, непорозуміння і невгоди-
ни туземного житя тим, що звертала увагу всіх
на жите будуче. Вона була в спромозі доказати,
що вічна нагорода стоїть навіть найбільшого те-
перішнього терпіння. Потішена і скріплена на ду-
ші жінка гляділа на Марію, мов на небесного пі-
сланця і серед найбільших болів усміхала ся; а
коли Діва відійшла домів, тоді нещасна недужа
передумувала про Її відвідини. як про найбіль-
ше щасливі хвилі.

Іншим разом убога вдовиця йшла дорогою зі
своїми діточками-дрібotoю і усіла перед Марії-
ною хатиною.

— Мої діточочки голодні, — промовила, коли
Марія вийшла з хати з допитом на устах. — Від
раня дотепер просить сердешні кусника хліба. А
мої руки порожні. Не можу їм дати нічого. Зми-
лосерди ся наді мною, змилосерди ся!

І Марія сейчас вертала до хатини і виносила
страву; сю страву, що її приладила для Йосифа
і себе самої. Такі події лучилися майже що дни-
ни.

— Маріє, моя сестро, — говорив Йосиф — не
знаю, чим заплатити Тобі за се, що Ти пробуваєш
у моїй домівці. Багато прикрих і злощасних днів
пережив я, нім пізнав Тебе. Великі нещастия лу-
чали ся мені у моїй молодості. Мое серце знає,
що се біль і тревога. Та від коли Ти жиєш зі мно-
ю під одною стріхою, зазнаю повного спокою. Ме-
ні так весело і я такий съміливий і кріпкий, який
не був ще ніколи в моїм житю. Знаю, що я більше
щасливий, як на се собі заслужив.

І похиляв голову на руки та й глядів задум-
чиво на Неї. А далі додав:

— Хто зазнав такого житевого щастя, як ось
я тепер, сей бойтъ ся..

Марія глянула на Нього мило:

— Як се? — спітала.

— Гадаю, що дорого заплачу за сї днї щасливі, пережиті у з Тобою.

— Ах, — одвітила Марія, — хто жив з думкою про Бога, не потребує боятись жадної тревоги.

Мовчала хвилину, неначе роздумуючи над способом, як би Його потішити і зрівноважити.

— Коли моя присутність Тебе ущасливляє, Йосифе, так се нагорода від Бога за Твоє праведне жите. А щодо можливої тревоги, — засміялася Марія, — то Господь не дає нам тепер сили, потрібної до перенесення допусту колись. Манна, що нею поживилися Жиди на пустинї, падала тільки раз в день в такий скількості, щоби вистати на прокормлене всіх. З нами Бог. Віхваляймо Його і піддаваймо ся смирно Його святій волі.

— З нами Бог! — говорив Йосиф, зворушений Марійними словами.

І так плило спокійно і солодко їх жите, серед якого Марія готовилась до сего, що Бог призначив.

Хвилі журби приходять до кожного чоловіка, серед всіляких обставин. Не все їх легко переносити, хіба тоді, коли хто научить ся способу. Як Бог говорить, то деякі серця такі закаменілі, що й посьміють бунтувати ся. А як прийде журба, то сейчас люди поспішають до Нього, мов сї діти, що біжать по батька-неньки в небеспеці або напасті. Та коли на який час Його свята ласка нас полишить, як Йому подобається ся відвернути Своє добротливе лице від нас; як ми не чуємо Його опікунчих кроків за нами — о, як тоді тяжко нам се переносити! Ми губимо ся серед хмар смутку, нас розривають чувства журби, невдоволеня і тоді дуже рідко задержуємо рівнівагу душі, так дуже все нам потрібну.

Та чиста і непорочна Ісуса, невіста безмежно

сильного духа, задержала незмінний спокій у сїй низенькій хатині. Її душа пробувала звичайно у небесних вижинах. Ні гамір, ні самотина, ні ясність не спричиняло нї на хвилю брак огляданя Бога.

Треба було надіяти ся, що успосібленє Йосифа буде все таке спокійне. Він-же перейшов чимало невгодин житевих і з них вийшов побідоносно. Бог приводить до Себе богато людей через допустити, а се якраз був шлях житевий Йосифа. Нещастя виробляють в людині найбільшу енергію житеву; а наслідком цього є духовний спокій, се висше жите, що багне тільки сповнення бажань душі. Йосиф дійшов до повного духовного спокою через недолю і журби. Тому і не дивниця, що він лякається можливої зміни у теперішнім спокою Своего серця.

* * * *

Минув майже один рік після заручин Марії з Йосифом і Він довершив Свою роботу в околици Єрусалиму. А що другого заняття тут не було, тому рішив ся вернути до Назарету і замешкати в невеличкій хатині, де мешкали перше Йоаким і Анна, та взяти в посіданє шматок землі.

Була весна. Богато людей віртало тоді з Єрусалиму, куди прийшли святкувати празник Пасхи. З ними прийшли обоє там до Назарету, де Марія уродила ся. Для Неї було се великою радістю, як увійшла під сю стріху, під котрою перевела Свої діточі лїта. Старенький слуга лишив ся був, як сторож і він заридав із слозами радости як побачив любу Доњку своїх колишніх хлібодавців і приятелів. Він показав сейчас, що в хатині лишило ся в більшій часті всю в такім-же порядку, як се було в часі смерти Йоакима і Анни. Марія дякувала йому кілька разів за

його добрячість й любов до померших родичів.

Сама тимчасом обвела Йосифа по невеличкім хазяйстві. Малий дімок припірав з одного боку до скали, що хоронила його від хуртовин; городець, засаджений городовиною і цвітами. Було тут велике філове дерево, під яким так часто оплакувала Анна свою бездітність! а низше дверий стояла сикомора, під якою вона почула в собі, що Бог вислухав її довгих молитов і рішила з му-жем дати будуче дитятко до съятині.

Марія сіла на стільчику, як оноді Її мати і сцени з діточих літ станули ясно перед Її очима.

— Йосифе, оттут проживали мої родичі довгі, щасливі літа. Тепер ти є моїм батьком і матірю, цілою моєю родиною; тебе дав мені Бог на підмо-могу і опіку; тільки для тебе пристойть мешкати в сїм місци, так дорогім і съятім у моїй памяти. О, нехай ми все будемо для других приміром чесноти, як колись були Йоаким і Анна!

Увійшли до середини; хатина складала ся з кількох невеличких кімнат, а в них всю потрібне для одної родини. Трохи обширнійша спальня, в якій мешкав Йоаким і Анна, саме була пригожа для Йосифа і Його заняття; зате невеличка съвіт-личка, що була викована в скалі, припала в участі Марії. До сеї кімнати вливало ся сонічне съвітло крізь віконце, а перед ним рідкий виноградник оподалік подобав на легку, рідку занавісу. Кіль-ка корчиків дикої рожі розносило довкруги гарний запах. Навіть гніздочко пташини на галузі дерева було як і перед тим, через що пригадували ся Марії її діточі літа. В сїй съвітличцї Дїва укла-дала ся на спочинок і мріяла про Свою матір, а ранним ранком будила ся від птичого съпіву і сейчас зачинала витати Господа сердечною молит-вою.

Ся кімнатка, ся невеличка ясکиня в скалі, якої цілою прикрасою було птиче гніздо і трохи цвітів, була нужденна і порожна. Та для Марії була вона зовсім вигідна. Тут снуvalа Вона ангельські мрії про Своє дитинство. Може знов вернуть до Неї сї солодкі візії, сї прехороші гармонії, що сповняли Її молоді літа такою райською роскішю.

О, з якою радістю будила ся Вона в сїй нужденній келії, повній дорогих, рідних споминів! Маріє, обрадованна і вивисшена, вже більше ангели не будуть Тебе колисати; вже надія більше не буде съвітити у Твоїх блакитних очах. Минув час мрій і надій. Божа постанова мусить ось сповнити ся. Отворять ся небеса небес і злине з них на землю Ожиданий від всіх людей. Приспособляй, Маріє, Твоє серце, щоби воно було в спромозі змістити се щастє, що Тебе ожидає!

А ти, моя душа, успокій ся. Нехай тебе не бентежить ся повня чудес, що має сповнити ся на Марії! Небесний Боже, Всемогучий і Предивний, освіти мій ум. А ви, ангели небесні і земні, виспівуйте голосно велику славу, що спадає на землю!

І Н Т Е Р Л Ю Д І Я.

Ангел земний:

»Хто-ж се, що мов зоря зазоріла, гарна, мов місяць, ясна, мов сонце, грізьна, як військо під стягами? То вона одна, голубка моя, чистая моя і єдина вона у своєї матері, вибрана з поміж усіх... Побачили її дівчата і стали вихвалюти і царичі і бранки — усі величали (Пісня Пісень,

VI. 10, 9.) Вона, мов оживлена весна, вона вкрита рожевими пахощами, а її кроки, мов лелії на леваді.

Ангел небесний:

Се Марія. Невіста, що перед Нею весна розтворить свої вічні подвої. Богацтва і слава належать до Неї; величність й справедливість довкола Неї; Вона носить у Собі плід, цінніший від чистого золота й дорогих камінів; ступає по шляху правди, по стежці второпности, щоби Своїх приклонників збогатити а скарбами сповнити тих, що Її люблять. Всі народи звуть Її благословеною. Вона носить у Своїй утробі самого Бого-Чоловіка.

Ангел земний:

Мое серце не в силі помістити сього роскішного чувства. Воно бажає висловити ся. Розкрийте ся ви, вічні брами, розкрийте ся широко, і нехай виступить у вас Пресвята Діва, що вселеній принесе Відкупителя! Отсе свяตиня! Отсе правдивий Ківот, що в нім спочине Господь.

Ангел небесний:

Розікрийте ся небесні подвої! Отворіть ся перед Марією. А ви, небесні лики, безнастанно висъпівуйте: »Ось невинна дівиця почне в утробі і народить сина і дадуть йому імя Емануїл.« (Ісаїя, VII. 14) Господь з Тобою, Маріє! Чисте тіло носити-ме Слово Бога, — безконечне Слово. Дух святий зійде на Тебе і сила Вишняго осінить Тебе!

Ангел земний:

Возлюблена Отцем, почестю вкрита Сином, а освячена Святым Духом ще перед приходом на світ! Слава отже чистій і непорочній Діві!

Ангел небесний:

Морські глубини ще не були уформовані, а Непорочна Діва вже існувала в постановах Всемогучого і тоді не шуміли ще ріки і горбки не дрожали у воздусі. Ще перед створенем сьвіта Вона вже була в Божій думці.

Ангел земний:

Возрадуйте ся зі мною ви всі, що любите землю. Отсе непорочна Діва, що Її ім'я розсіває чарівні пахощі довкола. З небес прийшла на землю надія разом з Нею.

Ангел небесний:

Маріє, царствуй між нами !

Розділ шостий.

БЛАГОВІЩЕНЕ.

(*Післанець з Мезопотамії. — На самотині. — Благовіщене. — Радість на небеси і на землі.*)

Йосиф і Марія пробували спокійно в Назареті кілька місяців, поки не наступила зміна. Одної днини пригнав до маленького місточка післанець на піною вкритім коні і спитав, де хата теслі. Йосиф був дуже занятий, та широко повітав чужинця і просив його сідати. Без проволоки він сказав за чим приїхав.

— Приїжджаю від твоєї сестри, жінки Клеопової. Її мужа нема вже довший час з далішої подорожі, а й день його приїзду є непевний. Вона-ж є небеспечно хора і боїть ся, щоби, на случай її смерти, її діти не лишилися без опікуна. Тому сказала до мене: Селиме, поїдь і пошукай

мойого брата; проси його, щоби його любов не покидала мене в тій годині. « Тому я сейчас поїхав. Нехай Господь Бог зворушить Твоє серце, щоби сейчас станув біля її ложа; вона так нетерпеливо Тебе ожидає.

• І він утер піт із свого лица.

Йосиф не мав вже від довгих літ жадного свояка на землі крім сестри. Вона уродила ся тоді, як його батько був вже старий і була тому ледви кілька літ молодша від Марії. Він виховав її, дав за-між і любив її все глибокою братерською любовлю. Зажурений увійшов до Маріїної келії.

— Моя сестра... о, щоб Господь хоронив її, — сказав до Марії — прислава до мене післанця і просить сейчас поїхати до неї, до Мезопотамії. Вона небезпечно хора. Се значить, дорога Маріє, що кілька місяців не буду дома.

Здавало ся Йому, що поважне лице Діви покрило ся сумом.

— Нехай Господь Бог береже Тебе, Маріє, в часі моєї неприсутності, — продовжав з чувством. — Як самотина надокучить Тобі, або нудьга приступить до Тебе, так возьми старого слугу і відвідай Елісавету. Вона частенько просить Тебе до себе і саме тепер є нагода сповнити її просьбу. Чи-ж такі відвідини не будуть для Тебе раді? А впрочім... що тільки Ти зробиш, всьо буде гаразд.

— Нехай Всеvisший хоронить Тебе в часі подорожі, — одвітила ніжно Марія, — та й нехай відверне небеспеку смерти Твоєї сестри. Мати є невідклично потрібна для дітей, як воздух для грудей. Чому-ж вона не прийде до нас і не заживе разом з нами? Я-б її обходила і знаю, що ми-б полюбили себе взаємно.

— Се можна так зробити, — сказав Йосиф, — може привезу сестру разом зі собою. Та мое серце

повне журби і неспокою, як подумаю, що треба Тебе покидати. Тревожу ся перед таким слuchaєм, що Ти була-б одинока у сьвіті. Хто-ж чував би над Тобою і боронив би Тебе?

Марія звернула Свій погляд на Обручника.

— Чи-ж Бог не говорив до нас? — сказала. — Він жадає від мене цілого моєго серця і я його віддала Йому. Моя грудь Ним переповнена, Йосифе, і так велика є ся любов, що вона обнимає собою і всео проче. Не бій ся моєї самотини. Бог є при мені, бо я маю Його любов. Люблю кожде Боже сотворінє, окремо і разом. Женщины, діти, старців; тих, що смутні і тих, що радують ся. Моє серце належить до всіх; до кожного, бо в них добачую сього, що їх создав, удержану і полюбив так дуже, що обіцяв навіть післати Спасителя. Чудеса Господні! Доброта Божа! Коли-ж се отворять ся небесні подвої і з них злине на землю довго Ожиданий?

І Благословенна Діва на хвилину перенесла ся своїми високими думками до неба, піднесла у гору Свої очі і неначе прекрасне сьвітло осіяло Її обличе. Йосиф глядів на Неї і був певний, що ся ясність надприродна і що Її дух бує в небесних вижинах.

— Дівиця тілом і духом, — думав. — Непорочна і праведна, вивищена і благородна, така смирна і звичайна! Її слова такі солодкі, а думки такі глибокі! Ніколи Вона не є в силі вразити немило кого-будь. Дочко Давидова, ти перевишила чистотою і простотою цілий славний рід, з якого походиш. Се від Тебе набрали слави Твої предки!

Він не хотів вимовити у словах Своїх думок. Коли надійшов час відїзду, Він сказав ніжним і чутливим голосом, в якім пробивало ся велике поважанє для Неї:

— Маріє, лишаю Тебе без боязни, бо бачу точно, що Ти під опікою Всевишнього.

* * * *

Марія лишила ся сама після відїзду Йосифа. Тепер не було такого більшого заняття дома, тому Вона віддала ся в цілості розважаням про Сего, що царствував всемогучо у Її непорочній душі. Переводила отже дні на молитві і сьпіванню похвальних пісень в честь Всевишнього. Відірвала Себе від всього земного і зазнавала повної небесної радости, а Бог одіяв Її Своєю ласкою і любовлю. Він увійшов до Її серця, замешкав там і вчинив його місцем Своого пробування. А чисте серце се найкрасіша съвтина Господня; а котре-ж серце може бути чистійше від сеї вибраної Посудини, що вибрана від віків на житло для Слова?

О, яке-ж перо зможе описати тайну любови, що є між Богом а соторінем? Яке-ж перо зможе зобразити сї пориви душі, в яких вона лине понад земну долину до Бога, щоби затопити ся в Його безконечності? Душа вирвана із дочасности поринає в океані любови і зазнає такої роскоші і екстази, що земні найбільші радости є тільки свою тіню.

Одної днини Марія молила ся на вколішках перед съвтих поривів душевних. Нечайно побачила перед собою ангела, що яснів небесною красою. Його одіж неначе виткана із сонішного проміння, а крила мов з воздушних лазурів. Довкруги него золотисті облаки наповнили тиху келію Mariї.

І ангел зачав говорити...

Та хто-ж зможе достойнійше описати сю хвилю від съвтого Евангелиста, натхненого Съвтим Духом? Послухаймо в покорі, а съв. Лука не-

хай росказує нам про сю чудесну подію, що уща-
сливила вселенну:

»Щестого вже місяця піslав Бог ангела Гавріїла
до місточка галилейського Назарету, до Діви
зарученої чоловікови на імя Йосифови з дому Дави-
дового; а імя Діви Маріям. I прийшов до Неї ангел
i сказав: Радуй ся благодатна, Господь з тобою,
благословена Ти між жenами. Вона-ж побачила
його i вжахнула ся від його слів i подумала, що
се має бути за привітане. I рече їй ангел: Не ля-
кай ся, Маріє, бо ти найшла ласку у Бога. I ось
зачнеш ти в утробі твоїй i породиш Сина i наречеш
Його іменем Ісус. Сей буде великий i звати-
меть ся Сином Вишнього. I дастъ Йому Господъ
Бог престол Давида, отца Його; i царювати-
ме Він над домом Якововим во віки, а царству Його
не буде кінця. Рече-же Марія до ангела: Як се
буде, як я мужа не знаю? I озвав ся ангел, рече їй:
Дух святий найде на Тебе i сила Вишняго оті-
нить Тебе; тим-то се, що вродить ся святе, буде
звати ся Сином Божим. I ось Єлісавета, твоя ро-
дичка, також зачала у своїй старости i се шestий
місяць їй, званій неплідною. Бо у Бога всяке сло-
во не є неможливе. Рече -же Марія: Се рабиня
Господня i нехай станеть ся мені після твоїого
слова. I пішов від Неї ангел.« (Лука, I. 26-38)

Поклонім ся перед сею тайною, що на ній осно-
вується ся надія нашого спасеня.

Слова небесного післанця переняли до глуби-
ни душі пречисту Діву i сповнили її такою без-
межною радістю, що її без ласки Бога не була-б
в силі перенести. Серед святого одушевленя сто-
яла мовчки, потонувши серед чудесного здиво-
вання. Сей, що Його цілий сvіт не може обняти,
помістив ся в Ній! Дух святий її отінiv! Гос-
подь заговорив! Господь заговорив, а Його Сло-
во стало тілом!

Чи зможе людський ум або серце поняти, що діяло ся тоді в грудях Марії? Які-ж сердечні відносини навязали ся отже між Сотворителем а створіннем! Між Отцем, а Дівицею, якій повірив Своого улюбленого Сина! Між безконечним Умом а обмеженим та чистим розумом, що йому повірив Він Своє Слово. Се всемогуче Слово, що мало відкупити і відновити сьвіт.

Чим-же є чисті і серафічні пориви святих, що прямують від землі до неба, чим-же є екстази мучеників, чим радощі душ, що знають найчистійшу і найсвятійшу любов — в порівнянню з екстазами і радощами Марії, що плили із самого Жерела безконечної любові?

Се було, є і буде все безмежним щастем Непорочної Діви; щастє подібне до щастя вибраних, та більше і повнійше від щастя всіх вибраних разом. Бо Марія через своє вивисшене, любов і заслуги є більше і достойнійше свята від всіх Святих. Вона почата без порока, в лоні Отця від віків. Вона була, є і все буде жерелом Відкупленя, новою Евою, правдивою Невістою, духовою і дійсною Матірю людського роду.

Маріє, Преблагословена Маріє, коли Ти зрониш на нас одну крапельинку небесної роси, що нею Твоя душа наповнила ся цього щасливого дня, то цілий сьвіт змінив би ся цілковито, став би ся правдивим раєм. Тоді ми раднійше прямували-б до нашої небесної вітчини.

Ангели, Престоли і Господства, безчисленні лейони чистих духів, що стоять біля престола Всемогучого Бога, зіступили на землю і повівяючи крилами засыпівали вічне »осанна«, а відгомін поніс ся аж по небесних просторах. А голос із вершин залунав, мов вихор:

»Мої люди, розрадуйте ся! О, Сіоне, повстань, зодягни ся в кріпость і покрий себе одіжею слави!

*Господь наділив тебе ласкою. Звесели ся, вселенна,
і нехай твоя радість досягне найдальших закутин.«*

І сьвіт звеселив ся; ангели-ж, що його берегли звеличали Бога за Його прихильність до людського роду.

А діявол? О, коли діявол не відчував тепер своєї страшної кари, то се тому, що він не був в спромозі любити.

Розділ семий.

ПОСІЩЕНЕ.

(Прекрасна дорога до Юдеї. — Стріча з Єлизаветою. — Величаніє Марії. — Рождество Йоана — Пророцтво Захарії. — Поворот Пречистої до Назарету.)

Після кількох радісних днів Марія пригадала собі слова ангела щодо Єлизавети. Взяла отже зі Собою старого слугу і молоду дівчину, повірила нагляд над домом вдові-сусідці і вибрала ся в дорогу у юдейські гори, де проживали Захарія і його жена недалеко Ерихону. Се були сі дорогі приятелі і свояки, що з такою ніжностю відносилися до Марії, коли Вона служила в єрусалимській святині. Вона бажала виложити перед Єлизаветою свою велику радість і росказати їй про гостину ангела, яка сповнила небесним спокоєм кожду хвилинку Її житя.

Дорога була доволі довга, та відбувалася вона по лоні прекрасної природи. Саме тоді був весняний час, ще й до того в краю, де звичайно зима коротка; куди тільки Марія ступила, там цвіти

здавало ся, піднимали свої головоньки і поздоровляли. Акація клонила у діл своєї паучути цвіти і бальсам розливав перед Нею чудові паході; а калина вимахувала на повитане широким листем; яблінки сипали перед Нею біло-рожеві пластинки; птиці сypівали хорошо і літали у воздусі на легеньких крильцятах; навіть і дикі гірські звіріята повиходили із своїх леговищ і вийшли поглянути на Неї. А ріка Йордан, куди вела дорога цвітистою левадою, гнала у долину сріблистими філями і журчала з прибережними корчами лозини. Може ся історична струя забажала пізнати сего, що небавом мав Собою їх освятити. Цілій сvвіт, здало ся, витав Царицю. А люди відчували присутність Обіцяного відповідно до непорочності своїх сердець. Дехто кидав ся мимохіть на-вколішки перед Марією, дехто глядів байдужно, а дехто почував в душі якийсь ляк. Бо як Цар слави укритий тепер, мав прийти на спасене многих, так рівночасно мав принести покаране для многих серед Ізраїля.

Вкінци минула Марія Даберат, плодовиту долину Єзриль, Антеляіс і потік Фазаїль, поки після сімох днів дороги не побачила Геброну, де була ціль Її подорожи. Ізсївиши з ослиці — Елевтона, що так спокійно несла Дївицю до дому приятелів, Вона підійшла до жерела умити ноги, руки і лице і вислава старого слугу на-перед повідомити Єлісавету про Свій приїзд. А опісля увійшла до хати і поздоровила звичайними словами:

— Нехай мир Господній пробуває в тобі і у твоїй домівці.

На звук сих слів, висказаних дріжучим із зворушення голосом, Єлісавета змішала ся а її ненароджене ще дитя затремтіло під її грудьми. Нат-

хнена Святым Духом, мати предтечи Спасителя, кликнула:

»*Маріє, благословена Ти між жінками і благословений овоч Твоєго чрева. І звідкіля мені се, що приходить до мене Мати моєго Господа?*« (Лука, I. 42-43)

Сі слова вимовила покірно і поважно. Марія бажала одвітити, та радість і одушевлене не дало Їй сейчас промовити. Аж по хвили....

»*I рече Марія: Величав душа моя Господа і зрадував ся дух мій у Бозі, моїм Спасителі, що поглянув на покору Своєї слуги; ось бо від нині будуть мене блаженою звати всі роди. Бо вчинив для мене велике діло Сильний і съяте Його імя. I милість Його від роду до роду для тих, що Його боять ся. Дав силу Свою рукою; розсипав гордих у думках їх сердець і поскидав могучих з престолів, а підняв у гору смиренних і голодних сповнив добром, а богатих відослав у-порожні; приняв Ізраїля, Своєго слугу на спомин милости, як промовив до наших батьків Авраамови й потомству його по віки.*« (Лука, I. 46-55)

— Слава Богу тепер і во віки! — промовила тихо слуга Єлисавети, а Захарія уклікнув зі всіми на землі і молив ся мовчки; а солодкий голос Діви съпівав побожну пісню.

Се було словословіє для Божого Сина.

Захарія прилучив ся до прочих і помимо своєї съященикої гідності молив ся на вколішках. Він також відчував присутність Спасителя. Та його уста не видали із себе звуку; він онімів аж до сього часу, поки не прийде на съвіт його син, обіцяний йому Богом на старші його літа. Він повітав Марію поклоном і дав знак Єлисаветі, щоби пояснила Марії причину його німоти. Єлисавета вчинила його волі і додала:

— Ax, Маріє, ти щаслива, що віриш у Боже

обявлене. Бо Бог є вірний у Своїх обітницях і Його слуги не съміють сумнівати ся, щоби не наразити ся на кару.

Вона обняла Марію й повела Її на бік. Сидячі, оповідали собі про Божі ласки і висказували свою подяку для Всешишного серед зворушення і смиренности. Єлісавета випитувала ся про неприсутнього Йосифа, Його успосіблене і довіре до Пречистої Обручниці, бо-ж Він був старший від Марії віком і досьвідом. Марія, сьвята і непорочна, мала соверенну віру у Сего, що призначив для Неї таке почесне діло. Її душа буяла понад земські буденности. Сьвіт не був в силі Її занепокоїти, а навіть Єлісавета, знаючи здавна Її жите, здавало ся, добачувала, що Марія не є привязана до сьвітових річей, але що занавіса між дочасністю а вічністю для Неї не істнує. Вона мала надлюдські ясновидіння. Одної днини, коли Вона була затоплена в молитві, підійшла Єлісавета і мовчки сіла біля Неї. Діва, здавало ся, затоплена була цілковито в розважаню.

Мешкане Захарії було положене на вершку гори, відки був гарний вид на долину над рікою Йорданом. Се була одна з тих чудових ночей на сході, ясна і прозора так, що чоловік почував себе неначе окруженим хрустальною масою. Соловій, укривши ся в кущі ерихонської рожі, виводив свої съпіви і хори інших птиць-съпіваків повторяли за ним своїми голосами, що опісля відбивалися далеким відгомоном. Шовкові трави над по-меншими річками у долині вихилияли ся від подуву лагідного вітру, а річні філії, що вилилися з надміру води по долині відбивали в собі зоряне небо, немов у величезнім лискучім зеркалі. У віддалі видніла ся гора Гілед, окутана білими випарами водними, а над нею повний місяць розсипав блідо-сріблисті съвітло по околици.

Марія була призвичаєна до сеї краси і до тих чудових звуків. Єлісавета слідила за Нею довший час мовчки, а опісля поклала свою руку на руку Марії.

— Маріє, — промовила ніжно.

Дівиця звернула Свої очі до неї і легенький усьміх перебіг через лице. Вона не одвітила нічого.

— Журить мене дуже подія із Захарією, — говорила тихо Єлісавета, — Свято Кучок близько, а він затревожений, що не буде в силі виповнити своїх съященичих обовязків.

Її голос дрожав журбою. Марія здавила міло її руку, а усьміх не покидав Її лиця.

— Дорога тіточко, — сказала — уповаймо на Бога. Він рішив так, Він є Паном нашим.

Сі слова упали на серце Єлісавети, мов бальзам на рану.

А слідуючої днини, рано-вранці, Діва і всі домашні прибігли до Єлісавети. Вона побачили біля неї дитину-сина, а Захарія глядів одушевлений на миле личко новонародженого.

»І чули сусіди її і родина її, що Господь показав милість Свою до неї і радувалися із нею.«

Вісім днів опісля, коли мали дати дитині імя, поспитали знаками Захарію, яке імя йому видається ся найліпше. А він зажадав таблички і написав на ній:

»Йоан буде імя йому.« (Лука, I. 63).

І сейчас яzik його розвязав ся і він зачав голосно благодарити доброту:

»І ти, дитино, будеш звати ся пророком Вишнього і бо ходити-меши перед лицем Господним готовити Його дорогу; щоб давати знанє спасеня Його народови у відпущеню їх гріхів... Щоб засіяв тим, що сидять у темряві і смертній тіни, щоби справити наші ноги на дорогу спокою. (Лука, I. 76-19.)

Повний радости упав Захарія на вколішки узяв дитину у свої обійми, дивуючи ся такому чудови. Уклякнувши, подав хлопчика Марії і Богови — Дитині, якого був предтечою. Марія приголубила його до груди, поцілювала і кілька хвиль держала біля серця. А опісля поблагословила його щастем, бо знала, як його жите буде тісно звязане з житем Ії божественного Сина і поблагословила його також терпінєм, бо знала, що біль і муки будуть на його земній дорозі.

Так перебула Марія тут три місяці серед радісного одушевлення домашних, а опісля повернула до Назарету. Під Ії стопами цвітиста дріжка стала ся біла ще краща і запашнійша як перше....

Розділ осьмий.

ТАЙНА ВОПЛОЧЕНЯ ВІДКРИВАСТЬ СЯ ЙОСИФОВИ.

(*Поворот Йосифа до Назарету. — Марія Клепова і її сини. — Журба Йосифа. — Молитва Діви і небесна потіха Йосифа.*)

Йосиф задержав ся в Мезопотамії далеко довше, як думав перше, бо Його сестра була тяжко недужа і приходила до здоровля дуже поволи. Смерть не грозила їй вже, а до того присутність брата додала її нових сил. Після недовгого часу відзискала чимало давного здоровля. А Йосиф, не хотячи лишати її без опіки між чужими людьми, чекав, поки не подужає зовсім і рішив взяти її до Назарету разом з двома дітьми, Яковом

і Юдою. Так отже приїхали вони домів кілька тижнів після повороту Марії з дому Захарії.

Стріча Марії з Йосифом була дуже радісна. Після сього Вона підійшла до Його сестри.

— Се моя сестра, що її я привіз сюди після твоєго бажаня, Маріє, — промовив Йосиф. — Вона мешкати-ме у нас аж до повороту Клеопи.

— А опісля додав ніжним голосом: — Вас обі дав мені Всешишний. Ви є всім для мене, що є у сьвіті дорогим. Гадаю отже, що і ви полюбите себе взаємно.

Обі невісти привітали ся сердечно.

— Сестричко, моя люба сестричко, — промовила Діва, — витаю тебе щиро.

А Марія, жінко Клеопова, аж розплакала ся з радості. Йосиф вийшов на двір, щоби увести двох сестрінків і за хвилю представив їх Марії.

— Отсе хороші хлопчики, що приїхали разом з матірю, моєю сестрою, — промовив до Марії, а Його голос дрожав від плачі і щирої гордости.

— Тому і вони будуть для нас неначе за рідних синів.

Старший з них був соромливий і не хотів виступити на-перед, за се молодший, гарний, вродливий хлопчик з кучерявим волосем, уклякнув перед Марією і з пошаною поцілував Її ноги. Марія підняла його, обняла, а погладивши кучері, поцілувала в чоло.

— Ти полюбиш моїх синів, бо все любив мене — промовила Марія до своєго брата. — Та во-, ни не займуть місця твоїх власних дітей у твоїм серцю.

Йосиф подивив ся на неї змішаний а опісля глянув на Марію, що приклала хлопчиків до камінної лавки, де стояло начине з приманчевими овочами. Дивнечувство обняло Йосифа. Він зачав тремтіти і бліднути; а далі перепросив при-

сутних і вийшов на-двір. Голоси дітей летіли за Ним, а коли Він перейшов через огорod, вони вийшли з кімнати з Марією. Вона кивнула на Нього, та Він удав, що не замітив цього і вийшов фірткою, що вела у поле.

А Маріє усіла біля Своєї нової сестри під хатним піддашем, щоби ухоронити ся перед близькою бурею, що зачинала вже колихати вершками дерев. Обі молоді невісти розмовляли довший час про минулі події, щоби більше себе взаємно зрозуміти і полюбити. Бо дружба не вдоволяється теперішністю; вона обіймає собою минувшину і летить в будучність і у вічність. Одна говорила про съятиню і солодкі спомини; друга-ж про свої молоді літа, пережиті з Йосифом, під котрого опікою проживала від часу смерти своїх родичів. Марія слухала з радісним вдоволенем цього оповідання, бо і Вона чула велику сердечну прихильність до Йосифа. Мати говорила ще про своїх синів і додала:

— Дійсно, сестро, Твоє недалеке благословене буде причиною більшої любови до моїого брата. — І глянула на Неї з великою прихильністю.

Пресвята Дівиця опустила очі у-діл і хвилину мовчала. А коли підняла Свій зір, то промовила солодко і поважно.

— Дійсно, що діти є великим даром Божим. Дякую Йому безнастанно і моя душа потопає серед славословлення за сії всі добродійства, що дісталися мені, Його смиренній рабині.

Марія замітила, що, як говорив їй перше Йосиф, Господь Бог був вже присутній в серцю Діви. Вона виглядала все съята, чиста і затоплена в надземських думках.

— Маріє, говорю се, що думаю, — сказала смирно. — Съвітові чувства може за-багато па-

нували у моїм серцю. Та від Тебе научу ся зовсім чого іншого.

Вечірний сумерк застав їх обі разом. Та се був час спочинку, а Марія з двома синами мусіла випочати після довгої дороги. А Дівиця увійшла до своєї келії, упала на-вколішки біля ліжка і молила ся горячо за Йосифа. Вона замітила Його журу і тому благала Бога, щоби потішив Його і не допустив клопотів до Його серця.

А тимчасом Йосиф був дійсно в роспушці. Навіть не замітив нагих скал, між котрими вела Його доріжка, не бачив навіть, що зближається буря і що з приберіжних дерев падають поменші гиляки і листі; нечув сильного шуму і свисту вітрового; до Його ух не доносився подальший гуркіт грому. Одна думка в тільки тревожила Його ум...

Як! Він мав би сумнівати ся про Марію? Марію, що є самим жерелом чистоти, невинності і щирості; Марію, що така ангельська і така благородна? Через Його мозок перелітали всілякі заключення. Він був »праведний муж« і вірний оборонець закону. Він називав її »своєю покровителькою, кріпостю, порадою, вождом і потіхою.« і без Неї не міг собі уявити життя. Коли вкінци рішив »тайки відпустити Ії від себе,« бо не хотів обезславити Її, тоді потекли по Його лиці слізози гіркого болю. Може се було в сїй самій хвилї, коли-то молитва Марії підносила ся перед Божий престол і Всешишній післав небесного післанця потішити Йосифа.

І ангел з'явився перед Ним. Серед тяжкого сну, в який запав праведний Обручник Марії, пояснив Йому глубоку тайну Відкуплення. Може в сїй сні бачив Йосиф Адама, окутаного гріхом, мов одіжею. А може чув ось-які його слова:

— Йосифе, через жінку, що її дав мені Бог,

підкусив мене діявол-змій і ми согрішили і наше потомство; ціле сотворінє, над якими ми були володітелями, упало з нами. Та Марія... Марія Своєю славною непорочністю здавила-стерла зміїну голову. Торжествуй, радуй ся! Наш рід спасений. Марія, духовна Ева принесла людям нове жите.

Якою-ж радістю сповнив ся тепер Йосиф! Тягар зник, а Його уха слухали слів ясніючого ангела:

»Йосифе, сину Давидів, не бій ся взяти до себе Марію, жену твою; бо що в Ній почало ся, се від Святого Духа. I породить Вона Сина і даси Йому імя Ісус; бо Він спасе людий від їх гріхів.« (Матей I.20-21.)

Серед смирности і любови підвів ся Йосиф і зложив щиру подяку Богу. А ранком увійшов до хатини і коли побачив Марію серед молитви, уклікнув перед Нею і благодарив Святе Дитятко.

* * * *

Слідуючі тижні проминули спокійно. Радість велика була у сїй хатинї, що стала съятійшою і славнійшою від »Святая съятих«; бо ся остання була тільки прообразом Сего, що пробував в нутрі Марії, ненache у съятини чистійший і достойнійшій від найкращих съятинъ, збудованих людськими руками.

А ангели служили своїй Цариці на-вколішках, небеса-ж схиляли ся аж до землї; новий лад утревалював ся у съвітї, від коли Слово замешкало між людьми. Съвіт духовий і съвіт змисловий не був більше поділений. Всї чудеса стали ся конечним наслідком найбільше непонятного чуда: Воплоченя Бога.

Розділ девятирік.

РОЖДЕСТВО.

(Цісарський указ. — В дорогу. — Непривітна пора. — Безсердечність вифлемських жителів. — Яскіння і солодкий спочинок. — Чудо Рождества. — Радість і біль Марії.)

В часі тих подій Римляни, володітелі сьвіта, що потопали в ідолопоклоньстві і змисловості, поширяли своє ярмо навіть на далекий схід. Цісар Август, бажаючи знати точне число своїх підданих, видав указ, на основі котрого мало списати ся всіх людей від лісів друїдських аж до долин Евфрату, де колишня звичнена цивілізація хилила ся до упадку за наслідників Александра. Муцини, невісти і діти, молоді і старі, мусіли бути почислені не тому, щоби звільнити їх від нужди, а тому, щоби на них наложить нові податки. Роспusta цісарської столиці пожирала бogaцтва цілого сьвіта; римські імператори, не узнаючи жадного іншого божества понад себе, продумували тільки, як-би то заспокоїти свої дики за-баганки. Губернатори римські були виконавцями цісарської волі. Так і в Палестині візвано всіх людей до спису. Кождий мусів сей обовязок сповнити там, де родив ся. А що Жиди були розсіяні по цілій Юдеї по причині розросту родин, тому багато з них мусіло далеко йти до своєї оселі. Тому Йосиф, з дому Давидового, мав обовязок явити ся між членами Своєї родини в Вифлеємі.

— Мусимо йти, Маріє, — промовив раз рано, вертаючи із засідання »Ради Старців«, де саме тоді проголошено цісарський указ. — Зближається ся зима; здається ся дуже строга. Вже сніг покрив

вершки Ливану, а бузьки пролітають понад доми. Далека і тяжка дорога перед нами; тому, гадаю, добре вибрати ся таки сейчас.

— Так виберім ся без боязни, — одвітила Марія.

Вона зрозуміла Його побоювання, та се не занепокоїло Її.

— Бог нас поведе, дорогий Йосифе, — продовжала. — Ми можемо тільки сповнити Його волю.

Молода Діва у Галилії памятала слова пророки Міхея: »*I ти, Вифлеєме, ти, Ефрато, хоч ти малий між тисячами в Юдеї, але з тебе вийде мені Сей, що має бути володарем серед Ізраїля*« (Міхей, V. 2.)

Жінка Клеопи мала лишити ся в Назареті аж до приїзду мужа (його очікують з дня на день), бо і вони мусіли йти до спису. А Йосиф і Марія, попрощавши ся сердечно, вибрали ся сейчас таки в дорогу. Прекрасна Діва закинула на Себе подорожний плащ, а на лиці тяжку заслону і сіла на ослицю — Еліотону. Йосиф, убраний у довгу волосінницю йшов поруч і вів зъвіря за поводи, щоби воно невнійше йшло і не спотикало ся під так дорогоцінним тягарем. Побожно молив ся до Ангелів-хоронителів. Дехто з роду Давидового йшов разом з Ними.

Передзимова пора була зовсім відмінна від весняної, коли то Марія їхала у відвідини до Єлизавети. Небо покрите тяжкими хмарами, скалисті горбки обдерти із зелени, птички не съпівали, а потічки були розбурхані і листі опадало з дубів і сикоморів з дивно-проймаючим шелестом, а вітер гудів протяжно і сумно понад долини, вкриті приморозком. Дівиця замітила сю ріжницю і бачила в ній символ будучності сумної. Думала про радощі і болі, що ожидают Її і Найдорож-

шого Сина. Противеньство було невідкличне. Весна вилиця на Неї всі свої ласки: рожі, пахощі, сонічне проміння, ясність дня. Ціла природа тоді веселила ся. А тепер, коли надійшов час Рождества Божого Сина, все є сумне і пів-мертве: Кождий день подорожі приносив більше смутку; вітер ставав студенійший, морські чайки пролітали і жалібно скиглили, а із гірських щілин доносив ся страшний рев дикого звіря.

Сі сцени передозимові в ізраїльській країні, званій так довго »обіцяною землею«, зникли, бо небавом наші подорожні побачили щось зовсім противного. Бо коли минули гору Кармель і зійшли у долину, закриту від північних вихрів скалистими узгірями, побачили принаднійші околиці перед Вифлеємом. Вифлеєм, себто »дім хліба«, називався також »Ефрата«, себто »плодовитий« бо все добро виходило з нього. Вже з-далека побачили подорожні ціль своєї дороги. Всі, крім Марії, забули на се пригнобляюче вражінє в природі в часі виходу з Назарета. Марія бачила будучність серед теперішнього положеня.

З усіх усюдів плив нарід до міста юрбою. З найдаліших околиць Юдеї прийшли вони до спису; а Давидів рід був найбільше численний і тому найбільше розсіяний. Багато з людей прийшло з ливанонських гір, покинувши свої численні череди; вони приїхали на ослах у долини вифлеємські. Дехто прибув з долин над Йорданом, де росло ся їх багато родин. Інші знов приїхали з Бозри, де виробляли славні пурпуркові тканини. А ще інші з Мізраїм, де були робітні делікатних шовків на туніки. Куди оком глянути йшли мужі, жінки і діти, цілі родини з верблюдами, дромедарами і возами, в яких сиділи старці, що не могли піхотою або на ослах відбувати тяжкої подорожі.

Було вже коло третьої години, коли наші знамінки увійшли до міста. Всі, що йшли з Йосифом і з Марією, порозходились по домах пошукати своїх. Ослиця на котрій сиділа Марія, була змучена і ледви волікла ноги за собою. А Йосиф як міг, помагав, забиваючи на своє умучене. Де тільки становили просити о нічліг, там було всюди переповнено пришельцями. Безнастанно просили о захист, та безуспішно і нераз навіть доводилося їм почути строгое, безсердечне слово. Ніхто не хотів приймити під дах обох смирних чужинців.

Западала поволи ніч. Було дуже студено; сніг покрив деревину і хати. Марія і Йосиф були знеможенні цілковито, а їх звірятко ледви вже поступало. Куди-ж йти? Кожді двері замкнені перед Ними, всі люди заживали спокою і тепла, а тільки Вони почували Себе мов на пустині.

Перший раз в житю Марія, ся ніжна, спокійна Марія, відчула якесь опущене, що його колись мав зазнати Її Син. Душа Її наповнила ся тревогою, бо зрозуміла тепер, як студено відноситься чоловік до свого близнього. Ніколи не лишила Марія потребуючого без помочи, розради, співчуття. А отсі люді не мають зглядом Неї жадного милосердя.

— А прецінь — думала Вона — се душі, для котрих приходить Спаситель, щоби їх відкупити. Вони тепер камінні, але небавом пробудяться. Від коли Всешипний рішив післати до них Сина, вони є дорогоцінні.

І сі думки ободрили Її і Вона благословила всіх людей навіть за їх безсердечність. Йосиф тимчасом побачив невеличкий захист під одною хатою і поміг Марії усісти на хвилю. Трохи збіжал дав для умученої Еліотони а для себе і Марії добув сушених овочів. Людського гамору не було

тут чути. Марія окутала ся широким плащем, бо студінь ставала невиносимою.

— Тут годі нам лишати ся, — сказав Йосиф, — а Ти, Маріє, не в силі даліше йти. А знов до міста нема по що вертати ся.

Його голос дрожав від смутку і журби.

— Може — одвітила Марія — вернім ся за місто і найдемо захист деб ніч перевели, або під скалою.

Сейчас Йосиф пригадав собі одно місце, біля котрого Вони недавно тому переходили. Недалеко чималого оливного дерева стояла ясکиня, викована в скалі і ся ясکиня могла-б послужити за захист. Сейчас підвели ся обое. Студений вітер віяв прямо в очі і Йосиф зняв Свій плащ, щоби окрити Марію. Йшли довгенько, поки дістали ся до ясکинї. Саме в пору, бо даліше, здається, не були-б в спромозі йти.

Коли увійшли до середини, обвіяло їх приятне тепло. Місяць съвітив з високого неба крізь щілини в повалі і при помочи цього съвітла побачили Вони вола і осла. Певно пастухи лишили звірята в сїй щілинї. Від них розходилося приємне тепло по ясіннї.

— Славити Бога — промовив Йосиф — Він привів нас сюди. Тут спочинеш, Маріє, а завтра поспішими пошукати кращого захисту.

Він накидав на долівку трохи соломи і єїна і небавом Марія заснула губоким сном. А Йосиф постелив собі біля входу до ясіннї, щоби заслонити Собою Марію перед студеним вітром. Йосиф перетерпів чимало в часі сеї подорожі, та найбільше журив ся Марією. Він перше вірив, як і більшість Жидів, що Цар слави, предсказаний пророками, прийде серед съвятого достоїнства і слави. А тут Він ось мав прийти тоді, коли Йосиф і Марія були дійсно убогі. Вони, потомки

царського роду, блукали попід хатні пороги цілу днину і їх проганяли, зневажали і не дали помочи! Йосиф задрімав. Він надто був змучений і знявши ся думками до небесних вижин попав в тяжкий сон.

Всюди було тихо. Легкий віддих Діви ледви було чути. Тепло і захист яскині саме по нутру був для Обоїх. Тиша... така тиша, якої не було на землі ні передтим, ні опісля; тиша губока, мов смерть; тиша в якій інстинктивно відчувалося житє і обітницю...

* * *

Нечайно отворив Йосиф очі.

Що се за съвітло, дивне і проймаюче, що вливається крізь віконце і заливає собою всю? А що-ж се за пісні, що лунають в супроводі легесенького а дзвінкого шуму крил? Відки ся роскіш і сі паході? Півсонний втягав цілою грудю сі солодкі звуки і не съмів порушити ся. Аж після кількох хвиль зміг розріжнити слова небесної пісні:

*»Бог предвічний
Народив ся,
Прийшов днесъ
Со небес
Щоб спасти люд Свій весь
І утішив ся.«*

І знов і знов лунали съпіви, а так-вони солодкі, такі чарівні, що їх словами годі висказати:

»Слава во вишних Богу і на земли мир во чоловіції благоволеніє.«

Йосиф підвів ся і скинув із Себе покривало. Видінє, початково неясне, ставало щораз очивиднійшим. Він захвилював від зачудовання. Бо окутана у сі золотисто-ясні проміння сиділа Ма-

рія, сіяюча блеском славного Материнства і держала мале Дитятко на колінах. Нічого не чула, нічого не бачила, тільки Немовля. Людсько слово не є в силі описати зворушення, ніжності і одушевлення.

Дитятко подібне до jeder людської дитини. Мале і slabke, як прочі діти.. Плакало голосно, бо жите є новий і дивний досвід. Тільки сьвітляні лучі, лучі небесної непорочності виходили з Його манюсінського тіла. Від Нього йшов блеск на яскиню і всьо, що в ній було. Солома мінила ся золотом, а й звірятам стояли перед ясного сьвітла, особливо осля, що на нім Марія їхала з Назарету до Вифлеєму. Ніжна твар Матери в сяєві слави і довкруги неї безконечне число небесних ликів, що величали своєго Господа і Бога. І Йосиф кинув ся на-вколішки і зачав величати блаженну Матір.

Минуло умучене, журба, неясність і загадочність; пропала із серця і ума всяка тревога; нема вже більше страху перед тим, що буде. Нова бодрість поплила в кождій жилі; новий запал і надія оживотворили ум. Молитва і благодарене полинули з Його праведної душі перед Божий престол. Він зложив руки перед Немовлятм, що мало в Собі доброту і милосердіє Створителя вселенної:

»Слава во вишних Богу і на земли мир во человіцях благовolenie...«

Так розливалися небесні звуки ангельської пісні а їх відгомін ніс ся далеко горою. Минав час, а ніхто не знав, що час істнue. Йосиф серед дивної екстази долучив до пісні і Свій голос і сьпівав з ангелами, серафімами, херувимами, архангелами:

»Слава во вишних Богу ... і на земли... мир.... во человіцях благовolenie:

А Йосиф, блажений Йосиф дістав дійсно нагороду за Свою терпеливість, ніжність і благородність; за жите, повне добрих діл і сповнюване Бого закону.

* * *

А Марія?

Хто-ж зможе описати Її чувства? О, молода мати, що читаєш сі сторінки, ти є повна щастя, коли береш в обійми свою дитину. Ти повна щастя небесного, таке воно чисте і таке воно видається совершенне. А прецінь... ти обіймаєш ество несовершенне, упавше, призначене до гріха, засуджене на смерть. Ти не знаєш, що за тревоги, болі і невдачі переносити-ме твоє серце через сю дитину.

А Марія голубить Своїми руками самого Бога.

Се Дитя містить в Собі всю сьвітло, бо Воно є Створителем сьвітла; усеї чесноти, бо чеснота має в Нім своє жерело; усеї сили і краси, бо сила і краса походить від Нього. Воно є »альфа« і »омега«, початок і конець совершенства.

Скажи мені, земська мати, коли твоє серце ледви помістить сю радість, скажи: чи зможеш зрозуміти, яким чином змогла Марія помістити у Своїй груди усе щастє і роскіш? О, як Її душа піднесла ся високо понад сю землицю! Вона любила Сина так, як Ева любила свою першу дитину; як мати Мойсея, що мусів плисти в кошику по водах Нілю і як мати Макавеїв своїх синів, засуджених на смерть; як кожда мати, що умирає навіть за любе своє дитя; як всі матери, що люблять своє потомство. А Марія мала в повноті то всю, що прочі матери мають тільки до певної міри.

Та міра Її радості є рівночасно мірою Її болю

Вона має перенести страждане як Ева страждала при смерти Авля, або Сара перед недалеким жертвуванем Ісаака, або мати Мойселя, коли пускала його на бистрі філії, або мати Макавеїв, або сі матери, що умирали за свої діти! Вона буде переносити біль такий, який відчували всі матери разом.

I Її душа, розрадувана такою великою радістю, яку тільки може дати збірна радість цілого сьвіта, мала колись перенести більший біль, як збірний біль цілої вселенної.

Розділ десятий.

ПОСІЩЕНЕ ПАСТИРІВ.

(*Ангели являють ся пастирям. — До Вифлеєму. — Посіщене і дарунки. — Захарія, Єлисавета і Йоан в ясцині. — Зворушаюча сцена. — Ізраїльський народ*).)

Так сподіяло ся, що сеї чудо-дивної ночі побачили пастирі, що пасли свої отари на вифлеємських полонинах, незвичайне диво: отсє явив ся їм ангел в ясно-білій одежі. Він прилетів з небесних вижин, мов голуб, а за ним численний гурт прекрасних крилатих ангелів. I всі станули перед затревоженими пастирями, а найперший з них зачав говорити голосом, що переймав до глибини душі:

»Не бійте ся, ось благовістную вам велику радість, що буде всім людям. Бо народив ся вам сього дня Спас, що в Христос Господь, у місті Давидовім. I се для вас, знак: найдете Дитину сповиту, що лежить в яслах. (Лука, II. 10-12).

Крилатий гурт відлетів, лишаючи сьвітляний

шлях на нічнім небозводі. Довгий час стояли пастирі, мов скаменілі, вплятивши свій зір в небесну глубінь. Вони не розуміли вповні ангельських слів, та їхні серця сповнилися такою невисловленою радістю, що вони рішили поспішити за ангелами і побачити, що такого лучилося. Лишили отже свої нужденні шатра і череди під опікою одного пастиря, узявши зі собою хіба палиці тай невеличкі клунки і двоє новонароджених ягняток.

»Ходім до Вифлеєму — говорили — та побачимо слово се, що стало ся, що Господь обявив нам (Лука, II. 15).

Вони не були в силі говорити про ніщо більше, ні думати про що іншого, як про недавне видіння і вістку, що казала їм забути на всю а слідкувати за сею съвітляною пасмугою на небі. Велика радість сповнила кожду грудь, радість, що їх сама природа неначе поділяла. Легенъкі хмаринки пересувалися по небі рівними рядами, неначе супроводжали пастирів і сосни і смереки дрожали, а земля, здавалося, тримтіла з радості, що народив Спаситель.

Вони зблизилися до міської дороги і роздумували саме, куди найскорше дістатися до міста, як тут почули ангельські съпіви недалечко. І ось перед собою побачили велике оливне дерево і ясінню. Пастирі застановилися і зачудувалися. Чи-ж се тут мов би Спаситель съвіта засісти на престолі?

← Як-же ми зблизимося до Царя? — спитав один з них смирно. — Він певно має на Собі пурпурові шати і золото, а величність Його, неначе у Соломона...

Хоч він ще був молодий і убраний у скіру льва, якого сам убив, а мимо того задрожав при сїй думцї.

— Се нічого — сказав другий. — Він же по-
клікав нас. Ми не розуміємо того всього, але
ми прийшли. Ходім, погляньмо на Нього у ці-
лій Його славі і величи.

Підійшли близше. Увійшли до середини. І
що-ж там побачили?

»Найшли Марію, Йосифа і Дитятко, що ле-
жало в яслах. (Лука, II. 16).

Тільки слабке Дитя, що лежало в яслах на
жмінці сїна! А Його двірська чета: молода Ді-
ва, і старий муж тай безумні, ласкаві зъвірята.

Цар? Де-ж скіптр і корона царська? Де
почести, блеск, богацтво, пурпур і золото? Де
міністри, жовнірі і служащи?

Тільки Дитя, невеличке, нужденне, слабке і
наге.

Так, без сумніву. Та не клякав ще ніколи
чоловік перед земським царем так, як сей муж
уклякнув перед Дитятком. Та не віддавано ще
ніколи так достойно почести цариці земській, як
тут пастирі смиренно повітали сю прекрасну,
пречисту, небесну Дівицю. Ангели входили і
виходили і клякали перед яслами з похиленими
головами і зложеними крилами.

Бідне і слабе Дитя, опущене мнимо, в такій
нужденній яскині, сіяє божеською ясністю. По-
бачили се смирні пастирі і сейчас їх сумніви роз-
віяли ся. »І побачивши, обявили слово, що його їм
сказано про се Дитятко« (Лука, II. 17). Серця
затремтіли в їхніх грудях. Так, дійсно! Се Цар,
Цар! Цар понижених, бідних, слабих! Цар тих,
що є пригноблені у сьвіті, що угинають ся під тя-
гаром невгодин. Його уха готові вислухати їх
скорбних слів. Його уста накажуть богатому
тремтіти, бідному надіяти ся. Його ніжне і ми-
лосерне серце звільнить всіх людей від рабства.
Його розум звільнить вселенну і вменшить тер-

піня. Він — се съвітло, що засъвітить у кождім серцю.

— Бог післав спасенє Своїому народови, — кликнули пастирі одноголосно. — Словнив Свою обітницю і дав Съвітло, щоби Воно засъвітило посеред темряви у тих, що мають смирне серце. Нехай небеса ликують, а земля торжествує на вид Господа, що приходить до ожидаючих людей.

Припали до землі і віддавали найбільшу почесть цілім серцем, і клячучи поскладали невеличкі дари: трохи молока, меду, масла тай сніжно-біле ягнятко. А опісля відійшли до своєго обовязку, »прославляючи та хвалячи Бога за все, що чули й бачили, як казано до них« (Лука, II. 25) Повні віри й одушевлення пішли розносити радісну вість між своїми знакомими.

»Бо Дитя народило ся нам і Син даний є нам; власть на раменах Його, а дадуть імя Йому: Дивний дорадник, Бог кріпкий, Отець будучого віку, Князь мира« (Ісаїя, IX. 6).

Марія держала таки божественного Сина у Своїх ніжних обіймах. Не було для Нього на съвіті чистійшого престола від лона Марії. Нечайно увійшла Єлисавета і Захарія із прекрасним хлопчиком на руках увійшов до яскині. Всі троє були в Вифлеємі, вписали свої імена і тепер саме вертали домів. Та у сні їм приснило ся, що найдуть Марію і Дитя. Гляділи отже всюди, щоби уклякнути при колисці Спасителя. Єлисавета зблизила ся побожно до ясел і хтіла уняти Дитятко в обійми, та непонятна дрож перебігла по цілім її тілі, і вона мусіла упасти на-вколішки. Захарія уклякнув також і так молили ся обое на божко, а їх серця тремтіли зі зворушення.

Йоан при помочи матери намагав ся підійти до Спасителя. Витягнув рученята, уняв одну ручку Дитини і поцілував з дитинною щирістю. Очі

Ісуса спочили на нім якийсь час. А матері гляділи зворушені на сю зворушливу сцену. Єлизавета плакала, а слізози потекли по її лиці.

А Марія не проливала сліз. Її душа набрала якої-то необмеженості і достоїнства від Дитяти на її руках, а в такій хвили кожде зворушене було-б чим-то земським. В сій блаженній хвилині сі прекрасні душі заживали небесного спокою.

* * . * *

Люди були сьвідомі обіцянки Бога. Всі очідали... одні тревожно, другі серед надії; бо прихід Месії мав змінити і відновити сьвіт. Надійшов вкінци час предсказаний пророками. І тиждень описаний пророком Даниїлом був вже близько, обітниці мали сповнити ся, а разом з ними також і грізьби. Після довгих кровавих воєн сьвіт був спокійний, а від двაцятьох літ не сидів на престолі ніхто з юдейського роду. Ірод, чужинець, що не стояв сего гарного імені »Великий«, бо се імя дав йому народ хіба задля його великої безбожності, сидів на престолі з ласки Римлян, яким він корив ся, мов раб. І се своє місце укріпляв щораз то новими злочинами. Морди і переслідування були тоді на порядку дневнім, а се вкликувало негодоване старших Євреїв, що були чесні і побожні.

Ізраїль, відчуваючи своє понижене, витягав руки до Бога. А народ питав ся заєдно, де, коли і як прийде Цар слави, сей Цар, на якім основували вони всі свої надії. Вони вижидали чудес, що звістять Його прихід і побідоносне пануване над Ізраїлем. Вони однак не мріяли про духовий забір, а тільки переносили ся думками в часи давної слави і бажали й тепер під проводом Месії підбити цілий сьвіт під своє пануване і загорнути до себе всі скарби вселенної. Прихід Месії був

для них побідою і поневоленем всіх народів, що були ворогами вибраного народу.

Сей Обіцяний мав звільнити їх з ярма. Він мав повести їх до бою. Тепер вони були в неволі, а під Його проводом мали стати панами. Чи-ж не мав би Господь віддати їм в руки всіх ворогів? Більшого тріумфу вони не ожидали. З вивершених місць видивляли вони з нетерплячкою свої очі, чи не надходить Цар. Мов лискуча зоря, думали, вийде він зпосеред богатих і сильних.

А Він прийшов... малим Дитятком... родженим з Діви; Його Опікуном — убогий тесля; а Самий слабий, нужденний... не має де голови прихилити!

Тільки невеличке число почитателів було гідне пізнання тайни Божого пониження. А більшість шукала Месії, славного і могучого, навіть тоді, коли убогі пастирі падали на коліна перед яслами. Се Дитятко-Ісус заполонило Собою їх простоту; бо і далі остали вони звичайними і щирими. Вони потонули в одушевленю і здивуванню та ляку у них не було слідно.

А ось Великий Створитель хотів, щоби і мудрці повітали Його Сина. І тому привів їх до його ніг, щоби вони мудрці разом з простодушними людьми стрінули ся у Його присутності. Бо чувства серця випливають з того самого жерела Божого так у високих умом, як і у звичайних людей. І ось в часі Рождества Христового бліснула на небі нова зірниця і її побачили звіздарі-волхви, чи там Мудрці зі сходу.

Розділ одінайцятий.

ІСУСА НЕСУТЬ ДО СЬВЯТИНІ.

(*В съвтини єрусалимській. — Симеон Бого-пріємець і Анна пророчиця. — Смуток Марії. — Да будет воля Твоя...)*)

А до того часу, нім прийшли волхви зі сходу поклонити ся Йому, то Марія, з натхнення Святого Духа, заняла ся звичайними справами, щоби закрити Божі ласки, що злинули на Неї. Мов звичайна невіста, що для неї законне очищеннє є конечне до зміття Евіного гріха, Марія попрямувала до съвтини в товаристві поважного і старого Обручника, бо Його присутність була опікою для Неї Самої і Сина. Пречиста Діва була без змази, непорочна, мов лелія, совершенна, мов містична рожа шаронська, та однак чудо Її дивного материнства мало бути довго закрите перед съвітом.

. Коли увійшла до съвтини із Сином на руках, приступив близше старець Симеон, муж найправеднійший між праведними. Він дістав обітницю через ангела, що не умре скоршє, поки не побачить Спасителя. І коли його погляд упав на Дитя, приступив до Нього, витягнув руки наперед і кликнув дріжучим голосом:

»*Нинੀ відпускаєш раба твоєого, Владико, після Твоєого слова, із спокоєм ; бо бачили мої очі Твоє спасенє, що Ти приготовив перед лицем всіх людей; съвітло на відкрите поганам і славу Твоєого ізраїльського народу.* (Лука, I. 29-32).

Вимовивши сі слова любови, старець поблагословив Марію, Йосифа і Дитятко. Та Марію благословив двократно і говорив:

»*I Тобі Самій перейде душу меч* (Тамже, II. 35.)

І Анна, дочка Фануїла, що все таки жила в забудованях съвятині так, як тоді, коли Марія проживала між посьвяченими Богу дівицями, прийшла також з поздоровленем.

— Отсе молодий пупінок з дому Єссеєвого; говорила я Тобі так, як ти покидала съвятиню. Чи памятаєш, Маріє?

Пречиста Діва сейчас пригадала собі на дарунок Анни, про котрий дотепер думала дуже мало.

— Твої довгі дні на молитві при съвятини принесли Тобі велике знанє, — одвітила Пречиста.

Очі Анни наповнилися слізами. Вона обняла молоду Дівицю і поблагословила.

— Велика радість у Твоїм серцю, Маріє, бо Господь вложив на Тебе сповнене великих подій. Та бодри ся, бо задля Сего Дитяти серце Твоє буде умлівати з болю.

— Мир! — одвітила Діва ніжно. — Нехай кождий день приносить чи утіху, чи біль; ми не тратьмо надії, що Всешипний дасть кожному доволі потрібної кріпости.

Сказала се, щоби показати Своє безмежне уповання на Бога. Та серце материнське заболіло; Вона вийшла із съвятині прибита горем і пригорнула горячо Сина до груди, неначе боронячи Його перед можливою небеспекою і пригодою. Страшні слова Симеона і Анни вказали Ії на захмарену будучність. Піймане, муки, Голгота, передсмертні судороги Сина — жалили Її душу і ніжне серце, неначе обосічним мечем. Серед таких тяжких мук Вона була готова просити Бога, щоби узяв Ії із свого съвіта перед часом.

Та хтож терпіте -ме з Дорогим і любим Сином, як Мати не схоче ділити з Ним Його мук? І Пречиста Діва, маючи в собі повноту чеснот, ободрю-

вала Себе любовію і небавом відзискала давний спокій.

— Нехай Божа воля сповнить ся щодо Сина, съвіта і меце самої! Нехай Він кріпить мене, а я без роптаня піддаю ся. Бо куди-ж мені повставати проти Бога?

Розділ дванацятий.

ПОКЛІН МУДРЦІВ ЗІ СХОДУ.

(*Дивна звізда. — Подорож трьох волхвів. — На дворі Ірода. — У ясکині в Вифлеємі. — Молитва мудрців і їх дари. — Відїзд. — Прощанє Йоана з Дитятком*).

Що-ж бо се була ся дивна звізда? Та й чому до неї віднесли ся з такою увагою сї, що слідили за порушеннями небесних тїл? Про се тільки Бог один знає. Мудрці бачили її, кождий із своєго краю і зійшли ся разом обговорити сю незвичайну появу на небозводі. Сї мужі мали людську мудрість тодішнього съвіта. Без сумніву кождий з них, попиханий якоюсь внутрішною силою, бажав зложити висліди своєго знання у стіп Сего, що Своїм приходом мав розворушити цілу вселенну, поставити духову страву на місци тїлесної, а силу моральну поставити висше фізичної. Тайні були їх слова, що ними поясняли вони собі се незвичайне явище. А яка-ж була їх радість, коли дійшли до пересувідченя, що поява звізді вяжеть ся тісно з очидним приходом Месії. А що в Єрусалимі очідають Його приходу, тому в сю сторону рішили мудрці сейчас удати ся.

— Зближається час — пора крайна! — говорили до себе.

І зібрали своїх служалців, навантажили всякої добра на дромедарів та й вибрали ся в незнану путь. Коли прийшли на долину Сенаарську, завернули побережем Евфрату, перейшли пустині в Сирії і задержали ся в Пальмірі, місті Соломона, де лишили ся на цілий день, щоби оглянути сю »царицю пустині.« Побачили опісля гордовитий Дамаск, гору Єрмон і так зійшли на полонини горішної Галилеї. Із сього місця шляхи вели прямо в Єрусалим крізь затінені левади і скалисту Юдею, вкриту оливними деревами і дубами. По лівій руці лишили подальші горбки Іалаат, а по правій вершки Гарізім, Гебаль і Сіхем, положений по середині.

В кождім місточку, де волхви задержали ся, бачили людий занятих то жнивами, то війною, то мировими переговорами, то торговами, щоб тільки приподобати ся цісареви, перед яким всі дрожали. Та однак серед тих всіх занять небесні справи брали верх над земними: іменно, всі почували ся на передодню сповненя довгих очідань і прекрасних надій. Волхви — се були учні люди; вони знали сі природні людські змагання; та хоч як вони були учені, то таки не могли вповні поняти сього людського розрадування посеред такої нужди і поневоленя.

Вкінци дійшли волхви до Єрусалиму і серед сріблистого місячного сяєва замітили високі вежі і широкі дахи палат королівського міста. Тут зеіли вони з дромедарів і відбули нараду. Після короткого часу промовив найстарший мудрець:

— Зближаємо ся без сумніву до ціли нашої дороги. Коли отворять ся брами міста, спитаємо про всю людий, що їх перших стрінемо. Вони нам скажуть, де можна нам найти Царя.

Приготували собі шатра і перебули сю ніч за

міськими мурами; було їм тим відраднійше, що давна звізда йдучи перед ними по небі, задержали ся тепер і сьвітила у долину своїм прекрасним, спокійним сьвітлом. Ранком отворили брами. Волхви зарядили, щоб першого міщанина, що вийде з міста, привести до шатра і коли се стало ся, спитали його, де народив ся Цар. Однак ніхто не був в силі одвітити на се питанє. А дехто говорив згірдливо:

— Цар? Ми не маємо царя! Приятелі цісаря не є нашими приятелями. Він чужинець, що нас гнобить і заказує навіть величати Бога нашими обрядами; його безбожні уста відмикають ся тільки на се, що би прохлинати, богохулити, або видати приказ проливу крові.

— Батьки наші тёрпіли неволю, — говорили інші, — та се було далеко від Сіону. Вони ридали, згадуючи далекий край і його красу, що незатерими споминами вирила ся на їх серцях. Рідний край все стояв перед їх очима. А ми мешкаємо тут в нашій рідній країні і не в силі тепер його піznати. Змилосерди ся, Боже, над Твоїм народом.

Велике в дійсности було терпінє Ізраїля, коли всі майже відповідали так на питання волхвів. Ірод, сидячи у своїх пишних палатах, знав гаразд негодоване і ненависть, що його окружали. Він слідив за всім уважно і був на всю готовий. Ні одна подія не уйшла його відомости. Шпігуни його розбігали ся всі на всі боки і доносили йому про всю. Знав він також отже і про се, що якісь чужинці зближили ся до брам міста і що, коли брати під розвагу їх одіж і мову, мусять походити з далека. До того питали про новонародженого Царя, від якого залежало спасене Ізраїля. При тих словах Ірод затревожив ся і повелів чужинцям явити ся в цісарський палаті.

Волхви послухали приказу і вкупі із численними служалцями прийшли до онодішної Давидової палати, і станули перед Іродом.

— Шукаємо царя, — промовив найстарший з мудрців, — сего, котрого найславніші споміж мудрих предсказали, коли говорили: «Засіяє нова звіздра при його рождестві.» Сю звіздру ми побачили на сході. Тому прийшли ми до Єрусалиму, міста царів, і гадаємо що Він тут мусить бути. А як ми ошибаємо ся, так скажи нам правду.

Ірод не був в силі вимовити слова на таку мову. Його серце задрожало від великої боязни, тому сейчас призвав учених в законі, щоби у них засягнути поради. Вже само ім'я Ожиданого ізраїльським народом наповняло його душу диким переляком. Його власть була непевна, він знов, що нарід його ненавидить і найменьша іскорка може бути причиною великого пожару, в якім він найде руйну зі своїми пристрастями, себто і бояв ся бунту проти своєї влади.

Зібрали ся знатоки закону і одноголосно заявили, що предсказаний Месія має народити ся в Вифлеємі юдейськім, що саме тому називало ся се незначне місто »щасливим поміж містами ізраїльськими.« Ірод намагав ся затаїти свій переляк і тому говорив можливо як найприятніше зі своїми гістмьми.

— Ідіть даліше до Вифлеєму, наймудрійші з людей, — сказав. — Прошу вас о одну ласку: як найдете Царя-Месію, то дайте мені знати, »щоб я пішов і поклонив ся Йому« (Мат. II. 8).

І наказав супроводжати волхвів з великими почестями аж до брами міста і тут попращав ся з ними. Волхви-ж попращавши ся, не говорили довго до себе ні слова. Страшний погляд Ірода і його слова були повні також укритої злоби, що затревожили їх уми. І що тілько дворянин Іро-

дові лишили їх, побачили вони на свою превелику радість ясну зірницю, що сьвітила на сході і поволи посувала ся вперед на небосхлоні в напрямі до Вефлиєму. Вони з почестю побачили дерево пророка Іллі, гори і принадні вершки Рами і далеку пустиню, що нагадувала їм стрічу Рути з Воозом. Зблазили ся вже до місточка. Коли на своє превелике здивоване побачили зірку, що задержала ся над заміськими скалами. Лишили отже зірятка під опіку служалців, а самі пішли скалистою стежечкою, що запровадила їх прямо до ясокині.

Вид, що представив ся їх очам, був такий предивний, що вони станули, мов скаменілі. Молода Невіста сиділа на соломі, а маленьке Дитя спочивало на її колінах. Обоє були надзвичайно хороші. Закон виповнено, обрізаня довершено, Син Божий піддав ся загальному обрядови правному, щоби показати себе таким, як і прочі земські діти. Лежало Дитя серед бідноти й понижения. Друга дитина, Предтеча, намагав ся підійти близше до Ісуса. Старенька жінка, съміючи ся, голубила пухку рученьку Дитятка. При вході до ясокині двох мужів говорило зі собою: один в середнім віці, а другий старець і обаж спокійні і достойні. Ціла сцена була незвичайно — проста. Не було тут пишноти, ні блеску.

Волхви змішали ся. Що се? Чи се очідана стріча? То вони прийшли з далеких сторін, щоби се побачити? Цар? Як-же можуть вони Його розпізнати? Та найстарший з волхвів, що бачив і розумів нужду людської величи і видів нераз противну злобу, убрану в пурпурі і шовки, підійшов близше, укліякнув перед Дитятком і і віддав Йому низький поклін.

А Дитя звернуло погляд до нього.

О, се погляд Бога! Хоч невеличке і слабке, а

зором Своїм полонило душі мудрців. Всі вони кинули ся навколоїшки серед екстази, подиву, любови. І немов у нагороду за їх віру, доніс ся до їх ух звук небесної, ангельської пісні:

»Слава во вишних Богу... (Лука, II. 14).

— О предвічне съвітло! — кликнув єгипетський мудрець. — Жерело знання, надії і любові! Найвищий Боже! Безконечний, несотворений Уме, що був, є і буде! Боже пресвятий. Прийми нашу смирну молитву! Ти зійшов на землю, щоби її відновити, освітити і піднести з упадку; щоби усовершити чоловіка. Перед Тобою зникають облаки небесні! Через Тебе зrozуміє съвіт тайну упадку і відкуплення! Благословений Ти, початок і конець всіх річей! Моя душа уступить на самотину думок і зажиє роскоші, якої люди не в силі ще поняти. Мій ум не знає більше тревоги. У Твоїх стіп, Святе Дитя, кладу мою съвітову науку, бо Ти прийшов довершити людське знання. Не бажаю вже тепер більше знати. В присутності Твоого святого дитинства забув я все. Вічно хочу Тебе любити, тільки Тебе одного. Тільки Ти маєш повне право до моєї любові!

Старий мудрець, що розумів съєту всього, затопив ся в любові Сего, що розуміє всю і без котрого всю є дійсно съєтою. Сльози поплили по його обличу. А його серце забило живійше і відсьвіжило ся, неначе цвіт від ранньої перлистості роси. А коли він скінчив свою молитву, то всі три поклали свої дари перед Ісусом.

Один поклав золото, яко Цареви; другий кадило, яко Богови; а третий, що думав найглубше і бачив в дечім будучність, положив із щирими сльозами гірку смирну, неначе на Його смерть і похоронене. Щераз упали лицем на землю і підвели ся. Три дні віддавали честь Дитятку, по-

чім забрали ся до повороту в рідний край, щоби всім оголосити Боже чудо відкуплення сьвіта.

До Єрусаліму не їхали, бо ангел Божий перестеріг їх у сні, щоби не вступали до Ірода. Після відїзду Захарій і Єлісавета вернули також до своєго дому. Малий Йоан, здавало ся, пізнав їх думку. Рученьками учепив ся ясел, в яких спочивав Ісус, неначе не хтів Його покинути. Чи ся дитина, очищена перед рождеством самим Спасителем, пізнала вже тепер Сего, про котрого колись мав сказати: »Се Агнець Божий!« Він мав випередити прихід Ісуса, як рання зірниця звівіщає схід сонця.

Чимало літ уплило, нім сей смирний слуга Божий і Спаситель зійшли ся разом.

Розділ тринацятий.

МОРДОВАНЕ НЕВИННИХ ОТРОЧАТ.

(*Наміреній поворот до Назарету. — Сумний настрій Марії і Йосифа. — Спочинок під тінистим деревом. — Спокійний сон після тревожних думок. — Видінє Йосифа. — Утеча з вифлеємських околиць. — Ридання і зойки вифлеємських жінок. — Злочин Ірода.)*

Після відїзду мудрців Йосиф і Марія рішили вернутися до Галілеї, до любого міста Назарету. Осел Елівтон ніс на собі Марію і Дитя, а Йосиф йшов біля, затоплений в думках. Відвідини волхвів не вспіли розігнати сього прикрого прочуття, що його набрали вони були в часі Своєго побуту в съятинї. Тому чималою радістю було Йосифове приготоване до повороту. Попередні

події наповнили Обоїх смутком. Слова Симеона і предсказання Анни, пророчиці! Обоє вони були старі і учені в законі, тому їх замітки запали глибоку в душу Йосифа. Він, здавало ся, розумів гаразд, що кожда радість і вдоволене съвітове мусить бути окуплене дорого. Його власне житє перед пізнанем Марії було добрим приміром. Тепер дізнавав совершенного спокою в Ії присутності; до того небесна радість з рождеством Дитини; вдоволене з того, що Його вибрало Боже Прovidінє за опікуна непорочної Матери і Божественного Сина. Всьо то вказувало на будуче терпінє. Сю ціну готов був Він дати ради спасеня Своєї душі, відчуваючи, що нема болю, що може зrівнати ся щодо розміру з теперішним щастем! Та однак думка, що Марія, ся Дочка неба, дана вселенній на сповнене найважнійших призначень, має опісля страшно терпіти, — не давала Йому спокою. Се сказала Анна-пророчиця і Симеон-Богопріємець потвердив своїм словом. Ся пречиста душа має зазнати великого болю!

Сї думки навівали на Обручника тяжкий сùм, коли Він йшов біля Матери, хіба що переривав їх тихенький плач Ісуса, що був голодний. Коли приїхали вже до долини Рафаїмської, Марія задержала ззвіря, і сїла в тіни розлого дерева; се місце від тоді називається »місце спочинку Дїви«; се було недалеко від оливного дерева, де задержався був онодї пророк Ілія в дорозі до Єрусалиму і тут накормила Мати Сина. Недавний смуток розвіяв ся від материнського чувства. Держала Немовля на Своїм лоні і зазнавала дивної, райської роскоші. Бо Син Марії був рівночасно Ії Богом!

Йосиф глядів на сю сцену спокійним зором.

— Що се такого, любий Йосифе? — спитала Марія, поглядаючи на Його засмучене лице.

Він не одвітив і Дівиця щераз спитала.

— Я передумував... — говорив звільна Обручник — слова Симеона... Анни... Маріє! Бою ся, що навіть Ти, помимо Твоєї непорочності і свяності, не утічеш перед...

Марія затревожила ся, бо Її думки були такі-же. Вона також не могла забути тих слів. Йосиф не скінчив говорити. Вона-ж кріпше приголубила Дитя до груди і дві тяжкі слізози потекли по обличу і упали на спячого Ісуса. Йосиф ніколи не бачив у слізах Марії, »душі спокою.« Тому се наповнило Його безмежним болем.

— О, я не хочу, щоб я була звільнена від закону задоситьучиненя, — промовила. — Я-ж тільки створінє. Годі мені дійти до Бога тільки через жите, а жите містить в собі закон задоситьучиненя...

Хвилину помовчала, поглядаючи на Дитя.

— Але Син Божий! — закликала. — Він, що був, є і буде вічно, без початку і без кінця, чи-ж також буде мусів....? Він, що покинув небесні палати і взяв на Себе нашу природу, щоби задоситьучинити Божій справедливости за злочини сьвіта... чи-ж і Він мусить терпіти, умерти? О, Йосифе, ся думка превожить мій ум і руйнує всю мою бодрість.

І знов потекли слізози з Її очий материнських. Се вразило Йосифа і Він звернувши ся в другий бік, зачав благати Всемогучого, щоби злагодив сей біль Марії. Постепенно переставали слізози плисти, Вона успокоювала ся і вкінци задрімала.

Вечоріло. Останні лучі заходячого сонця зникали за горами, під якими спочивала Пресвята родина. У віддали червоніли береги Арабії поза спокійними водами »мертвого моря.« Прозора східна ніч окутала собою Родину і легкий холод опустила на умучену землицю. Йосиф накрив

Своїм плащем Дитя і Матір у Їх тихім сні, а Сам усів на переді, неначе на чуйній сторожі. Минали години за годінами. Мати і Дитя спочивали, тільки Йосиф не міг спати. Оперши ся о скalu, передумував про недавні чудеса. Довкруги Нього всю мовчало, бо ціла природа також потопала у глубокім сні.

Чувати тоді, коли і природа спить! Розважати серед мовчаливого съвіта, коли на тебе не глядить ніхто крім ока Божого! Що-ж може вліти в серце людини більше страху і більше віри? Чоловік перебуває тоді на самотині із Створителем; він знає, що жаден голос не одвітить йому на його запит і що крик болю відозветься тільки у відгомоні. Чоловік не може очікувати нічого від чоловіка. Та ту є Бог!

Зорі плили своїми мовчазливими шляхами і освічували ніч. Кожда зірниця збільшала ясність і місяць поступав по небі серед свого блідого сяєва, поки не сховався за галузем поблизької дуброви. Ще хвилина — і спочине тихо за високими єрусалимськими вежами.

Тут пробуває Господь. Хто-ж про се сумнівається. Він чуйний, коли всю мовчу — і Йосиф поклонився в душі перед Найвищим.

— О, моя душа, чого-ж бо ти є прискорбна? Проч з тревогою! Уповай! Склони ся з любовю, мов мала дитина, на руки Сього, що є всюди і промишляє над найменшим соторінем.

Ніч западала щораз глубша, а Йосиф почував в душі щораз більше спокою. В надмірі любови і побожності молився і нашов потіху; небавом Його повіки замкнулися до тихого сну.

Такий Його сон був кріпкий, що його навіть не розбудило видінє; воно було таке прозоре і воздушне, що крізь нього виднілися мерехтливі зір-

ниці на небосклоні. До Його ух донесли ся безконечно-ніжні слова:

— *Йосифе, устань, возьми Отроча і Його Матір і утікай в єгипетську землю; Пробувай там, поки не повідомлю Тебе. Бо Ірод шукає смерти Дитятка* (Мат. II., 13).

Видінє зникло, а ніжний голос прогомонів серед тихої ночі; та лишила ся роскіш довкруги, що пригадувала пахощі весняних цвітів. Йосиф збудився. Він не був вже пригноблений, а противно: увірений, що Бог опікується Ним. Збудив Марію і сказав:

— Маріє, ангел явив ся мені і сказав: *«Возьми Отроча і Матір і утікай у єгипетську землю.»*

Душа Діви була кріпка і рішуча. Почутє материнське неволило. Її охоронити перед небеспекою Сего, що був дорожший від Її власного життя.

— Ідьмо в дорогу і нехай Всешишний хоронить нас! — одвітила.

Дитя спало в обіймах Марії. Йосиф привів Елівтону, поклав на хребет сідло і клунки, одиноке їх майно. Коли все було готове, усіла Марія на звіря і Пресвята Родина поїхала через гори, виминаючи околиці Вифлеєму. Мимо прикрих доріг минули їх ще перед сходом сонця.

Що тільки трохи розвидніло ся, побачили вони страшну річ: відділ жовнірів машерував через гори. Се перелякало Іх, тому підогнали Єлівтону.

— Бог даремно не перестерігав нас, Йосифе, сказала Марія. — Та сї люди не нанесуть нам жадної шкоди. Сї, що під опікою Божою, уникнуть всякої небеспеки.

Йосиф не говорив нічого. Невелике звіря поспішало скоро в напрямі гебронського узгіря.

Небавом жовніри зникли з очій. Воздух був солодкий і свіжий; а всюди мовчанка глубока. І знов серце Марії успокоїло ся. Та нечайно воздухом понесли ся страшні крики печали і роспuki і так нагло се стало ся, що Марія перелякана оперла ся на рамя Йосифа, не будучи в силі слухати тих страшних зойків і плачів нещасних матерій, що ридали над помордованими дітьми.

Ридала Рахиль за дітьми, що їх не було в живих.

»*Тай справдило ся, що промовив Єремія пророк, говорячи: Чути в Рамі голосінє, плач, і тяжке наріканє. Рахиль плаче за своїми дітьми і не дає себе потішити, їх нема вже« (Мат. II. 17-18).*

Марія несъвідомо приголубила Сина до грудий. Сі плачі пригадали Її злощасні прочуття. Біль материнських сердець відзвивав ся тяжким болем в Її власнім серцю. Йосиф мовчки поступав в напрямі пустині гебронської, а Пречиста молила ся до Всемогучого о потіху для нещасних матерій.

Причиною сеї страшної роспuki був лютий Ірод. Коли він дізнав ся, що волхви вернули до свого краю, а не дали йому знати про все, що бачили, догадав ся, що мусить бути якась дуже важна причина такого їх поведення. Серед лютості рішив ся на діявольське діло: вислав жовнірів до Вифлеєму і околиці і казав убити всіх хлопчиків від двох літ і низше.

»*Бачивши тоді Ірод, що мудриї насьміяли ся з него, розлютив ся вельми тай післав помордувати всіх дітей у Вифлеємі й у всіх околицях його, від двох літ і низше, після сього часу, що про нього він пильно вивідував ся від мудриїв« (Мат. II, 16).*

Та не прийшов ще час, коли то Син Божий мав бути виданий в руки злобних людей. Вони бажали узяти Його жите серед страшного помордовання тисячів невинних отроchat, та Мати унес-

ла Його в беспечне місце зпосеред сього замішаня і страхіття, що його викликав Ірод діявольською своєю постановою.

Блажена Мати, що несе у Своїх обняттях Спасителя! Будучність мас чимало терпіння для Марії, та Бог, бажаючи Її підкріпити, дає Їй найвищі роскоші материнства...

Розділ четирнадцятий.

УТЕЧА ДО ЕГИПТУ.

(*У чужину перед небезспекою. — Погоня Іродових жовнірів. — На пустинї. — Заблудили. — Поміч Божа. — В єгипетській съятинї.*)

Після кількох днів трудної і обережної подорожі по юдейських гірських стежечках вийшли вкінци під ніч на долину; дніми крили ся по пустих дубровах, щоби не наразити ся на небезпеку, поки вкінци не дістали до ся Вирсави. Тут почували себе вже більше безпечними, бо дуже велика просторінь ділила їх від Іродових жовнірів, що гонили по всім усюдам. Задержали ся і спочили в тіни дерев, що росли біля вод, що були съвідками союза між Авраамом а Авімелехом. Змучена дорогою серед парної днини, Марія сїла під дактилевою пальмою і умила лице скріпляючою водою. Ще ніколи не відбило ся у воднім плесі краще лице. Діва умила руки і лице Сина прозорою водицею і охолодила Його ніжки. Кілька годин тихого спочинку скріпило Її і додало нової енергії до подорожі, тим більше, що западав вже вечер і було саме тоді вказане йти

далше. Цілих два дні йшли зеленим берегом ріки, поки не дійшли до країни Амалакитів:

Були вкінці безпечні перед кровожадністю страшного Ірода і тому поступали поволі і спокійно. Небавом увійшли на пустиню, що вславила ся так великими Божими чудами. Тут було жерело, що привернуло жите Ізмаїлови; щоби він міг стати батьком великого народу і далше видніли ся ідумейські гори, съвідки Давидового 'тріумфу, тут була бита дорога, що нею утікали жиди з єгипетської неволі і задля своєго непослуху мусіли допрати піски фаранські через сорок літ і умирати, не глянувши на обіцянну съвяту країну. Йосиф і Марія були затоплені в глубоких думах і тому не говорили до себе майже ні слова. Ще не прийшла пора спочинку. Ангел наказав Обручникови завести Матір і Дитя аж до Єгипту. А поки Він сього не довершить, не було мови про спочинок.

Ішли доріжкою на схід, куди розтягала ся безмежна пустиня. Що хвиля бояли ся, що заблукують ся між живтими пісковими горбками, що їх вітер переносив з одного місця на друге. До теперішне умучене було прямо забавкою в порівнанню до отсих небезпек. Мусіли обходити каравани, щоби хто їх не піймав, а подорож у двійку хоч була дуже страшна, та однак не було другої небезпеки попасті ся в руки Іродових посіпак. В перших днях йшли за численними слідами людськими й звірятими, та небавом опісля не було видко довкруги нічого, хиба одно безмежне піскове море і синяву небесну. Не було нічого, що вказувалоби на пряму і добру путь. До того знявся вітер, сей страшний пустинний горячий вітер; кидав купами піску прямо перед очима наших подорожників і засипав всі сліди. Долинки вирівнали ся, горби кудись пропали... Як-же тут йти

далъше? Чи вертати? Ні, Вони не пішшли-б на-
зад хочби і були в силі.

Заблукали ся серед пустині! Довкруги них
піски і не видко ні деревини, ні людського житя.
Безлюдє! В ночі поступали вперед під мерехтли-
вим зоряним съвітлом: вони були тими Божими
знаками, після котрих можна було знайти добру
дорогу. А в день спочивали у тіни розтягненого
Йосифового плаща.

Одної днини (се було девятого дня, як 'за-
блудили') Їх журалійша до небувалої величини.
Пісок палив ноги, а сонічне промінє пражило з
гори немилосерно; пустиня-ж видніла ся без
краю. Осел ледви тягнув ноги за собою. Харч
вичерпав ся до решти, а вода випарувала із скі-
ряних сакв.

Задержав отже Йосиф звіря, боячи ся його
скону, і звернув ся до Марії: — Мусимо бути
дуже обережні, — сказав. — Коли-б ми стрінули
каравану...

— Ободри ся, — одвітила ніжним го-
лосом Марія, — миж сповняємо Божий приказ;
Він нам не дасть пропасти.

Голос Марії упав на душу, Йосифа, мов цілю-
щий бальзам. Він поміг Дівиці злісти з осла.
Дитя спочивало в кошику, отіненім маленькою
 занавісою.

— Ходім трохи пішки, — промовила Вона.
Йосиф підняв голову до гори.

— Маріє, — сказав рішучо, — без сумніву
Господь Бог так зарядив, що Ти можеш обійти ся
і без моєї поради. Він нас поведе. Ходім далъше.
Харч вистане нам на...

— Ні одвітила Дівиця, усміхаючи ся, — а
що-ж зробила-б я з Дитятем без сего, що його
мені Всевишний призначив на опікуна.

Спочили мовчки. Марія підняла Своє серце

до Всевишнього у щирій молитві, а Йосиф благав Бога о щасті для Матері і Дитини. Він відчував тепер, що на Нім лежить одвічальність за їх безпеку і тому ум Його був повний поважних думок. Він думав, що Створитель вимагає від Нього показання більшої второпisності і мудrosti щодо обов'язку опікуна.

Коли зачало трохи холодніти над вечером, вибрали ся даліше серед глибокої мовчанки. Нечайно почув Йосиф, що хід стає щораз лекший. Впялив отже свої очі на пісок, не говорячи нічого. А Марія, відкинувши зі Своого лиця заслону, почула свіжий, скріпляючий воздух довкруги Себе. Підняла отже з благодаренем Свої очі до гори, до мерехтливих зірниць, за котрими царствує Господь Бог і приказує всім живлам природи.

Так йшли цілу ніч; Йосиф почував у груди щораз більше надії. І дійсно: Небавом прийшли Вони до невеличкої оази серед пустині, що її називають кочуючі тамошні племена »жерелом на-городи«; тут випочали наші подорожні і набрали нових сил до далішої подорожі. Три дні проминали для них без муки, бо стрічали по дорозі місця, в яких могли прокормити ся, загасити спрагу і випочати.

* * * *

Коли сонце третий раз зарожевило східний бік неба за ідумейськими узгірями, Марія і Йосиф вирушили щораз в дорогу. Четвертої днини прийшли до міста*) і найшли там чимало своїх ро-

*) Се місто, після деяких Отців церкви, мало бути М е т а р і ї, недалеко Геліополіс, дві години їзди від Каїро.

димців, що колись терпіли страшні переслідування від єгипетських фараонів. Приняли вони Іх так сердечно, що Марія і Йосиф навіть не надіялися сього.

Кількох єврейських заточенців приняло Родину сердечно, не знаючи навіть, кого гостять під своєю стріхою. Повели їх опісля до съятинї. Тут привели до тямки милі спомини про любий рідний край, і Вони молилися щиро на місци, посвяченім службі Створителеви, що його здвигнули тутешні Жиди, згадуючи съятиню ерусалимську. Хоч не було тут »скинії свидінія«, та їх серця щиро і горячо знялися до небесних вершин. Видко, в нагороду сим вірним синам своєго народу післав на хвилю Ожиданого, щоби невидимо поблагословив їх і розлив Свою ласку у тім воздусі, що його вони вдихали своїми грудьми. Съятиня була порожна і молитви плили з глубини серця. Так Отець небесний вже тут вказав людям на се, що небавом Христос мав заявити людям, іменно: »*Там, де вас двох або трьох збереться в Мое імя, там я буду між ними*« (Мат. XVIII, 20).

Розділ пятнадцятий.

ПОБУТ В ЄГИПТІ.

(*Між своїми людьми. — Тиха хатина і заняття. — Любов Марії до Дитятка. — Велич тайни.*)

Старці міста показали Йосифові невеличку хатину, що случайно була незамешкана і невеликий кусень ниви і притім заявили, що може тут замешкати аж до часу повороту. В перших днях милосерні і добрячі люди нанесли пресвятій Ро-

дині всього потрібного. Небавом хатина ясніла від охарності, нива була засіяна зерном, а Йосиф зачав шукати за роботою для Себе. Небавом удало ся Йому найти занятє. Марія, укриваючи перед людьми Своє чудесне материнство займала ся, як оноді в Назареті, домашним господарством, а Йосиф теслярив. Ся, що Ії три волхви зі сходу прийшли повитати; Ся, що Ій Божі ангели складали чолобитню; Ся, що породила Божого Сина і пестила Його на Своїм лоні; Ся, що була вибрана між Ізраїлем, — жила між прочими жінками жидівського народу, як звичайна невіста і мати. Пralа біле при жерелі, як і прочі, а вечером при блідім місячнім сьвітлі, пряла вовну перед хатою, або приладжуvalа туніку для Йосифа і для Дитятка. До кождого говорила ніжно, не згадуючи ні словечком про сї ласки Божі, що з Божого зарядженя спочили на ній, а тільки уявляючи безнастянно перед людьми, що Всешишний посилає Свою ласку для тих, що сповняють Божі заповіди.

Марія, визначала ся незвичайною лагіdnістю а ся лагіdnість не вменшала зовсім Ії впливу. У всім була дуже справедливою, але й ніжною, а Ії душа була повна по береги сього небесного чувства, що нераз називають його то любовю, то прихильністю; се чувство rozуміє чужу недолю і попиhaє чоловіка до помочи близньому. Сусідні жінки незвичайно Ії за се любили.

— В Марії mi маємо ангела, говорили. — В Ії присутності кождий смуток зміняється в радість. Хоч Вона така молоденька, та є неначе наставницею для нас всіх; бо Вона висша від всіх в чеснотах і доброті.

Хоч нікому не говорила про Своє покликане, та чесноти зраджували Ії, як прекрасна фіялка зраджується ся мимохіть своїм запахом, хоч як у-

кривається між травинкою. Марія крила ся перед съвітом з тим, що є Матірю Бога. Вона благодарила Його. Він був Її Сином; Він, Володітель вселенної... I таким способом, серед надмірної радості, проминали дні за днями і серед такої радості, якої не в силі собі уявити ні-один людський ум. Сльози небесного захвату наповняли Її очі, коли поглядала на Дитятко.

— Ах! — неначе говорила. — Се прекрасне Єство, ся ніжна Дитина, якої лагідність й солодкий усъміх мусить бути благословенъством для кожної матери! Се Дитя, що Його завидує мені кожда матір, не знаючи, що Воно є чим-то далеко більшим від сина бідного теслі і звичайної женщини! Се Дитя — мій Бог! Се Дитя — Створитель вселеної! Се Дитя — Створитель, і Цар, що перед Ним всьо корить ся в покорі: О, Божа мудрoste! О, Слово Боже! О, Любове безконечна! О, вічне Слово, що стало ся плотю! Ти належиш до мене! Твоє дорогоцінне і съяте жите віддане мені в опіку! Передтим, нім Він народив ся на сей съвіт, був моїм. Падаю на-вколішки перед моїм Богом днем і ночю! Що-ж стало ся? Що за дивний закон любови заряджувати-ме тим съвітом від коли я, слабе смертне ество, держу у моїх обіймах Всемогучого Бога, що громом поразив левіту Озу за се, що посьмів покласти свою руку на край »Скинії свидїнія.«

I Пресвята Діва вклонила ся в покорі перед сею незвичайною тайною.

Та й не дивниця. Хто-ж з нас зможе зрозуміти сї чувства Марії, коли-то Вона гляділа на Своого Сина? Та й хто пійме сю роскіш, що обняла серце Матери тоді, коли-то Вона Його пестила? Тільки сей зрозуміє сю непонятну для людей справу, кому сам Господь Бог подав таку ласку. Звичайний смертельник не видержав би такої

великої і чудної ласки. Бо Марія любила Сина, як Дитину, Отця, і Бога!

Так, Її серце було-б розпукало ся від надміру такої любові, коли-б Бог не дав був Їй відповідної сили.

О, Маріє! Упусти на нашу душу хоч одну крапелину сеї любові, що нею Твоя грудь наповнена! Се поможе нам до прославлювання Твоєого Сина. Без Твоєї помочи, люба Мати, ми негідні вимовити Його святого імені.

Розділ шіснацятий.

ПРИКАЗ ДО ПОВОРОТУ.

(Діва і Мати. — Перші слова Ісуа. — Праця і смерть.—

Мимо цього поважання і почести, що її відчувала Марія до Воплоченого Слова, Вона вповні зрозуміла Своє сьвітове покликане. В покорі молила ся до Бога, а рівночасно знала, що Дитятко потребувало матери, як і інші діти. Він прийшов на сей сьвіт, як дитина; слабкий в дитинстві, безпомічний серед діточої безпомічності. У солодкім одушевленю дівочого материнства піклувала ся Ним, сполучуючи смирну повинність молодої дівиці з високими обовязками матери. Обієї прекрасні прикмети найшли пригожу почву в Марії перший раз, від коли люди живуть на землі. Вона-бо мала солодку непорочність дівиці і материнське чувство і розум. Як Дівиця, віддавала Дитятку ангельський поклін і прославлене; а, як матери, була для Нього второпною і печальною Наставницею. У Своїм серцю віддавала

Йому честь, а рівночасно з Її уст падали слова любови; коли говорила до Нього про людське жите, о скілько Вона розуміла се жите у Своїй невинності і глубоко-умності.

Вперед промовляла до Нього такими іменами, якими кождий смертельник Його величає; Вона-бо говорила з Ним людською мовою. Росказувала про діла Божі: сонце, зорі, вселенну і її красу; а даліше про се, як-то Адам називав по-своюму кожде творене Божих рук. А Дитятко переймало кожде Її слово...

Одної днини Дитина вимовила солодке і съяте імя *матери* тихим голосом, неначе пташина, що проспіває перший раз свою щебетливу пісеньку. А опісля рівно-съяте і солодке імя *отця*. Прислухуючи ся до сих съітових слів з уст Ісу-са, Марія і Йосиф заходили ся від небесної роскоші.

Поволи зачало Дитя називати по імені кожду річ в окруженню. Як зривало червоні цвіти лелії на берегах Нілю, або голубило пташину по її пестрім пірячку, або слідило оченятами за бігом антильопи, — то Мати з радістю слухала, як Дитя повторяло кожде імя людською мовою. Її очі наповняли ся сльозами; сей-бо голос мав колись проголосити съітови Божу ласку.

Клонив ся вже день, коли Марія говорила Синови про житеві обставини, а особливо про житеві невгодини, перешкоди і обовязки, що ждуть на кожного чоловіка. Тут додала із сльозами в очах (а Він слухав тих слів також серед сліз), що люди через великий гріх своїх прародичів мусять *працювати і умирати*.

— Працювати і умирати! — повторило Дитя.

— Працювати і умирати, — сказала щераз Мати, мати Сего, що прийшов на сю землю терпіти і умерти.

Обое замовкли.

Слідуючої днини Дитя побігло за Йосифом, бо хтіло научити ся Його ремесла. Се незвичайно застановило Обручника і Він допитливо глянув на Марію.

— Працювати... і умирати! — промовила. — Він сечув... Він піддається Своєму призначенню.

І ридала довгий час, закривши лице руками.

Після цього Йосиф брав зі Собою Ісуса все до Своєї робітні. Він зрозумів, що Ісус, ставши ся чоловіком, піддав ся всім житевим трудам людий, аж до... О, горе! Аж до смерти. Прекрасний і незвичайно—чудесний вид! Бог наймудрійший віддає Себе під владу чоловіка, а покірний Муж і Дівиця, вивисшенні обое у своїй покорі, мають навчати Бога!

Ось Він стоїть у тіни двох пальмових дерев, між котрими напнята плетінка із соломи, що хоронить Його від пекучих промінів египетського сонця. Хатина на взір шатра, кидає тінь на схід а в кождім напрямі від хати тягнуться ниви, засіяні житом й пшеницею, а й поля рижові, поперетинані рівчиками для збільшення плодовитості. Мовчазливі води Нілю видко у віддали; земні кущі, кучеряві оливки, сикомори ростуть по узгірях; а за Нілем здвигаеться гордовитий Мемфіс із своїми сфінксами, великанськими символами і могучими пірамідами. Святині, палати і місточкі видніються довкруги. Краєвид прекрасний, величний, незвісний для студеного заходу. І серед сеї величавости краєвидів є нагода звернення точнішої уваги на звичайні сцени близше наших очей.

Ось Йосиф стоїть під піддашем маленької хатини, недалечко пальмових дерев, держить в руках пилку і учить Дитину поводити нею. Дитя

дуже серіозне. Його ум порядкує роботу мимо таких діточих літ. Зачинає знов, а Йосиф съміє ся і своїм усьміхом дає заохоту.

А Марія сидить недалечко з куделею і від часу до часу перериває Своє заняття, щоби поглянути на Дитину-Бога, вихвалювану ангелами, що добровільне Себе так присмирює.

Так трудився Ісус в робітні Йосифа щодня, сповняючи деяку лекшу столярську роботу. А коли скінчив, піт плив по Його лиці і умучене вменшало Його силу, сідав біля Матери, щоби Вона утерла Йому піт з чола. І поглядав Ісус на сей прекрасний краєвид, що ростягався перед Його очима. Бачив сї місця, що в будучності мали бути мешканем съвятих пустельників; Він благословив тепер сї дивні пустари, де так багато съвятих угодників буде колись збирати ся і заживати Його духового впливу. Його небесна діточість розливала свою силу понад воду, по воздуху, пальмових деревах і червонім піску, що ним вітер метав по всім усюдам. І ся духовна сила, сей тайний вплив мав натхнути перших Съвятих Церкви в сїй країні, де пробував який-то час Бого-Чоловік.

О, принадні береги Нїлю! О, мури Мемфісу! О, пустинні вітри! О, съвята самотино! Ви бачили пречисті кроки Непорочної Дівиці і Ожиданого! Дитя-Спаситель зростав в силу біля зелених левад, у тіни прекрасної, захистної деревини! Тінь пірамід берегла Його съвятої голови... Нехай-же ся тінь буде благословена! Самотина обіймала Собою Його кроки... благословенна самотино! Серед забави робив Він вінці з колючих лотосових цвітів, що їх так багато росте на берегах Нїлю; плів кошики з листя аканту та й прикрашав їх травою сезаму. Будь благословений і ти, лотосе, і ти, аканте, і ти, сезаме, і ти, повітрє, і ви,

води, і ви, пустині! Святий віддих спливав на вас в часі Його дитинства. Що-ж за диво, що ще й тепер єгипетська земля плодовита; води Нілю рибні, кущі зелені, а акант прекрасний!

Та й не дивувати ся нам, що Марія, одна між заточенцями-Жидами, не жалувала за рідною стороною. Її знакомі съпівали невільничу пісню, як колись її съпівали в Вавилоні:

»Над ріками Вавилона, там сиділи ми і плачали, як згадали на Сіон. На вербах їх повішали ми наші музичні інструменти. Бо там бажали від нас пісні і веселості сї, що запроторили нас в неволю і знущалися над нами: Нуте, заспівайте нам сіонських пісень. Як-же нам съпівати на чужій землі Господніх пісень?« (Псал. СXXXVII, 1-4).

Марія не жалувала нічого. Радувала ся радістю вибраної. Радувала ся безмежним щастем прославлювання і огляданя Бога. Величала Пресвяту Тройцю у Своїм Синови. Чим більше любила, тим більше була в спромозі любити, бо любов збільшується і відновляється через любов.

* * * *

Недовгий був час, коли-то Марія відчувала рай на землі. Ангел явився Йосифові з приказом:

»Устань і возьми хлопятко й матір, та йди в землю ізраїльську, бо ті вже померли, що настали на житє дитини (Мат. II, 20).

Марія знала, що післанництво Спасителя має засинати ся від Ізраїля і хоч Вона піддавала ся волі Божій, та однак серце її заболіло. Чи-ж вже проминули дні спокою, радості і безпеки? Мовчки держала Своого Сина в обіймах. А Він також засмутився, поглядаючи на печаль Матери;

Він ще був найліпшою дитиною з поміж дітей. Утер Її слози і обі Свої пухкі долоні поклав на її замкнені очі. Для Матери се було надмірним щастем. Минувшість і будучність станула перед Нею, мов видінє болю і безмежної надії.

Чоловік вийшов з рук Божих гарний і добрий; його стать була така, як сонце гарна; та душа його була ще краща, бо мала в собі образ і подобу Божу. Він був щасливий і бодрий а й товаришко житя, дана йому Богом, дорівнювала йому прикметами. Людськість була покликана до високих цілій. Він був предметом любові із сторони Все-могучого Створителя.

Дівиця розуміла се і величала Бога. Подивляла першу матір людського роду і любила всі покоління, що жили і що мають жити. А далі побачила в уяві лихого духа, що зближив ся до Еви, спокусив і спричинив її упадок. Тіло взяло верх над духом. Прекрасна вселенна стала жерелом смутку, місто радості. Перших родичів проганано з обезславленого раю; вони засуджені на журби, терпіння, темряву, працю і смерть.

І Дівиця знала то всю і прославляла Бога із слізами в очах.

Кожда душа має свій укритий жаль і кожде серце має в собі свою слабість, своє поняття про рай. Добро і зло бороло ся зі собою, та всюди добро улягло. Не було способу, ні ратунку. Люди терпіли даремно і не були в силі задосить-учинити за людські злочини. Навіть сама пра-ведність мусіла падти перед дверми ада, поки справедливости не віддасть ся всого, що її належить ся.. А Марія, зажурена і пригноблена, почувала, що могла-б упасти під бременем сего загального нещастя.

Та здавало ся Її, що чує голос одобрення і радості. Тоді пізнала, що Вона вийшла з думки

Всевишнього і що від віків призначив Її Бог на обдитель Своєго Слова. І бачила, що несоторене, всемогуче Слово прийшло в обмежений простір і час і воплотило ся. Пізнала, що се Її Син, любий Син і розрадувала ся. Чула слова Ангелів, що їх мав колись сказати съв. Йоан: »Се Боже Ягњя, що возьме на Себе гріхи съвіта (Йоан 7, 29:). Ангели окружали Сина. Вони принесли знаряди мук Спасителя. А Марія передумувала Його терпіння, Його вінець, гвізде, спису, губку з оцтом, гріб...

Тоді побачила відкуплене людства. Тягар недолі усунений. Смерть поконана. Гріх змитий. Тріумфуюче людство відзискує вивершене місце так, що Святі кличуть з одушевленем: »О благений упадок«, коли роздумують над тайною відкуплення.

Бого-чоловік, могучий побідник, засів у Своїй славі по правиці Своєго Отця, окружений благеними Мучениками, ущасливленими Святыми, вивисшеними Дівицями. Спасене съвіта довершене, Церков укріплена. Тайни спричиняють вічно, що відкуплююча кров пливе з неба на землю і очищує і освячує людський рід, поки не перемінить ся і не одухотворить ся в Бозі.

Любов Марії зглядом бездольних була така безмежна, що радо приймila частину в терпіннях Своєго возлюбленого Сина. Вона упала на-вколішки з Дитятем на руках і закликала:

— Отсе невинна Жертва, непорочний Агнець, що має бути відданий на поругу! Мій Боже, нехай справедливість Твоя буде заспокоєна Його обезславленем, терпіннями і смертю! Та нехай вкінци моя душа возьме на себе частину Його терпіння, що через них має щезнути гріх і злочин. Не розлучай Матери від Сина в муках іпонижено! А вкінци: »Да буде воля Твоя«.

Розділ сімнацятий.

ПРЕСЬВЯТА РОДИНА В НАЗАРЕТІ.

(*Виїзд з Єгипту. — Смуток і жаль сусідів. — Цъвіти для Ісуса. — Щасливий поворот. — Зруйнована хатина. — Сумнів і пригноблене. — Ісусові слова додають нової сили.*) .

Пресвята Родина мала вже виїзджати з Єгипту і хатини, що дала Їй захист. Хоч жила в уединенню, та таки добула собі любов всіх так, що сусіди прямували за Ними, мов за страженимм дорогоцінним скарбом.

— Хто-ж нас потішить так, як Йосиф оноді? Хто-ж прийде до нас з таким довірєм, як Він се робив? Хто заговорить з таким пересувідченем і досьвідом про жите побожне, як Він?

— Хто розрадує нас, як Марія? Її ніжний голос лічив наш смуток. Вона терпіла з нами і ми були щасливі з Її співчутєм. А тепер наш сум затяжить на нас з новою силою.

— А отсе любе, хороше і поважне Дитятко, якого присутність вливала до наших сердечъ стільки радости, хто-ж заступить нам Його? — говорили матері, молоді дівчата і діти. Всі вони відчували в присутності Ісуса сей милив і великий спокій, що хіба його можна було замітити в Божім храмі, близько »Свята Святих«. Не могли вони подати причини сеї прояви, тільки почували до Нього безмежну, сердечну любов. Він був правдивим дитятем, та так любим і ніжним, що не могла з Ним порівнати ся жадна інша дитина. Дитинство у своїй несьвідомості і браку досьвіду є часто безсердечне. А се Дитя відчувало прихильність і людські терпіння. Кождий біль викликував у Нім смуток, а коли в Його

присутності хто-будь проливав гіркі сльози, так Він сейчас їх утирав.

Приятелі і сусіди Пресвятої Родини попали в тяжкий смуток, коли попрощали Їх в дорогу. Коли прийшла пора відізду, кождий з них заявив охоту супровожати Її. Дехто з них іхав з Ними повних три дні, аж до »жерела нагороди« при оазі, де Йосиф і Марія були задержали ся оноді в часі Своєї їзди до Єгипту. Тут спочили короткий час, а опісля з плачем розпращали ся.

Нехай щастє йде з вами, куди тільки повернете ся! — говорили приятелі, здержуючи насильно своє зворушене.

— Нехай Всевишний береже вас! — одвічали Святі подорожні. — А ви не забувайте ніколи Його заповідій.

— Забути? крикнув один з них. — Коли-бми забули Божі заповіди, то нехай руки наші відмовлять нам свого послуху.

А другий додав словами съв. Письма:

»*Нехай яzik мій прилипне до моєї гортанки, коли забуду Тебе*« (Пс. СХХХVІІІ, 6.)

Молоді дівиці, що також йшли з ними, назбиравали цвітів біля жерела і прикрасили ними голову і ноги Дитятка. Се подобало ся Йому і Він, усміхаючи ся, промовив:

— *Остаю духом на-все з вами.*

Вони не розуміли глубокого значіння тих слів, та їх душі мимохіть зворушили ся і в часі повороту про ніщо більше не говорили, як тільки про Дитя і Його слова.

— Як дуже переняв нас Його голос! Чи-ж не тремтіли тоді наїї серця? Чи бачили ви Його любий вигляд? Він блестів, мов зірниця! Мое серце так дрожало, немов мало розірвати ся з радості.

Тут слідувала мовчанка, бо кождий переду-

мував значінє Ісусових слів. Вкінци промовив один із старших:

— Мусимо задержати сю Родину на-все в наших думках. Пригадуймо собі все Їх ніжність зглядом нас і після цього поступаймо собі зглядом себе. Як не заховаемо їх приміру, так певно поповнимо гріх.

Тимчасом після довшої подорожі і серед незвичайної спеки прийшла Пресвята Родина до рідного краю. Жадних вістей про родину свою не було.

— Що стало ся з моєю сестрою? — питав себе Йосиф кілька разів. — Чи вона є ще в Назареті? Так довго ми не бачили ся. Її діти певно повітають нас з радістю. А наш старенький слуга, ще жив, чи здоров? А сей городець, що його обробляв я своїми руками, як з ним тепер?

Чим близше підходили до своєї хатини, тим більше неспокійний ставав Йосиф. З вершка останньої гори побачили Назарет і його плодовиті поля, горбки довкола і море, в якім саме тоді потопало заходяче сонце. Се був koneць подорожі. В глубині серця витав Йосиф сї місця, в яких бажав найти спокій і спочинок. Тут безпечно можна було проживати.

Зійшли мовчки з гір. Так припізнений поворот викликує тяжкі і журливі думки. Ум мимохіт намагається розпізнати знакомі місця, а се діється ся з якимсь дивним страхом. Голос в душі попихає подорожного вперед, він рад летіти чим мерцій; та коли погадає про довгу свою неприсутність, так відчуває якусь тревогу. Так діялося тепер і з Йосифом. Ціль подорожі близька. Та так довго Він не був тут... Отже сумнів: як тут всю є тепер в його хатині?

Вже вечеріло, коли подорожні підійшли до своєї загороди. Мешканці містечка спочивали

після тяжких щоденних трудів. Вузонькі вулиці і стежини були пусті. Чимало змін зайшло тут, а сі зміни тревожили Пресвяту Родину. Йшли неначе чужою стороною, колиб не звірячий інстинкт Єлевтони. За короткий час станули перед старенькою хатиною.

Ні Йосиф, ні Марія не пізнали її при съвітлі зірниць. Трава виростла високо; виноградник, перше ще низький, виріс тепер аж понад хатину.

Чи се наша хата? — спитав недовірчivo Йосиф.

— Так, се наша хата, — одвітила Марія. — Інстинкт Єлевтони є точніший, як наш зір.

Йосиф заковтав до дверей і даремно очікував відповіді. Ніколи не було, щоби дав одвіт. Старий слуга помер. А молодий очікував довговго на поворот своєго хлібодавця, а вкінці уважав себе звільненим від всякої одвічальності; оженив ся і замешкав далеко відсі.

Марія і Йосиф стояли мовчки, не знаючи, що робити. Єлевтона, на котрої хребті спало Дитя, зачала скубти съвіжу травицю, що росла біля хатного порога. Вириваючи траву, порушила хатний стовп і двері відскочили. Марія і Йосиф увійшли до середини. Тут було ще більше опущено.

Стеля завалила ся і нагальні дощі понищили все, що тут було. Виноградник звисав, горою і пнявся по кождім предметі, що на нього наткнувся у своїм рості. Чимало птиць загніздилося по всіх хатних заулках. По стінах спинала ся круглолиста повія.

Дуже сумно було дивити ся на пригноблене Йосифа. Обоє були знеможені довгою дорогою.

— Що-ж пічнемо тепер, люба Маріє? — спитав Йосиф. — Годі нам тут замешкати, серед сеї руїни.

»Ніколи не бачив я опущеного праведника, щоби він або рід його жебрав хліба« (Псал. XXXVII 25), — одвітила Марія. Чи-ж Господь Бог не близько нас? Скорше накаже Він каміню перемінити ся хліб а не віддасть нас на поталу.

Ісус зліз із ласкавого звіряті і послідував за Родичами. Серед темряви Його стать ясніла дивним блеском, а Марія звернула на Нього Свій погляд. Се-ж Бог-Дитина була Її радістю і надією. А Ісус заговорив Своїми божеськими устами:

»Погляньте на птиці небесні, що не сіють і не жнуть, ні не збирають у клуні; а Отець небесний прокормлює їх. А ви хіба не достойніші від них? (Матей, VI, 26).

Йосиф пригадав собі пустиню і замовк. За себе не бояв ся сей богоугодний муж. Та тільки за Них обоїх, що були віддані під Його опіку, поклав би радо Своє жите.

»Погляньте на лелії, як вони ростуть: не працюють і не прядуть. І лаголю вам, що і Соломон у всій своїй пишності не одягав ся так, як кожда з них. Коли-ж травинку, що сьогодні на полі, а завтра кинуть її у печ, Бог так зодягає, то якбже більше вас?... Отець ваш знає, що того всього вам треба (Лука, XII, 27,28,30). .

Марія і Йосиф переглянули ся допитливо. А опісля Він уклікнув і піднявши в молитві свої очі до неба.

— О, Отче моїх предків, коли я затревожив ся або попав у сумнів, то Ти, що заглядаєш глубоко у серця людські, знаєш також, що не тревожив ся і не сумнівав ся я ради себе самого, а радше ради тих, що віддані під мою опіку. Сповню всею, що прикажеш мені.

Солодкий усміх появив ся на Ісусовім личку, коли почув сі слова Своїого Опікуна. Він підняв

Йосифа і посадив на камінну лавку, а Сам уклякнув і мовчки молився.

— Се Дитя є благословеністю для Ізраїля,
— сказав Йосиф.

— Мир Господа нехай буде з нами, — промовив Ісус. — Чи-ж можуть сумнівати ся сї, що що любять Його? Любіть — а всьо буде вам дано.

І Йосиф, скріплений Ісусовими словами, забрав ся до роботи. Після кількох днів хатина була відновлена і виглядала зовсім так, як перед виїздом до Єгипту.

Розділ вісімнацятий.

МИР В НАЗАРЕТІ.

(Стріча з Йосифовою родиною. — Сини Клеопи і Йоан, будучі апостоли. — Поклін Ісусови. — Близьке довершене Божого післанництва. — Небо і земля веселять ся.)

А тимчасом інша Марія, жінка Клеопи, приїхала з мужем і дітьми до Назарету кілька днів вперед, побачили хатину Йосифа і Марії в такім опущенню і руїні, що пошукали собі іншого захисту. Вони саме вернули з Мезопотамії, де продали ціле своє майно. Вістка про приїд Пресвятої родини донесла ся скоро до них і вони сейчас таки вибрали ся у відвідини.

Йосиф утішив ся надмірно, коли побачив сестру.

— Благословений нехай буде Бог, що зволив нам знов зійти ся разом, — промовив з чувства. А вона розплакала ся з радості. Притім говорив Йосиф дальше: — Хоч благодарив я Всевиш-

нього все, та тепер не маю сил, щоби спільно звеличати Його ім'я. Бо тепер сповнило ся...

Марія допитливо глянула на Нього.

Твоя сестра Марія — продовжав — колись добуде собі славу цілої вселеної. Коли Всешиний покличе мене з сеї землицї, прошу тебе, займи мое місце і заопікуй ся Нею і Її Сином.

Марія і Клеопа слухали Його слів з великим здивованем, бо не розуміли як слід. А тоді побачили своїх обох синів, Якова і Юду, що підходили до Ісуса разом зі своїм приятелем, Йоаном. Сей послідний був хорошим хлопчиною сильної постави. Коли витав Ісуса, укліякнув на землю перед Ним, а Яков і Юда стояли, вдивляючи ся в Ісусове лице з поважанем і совокупленем.

— Що се? — закликав Клеопа і його жена. — Вид сеї дитини сповняє наші серця то болем, то роскішю. Гляди на наших хлопчиків! Вони дрожать. А ось: Йоан цілює Його ноги і ридає з любови.

Замовкли. Опісля-ж вони звернули ся до Марії, що стояла біля Йосифа і дивила ся на сю прекрасну сцену, і поклали руки на Її рамени.

— Чи-ж се має бути правда? — спитала.

Спокійно і з незвичайною простотою розповіла Пречиста Діва чудесні події Христового Рождества, як рівно-ж всю, що стало ся передтим і опісля. Розказала про поклін пастирів, волхвів, про утечу до Єгипту, про приказ Ірода позабивати тисячі немовлят в Вефлеємі і околици. Вістка про се дійшла була до Назарета і сповнила населене переляком і тревогою.

Слухаючи тих дивних подій, Клеопа, його жена і діти, як рівно-ж і молодий і прекрасний Йоан, кинули ся на вколішки перед божеською Дитиною. Особливо сї три молодці, що опісля малистати Його апостолами.

Соломія (що була товаришкою Дівиці в святини), як тільки дізнала ся від свого сина, Йоана, про поворот Марії і про чудесні історії про Ней і Ісуса, прийшла сейчас у відвідини. Вона була дуже ніжної вдачі, як і її син. Нам отже мило уявити собі Ісуса в невеличкій хатині в Назареті, окруженої любящими і ніжними серцями. Його слів слухали всі незвичайно уважно, бо Його второпність переходила безконечно поза межу дитинячої уяви. А Марія мимохіть відчувала, що зблизився час Його післанництва. Страшна хвиля! Вона могла хіба приготувати Себе подвоєною молитвою, добрими ділами і підданем Себе волі Божій; Вона благала Всемогучого, щоби подав Їй відповідну силу перенести будуче горе. У Своїй покорі була сьвідома сього, що кожда душа криє в собі тайни, незвісні для других а й для себе самої: се тайни сили і слабкості, що з ними принаїдно в житю стрічаємо ся. Молила ся за Себе, як за бідну, слабку Невісту. Молила ся за вселенну, бо Її любов обнимала собою то всео, що Син Її любив. А хто-ж може зясувати глубину божеської любові, любові Бога, що зійшов з неба на муки і смерть, щоби спасти нас?

Після повороту до Назарету зачала Марія сповняти Свої звичайні обовязки; займала ся домашнім гаzdством, дбала щоби Обручник Її і Син мали можливу житєву вигоду, а частенько говорила з Ісусом про терпіння упавшої людськості, що її Всешишний не перестав любити у Своїм безмежнім милосердію. Людські терпіння, навіть сї, що є незримі для окружения, промовляли до тих святих сердець. Гріх приніс у світ горе, а Вони, відчуваючи омерзінє до гріха а любов до грішника, зворушували ся до сліз. Частенько, Марія вернувшись з місточка, де спішила

з помочю кому-будь з недужих чи потребуючих, сідала у тіни чималої сикомори і закривала очі долонями, неначе бажаючи заслонити свій погляд від такого горя.

— О, съвіте сліз! О, земле плачу! Які-ж бо риданя йдуть від тебе!

А Ісус бажав терпіти, щоби утихомирити сі трагедії людського житя, що добирали ся до Його среця так само, як наші теперішні зітханя линуть гомоном до неба і дістають ся до Його милосердія. Навіть тоді довершували вони Своє святе післаництво. Марія була матірю страждучих, потіхою скорбячих. А Ісус, хоч молодий в літах, був Богом безконечної любови і милосердія; Він-же мав умерти за людий на дереві хреста.

Минуло кілька літ без надзвичайних подій, літ ніжності, спокою і приготовлення; Йосиф старів ся і серце Його було спокійне. Він сповнив Свій обовязок. Дитя і Мати були безпечні під дахом убогої хатини; а руками Він був в силі заробити на їх удержанє. Всюди віддавали ся люди своїм пристрастям. Неправда ликувала між людьми і вони не знали, що небеса царствує... тут... у сій замраченій закутині съвіта. Се божественне жите, що плило тут, — мало небавом положити конець соромному грішному житю людей. Ісус і Марія, Йосиф, Його сестра Марія, Соломія і їх діти, несъвідома надія будучности, — проживали серед монотонності дні житя; а ся монотонність переривала ся хіба молитвами, що після тодішнього звичаю жидівського відбувалися в съвятині у великі съвяточні дні.

Час мовчанки і ожиданя! У нїм Бого-чоловік піддигнув ся на овид людства. З якою-ж радістю повитав Тебе тремтячий съвіт! Як люди розрадували ся, коли побачили Тебе Народженого!

Як витав Тебе, Авраам, Ісаак, Яков і Йосиф в місци ожиданя, де призивали Твій прихід! Як благословили Тебе ангели, хранителі людей! Бо всі вони росли у надіях і бачили початок усеї радости, що була обіцяна Всемогучим.

Розділ девятацятий.

ІСУС ЗАГУБЛЕНИЙ І НАЙДЕНИЙ.

(*Празник Пасхи. — Подорож до Єрусалиму. — Велике торжество. — Поворот. — Загубився. — Між книжниками в єрусалимській съятині. — Промовляє як Бог.*)

Ісус скінчив саме дванацятий рік життя, а празник Пасхи був близько. В товаристві приятелів й знакомих вибрали ся Йосиф і Марія до Єрусалима і взяли перший раз Сина зі собою. Се сталося тому, що був такий закон жидівський, який обовязував кожного молодця, починаючи від дванацяті літ, бути присутнім на богослуженню три рази до року.

Сі подорожі крізь Юдею були часті. Празник Пасхи і інші обовязкові съята обходили ся тільки в Єрусалимі і кождий Ізраїльтянин мусів там бути. І сі, що жили на самих границях держави і сі, що жили на передмістю Єрусалима, мали одинаковий обовязок. Дорога була далека і тревала дуже довго, бо треба було відбувати її або пішки, або на ослі. Та однак природа в сій країні така хороша і підсоне таке лагідне що надто великих трудностей в подорожі не було. Ще й сею роскішною весною неначе запрошуval Господь людей Своїх на торжество...

Ізраїлтяни покинули свої хати на весну; тоді бо сонце не пекло дуже, а вночі мерехтливі зірниці освічували мілим сьвітлом всій доріжки і ще більше прикрашували левади й дуброви. Всьо неначе убралося в съяточну одіж на повитане Створителя. Серед сеї отже краси природи йшли Жиди гуртками до Єрусалима і стрічалися зі собою найчастійше біля керниць, де виталися поцілунками спокою. Молоді мушчини підступали до жерела, підносили камінну плиту, що звичайно закривала отвір, а дівиці черпали збанками воду з питомою сїй расї лагідністю. Гарні, як Ревекка, а смирні, як Рут, вертали вони до своїх матінок, не замічуєчи навіть підхлібних слів молодців. А опісля, коли сї самі гурти стрічалися іншим разом при другому жерелі, то бувало й таке, що родичі обох сторін переговорювали зі собою в справі супружя.

Між старшими мушчинами йшли мови про поважні сучасні справи. Найчастійшою темою розмови було прикре положене народу під римським правлінem, великі податки і здирства. Говорили також про близькі жнива і побоювалися, що цього року випадуть вони доволі слабо, або про можливість війни і інші справи. Се звичайно так буває, що старші люди добачують там лихо, відки його не треба й надіятися.

Вечерами лунали голоси дівиць, съпіваючих побожні пісні. А з віддали долучувалися до них голоси мушчин. Поволи зникали побоювання близької катастрофи, нещастя а то й саме денне умучене під впливом молитви і близького спочинку. А над ранком розділювалися знов поодинокі гурти, щоби над вечером знов зйтися де біля жерела, або під затишною дубровою.

Таким чином Ізрілтяни були неначе великанською родиною, злученою тим самим хорошим го-

лубим небом і тими набожними съпівами в честь Сотворителя. Вкінци приходили вони до съвятині і хоч який був її блеск і пишнота, то вони таки бачили більшу красу і величність між горами. Вони бачили прекрасне сонінько, як топило ся своїми рожевими лучами в озері, розкидаючи море червоного, палкого проміня довкруги; бачили блідий місяць, як блимав срібним кружком над іерарійськими пустарами, і бачили серед бурі могучу лискавицю, як била у шпиль гори Єрмону.

О, як-же малий, слабий і незначний є чоловік в порівнанню з тими природними силами, що повинують ся приказам Всемогучого! Одинока вартість чоловіка — се бажанє підняти ся горою до небесних съвітів.

Збллизивши ся до съвятині, наші подорожні побачили, що всі присінки, піддаша і інші забудованя съвятині були заповнені множеством народу, що зійшов ся на Празник зі всіх сторін Юдеї. Мужчини і жінки, старі й молоді, богаті й нуждари, щасливі і зажурені — всі злучилися разом в молитві.

В цім році, коли-то Йосиф і Марія привели Ісуса до Єрусалиму, було найбільше людей. Ніколи не було тут такої великої товпи народної на празник Пасхи. Причина була така, що всі тільки й мови мали, що про Месію. В часі съвіточних днів кождий з них надіяв ся щось розвідати про сю справу. Чимало з них говорило:

— Месія є тут, в Єрусалимі.

А інші росказували, що пастирі складали Йому поклін і що лвохви зі Сходу принесли Йому дари. А що вони очідали Месії, як могучого і славного Христа, що одним подихом зможе зруйнувати ворогів жидівського народу, Римлян, то годі їм було узнати Його в пониженню і нужді, в товаристві Йосифа і Марії, що прийшли не у сла-

ві, яку добули собі у Господа Бога, але щоби поклонити ся Всемогучому у своїй покорі.

Після сімох днів торжества і після зложення в жертву перших польних плодів, коли покушали прісного хліба, що був символом чистоти їх сердець і коли, стоячи між приятелями і знакомими, були присутні на жертвованню агнця в святини, вибралися всі назад з ріжних сходів, до Назарету. Брамою ефраїмською вийшли на гостинець і замішалися в товпу повертаючого народу. Число людей було таке велике, що легко було заблудити. І так, один гурт людей, ідучи скорою ходою за Йордан, спричинив замішані саме в цій частині дороги, де находилися наші подорожні. Марія йшла попереду із Соломією, Клеопою і іншими сусідами. Ісуса не було між ними. Марія зачала непокоїти ся, та Клеопа запевнив, що Він певно йде з Йосифом. Повірила тепер успокоїла ся і йшла в дальшу путь.

Зорі так ясно сьвітили, а воздух такий був свіжий, що подорожні рішили не задержувати ся на спочинок, а йти даліше. Вкінці задержалися біля жерела галаадського. Що за переляк обняв Марію, коли Вона побачила там Йосифа, однак без Ісуса! Кликала Його, шукала між людьми, та даремні були її зусилля!

— Чи ніхто не бачив моєго Сина? — крикнула.

Ніхто Його не бачив. Ждала до ранії і зачала перглядати кождий гурт людей, що йшов дорогою.

— Ніхто не бачив моєго Сина? Ніхто не скаже мені, де Ісус?

Ніхто Його не бачив і не міг дати жадних вказівок. Велика тревога наповнила серця Йосифа і Марії.

— Що могло з Ним стати ся? — говорили по-

дорожні один до другого, а Марія поблідла і вимовила тихо:

— Чи-ж може прийшла вже Його година?

Післаніцтво Спасителя! В Її умі станули ясно всі будучі події. Задрожала а в душі обізвалося страшне чувство роспуки.

Вернули знов до Єрусалиму. Яка-ж се була подорож для Опікуна й Матери! Випитували про Ісуса здовж дороги, ковтали до кождіської хати, говорили з кождим прохожим. Описували Його, як молодого і найкращого поміж всіми дітьми. Дехто пригадував собі Його обличе в часі торжества і кликав серед співчуття:

— Сей прекрасний молодець? О, що за прікість. Коли-б йому що лихого не лучило ся!

Дехто росказував про скаженого буйвола, що останнього вечера вирвав ся з огорожі і бігав, по місті, розбиваючи людей, поки його не влучили смертельно... Прикро було слухати таких історій.

День, ніч і пів слідуючої днини йшли з поворотом до Єрусалиму. Ніхто не в силі уявити собі, що пережив Йосиф і Марія в тім часі! Вкінци прийшли до міста. Та де-ж шукати за Дитиною? Випитували сторожів брам... Ніхто з них не бачив Його. Вступили до хати, де мешкали в часі торжества. Домашні памятали гаразд Ісуса, та не знали, куди Він подівся.

Тоді Марія, не будучи в спромозі говорити з причини так великого жалю, дала знак Йосифові, щоби повернув до съятинї. З тремтячими серцями увійшли до середини. Обширні галерії були пусті. Не було чути людських кроків по долівці крім Їх власних. Перейшли крізь присінок один і другий, а всюди тишина. Бажали вже йти далі і роспитати съящеників, коли нечайно донісся до Них голос! О, тисяч разів нехай благословений

буде сей голос! Тисяч разів солодкий голос для материнського уха! Се голос Ії Сина, Найдорожшого Сина! Дріжучи, Марія кинула ся на коліна. Подякувавши Всевишному і відзискавши кріпость і рівновагу, Марія усталла і з Йосифом зблизила ся до місця, відки долітав голос Ісу-са. Станула за порфіровим філяром, викладаним золотом, гляділа на Сина...

Божественна Дитина, краща від Божих ангелів, коли їм дозволить Всевишний явити ся на сьвіті в людській подобі! Убраний в білу туніку, а голова Його увінчана славою Його золотистих кучерів; поведене Його спокійне, вигляд натхнений. Стоїть між старими учителями закону, що сидять і прислухують ся уважно. А Він ставить питання і одвічає з такою силою і повагою, що всі вони мішаються з подиву. Саме тоді говорив Ісус до книжників: *«Будьте отже совершенні, як совершенний є ваш небесний Отець»* (Мат. V. 48.)

Якою-ж ласкою був наповнений Божий Син, коли Його думка пронизувала самі небеса! Йосиф і Марія слухали серед съятого совокуплення. Пречиста Діва чула нераз в глубині Своого серця перед побожного розважання такі пориви, та ніколи не могла тих поривів убрести в такі прості а так величні слова.

Коли Ісус скінчив говорити, відійшов від книжників так спокійно, що вони в перший хвили не замітили навіть Його відходу. Вони розважали над тими правдами, що чули від Молодця; бо сї правди були висловлені голосом сего, що говорить в почутю своєї власти. Боже знанє було на Ньому, а Його поведене блестіло над людським розумом. Марія і Йосиф виступили поза філяру і зблизили ся до Сина, відчуваючи в Його

присутності свою ничтожність. Серед покірної ніжності Марія промовила:

»Сину, що-ж бо Ти вчинив нам? Отсе я і Отець тревожно шукали Тебе« (Лук. II. 48).

Також і Йосиф глядів на Ісуса смирним і допитливим зором.

»А що-ж бо се, що ви шукали мене? Чи-ж ви не знаєте, що я мушу творити волю моїого Отця?« (Лук. II. 49).

Марія задрожала від ніг до голови. Перший раз се був Бог, що говорив сї слова. Зникли съвітові прояви. Він говорить про Свойого Отця небесного... Марія і Йосиф сповнилися побожним зачудованем. Діва-Мати глянула на Йосифа.

»Вони не зрозуміли слова, сказаного до них... І Його Мати заховала всї сї слова у Своїм серцю« (Лук. II. 50—51).

Розділ двадцятий.

СМЕРТЬ ЙОСИФА.

(Радісні хвили Йосифа перед смертю. — Смерть. — Сум Ісуса і Марії. — Прославлене Йосифа.)

Ісус вернув з Матірю і Опікуном до Галилеї. В часі дороги був Їх любою, ніжною Дитиною і зміну серед Пресвятої Родини годі було замітити. Мимо того Йосиф і Марія гляділи тепер на Нього іншим зором. Для Діви був Ісус тепер Богом, що готовив ся до мук і з сї причини Її серце унівало на згадку про сї муки. Щодо Йосифа, то Він глядів на Ісуса з почестю і страхом, а рівночасно почував безмежну любов до Нього. Бо

Він знат, що сей Молодець є Сином Всешишнього, тому часто закривав лице Своє в Його присутності, як се чинив колись Мойсей на горі Хорив. Він мав чисте і благородне серце, тому-то любив Його Бог як найвірнішого слугу.

— Коли я — думав часто — не в силі глядіти без боязни на Божество, укрите під людською подобою, то як-же колись гляну в лице Соворителя, коли Він покличе мене до Себе?

Ісус не покидає Його; Він-же чував над Його опікунчим зором як минали Ісусові діточі літа і тому Він полюбив Йосифа пристрасною синівською любовлю. Прийшла хвиля, коли Йосиф мав покидати сей съвіт і тоді Ісус був біля Нього. Ісус, Син Бога Вишнього Своїм голосом, поглядом, словами покріпляв душу Своєго "Опікуна" і тому смерть прийшла без тревоги і муки.

— Як-же любий є сей перехід у друге житє! — кликав Йосиф. — Яких-же радощів приходиться мені заживати! Отворені небеса! Сі небеса зіслали Месію і злучили зі собою землю тісними узлами. Се Христос, Живий Бог, що злучив небо із землею. Ангели, Престоли, Господствія і прочі чини бачу моїми очима, бо при мені є Цар слави. Його ноги на землі, а чоло дотикає небес. Від Нього йду на віки до Його Отця. »*O, смерте, деж є твое жало? O, смерте, де-ж є твоя побіда?*« (Кор. XV. 55)

І Йосиф глянув на лице Ісусове, а опісля до гори. Душа покинула тіло, та не було в сїй хвили нї страху, нї тревоги. Пречиста Діва намостила руки і ноги помершого пахущими олійками, після тбдішного звичаю і не могла здергати ся від сліз. Вона-ж прощає Сего, що ділив з Нею веселі і смутні хвилі житєві; вірного приятеля і причастника Її слави й тревоги. Та по хвили утерла слізози з лиця, промовила тихо:

— Прощай, мій дорогий Обручнику й приятелю! Заживай радості на Авраамовім лоні. Покінчили ся дні твоєго житя. Сповнила ся твоя робота, як сего, що трудить ся у винограднику. Весели ся, Йосифе, сине Якова, сине Давида! Бог кличе тебе до Себе. Іди! Возьми нагороду... а нам дай тужити, бо ми стратили дорогоого приятеля, якого кожде слово було сердечне й второписне. Йосифе, ми колись знов побачимо ся, бо ми жили такими самими надіями і находили в них розраду.

Друга Марія і її син і Соломія з дітьми окружили мари, де лежав Померший. Він для них був так довго вірним приятелем і дорадником.

»Господъ веде праведника прямими стежками і вказує йому царство небесне«, — съпівали всі. — »Він вивершив його, мов кедра на Ливані. Бодри ся! Увійди на шлях вічного житя. Верни до небесного щастя, де твоє імя є записане, бо ти вибраний, щоби замешкати там.«

А Ісус, вказуючи на Йосифа, сказав:

»Блажені чисті серцем, бо сі узрять Бога« (Мат. V. 8).

Очі Ісуса були повні сліз, бо Його людська природа викликувала ніжні чувства. Йосиф спустив дух на руках Ісуса і Марії, тих, що їх найбільше любив; Його-ж смерть стала для Нього нагородою за смирне і побожне жите, на яке кинула ясне съвітло Марія і Ісус. Нім Він був вибраний на опікуна і порадника, жив в уєдиненю. Так і довершивши Своого обовязку, помер в уєдиненю. Неначе сі зорі, що ледви забліснуть, як зближають ся до сонця і никнут перед оком людським, затопивши ся в ясних промінях.

Та поки ся землиця буде повертати ся своєю дорогою і поки люди на ній жити-муть, поти імя Йосифа буде в найбільший почесті.

Святий Йосифе, Опікуне Пресвятої Родини,
моли ся за нами, моли ся за нами!

Розділ двაцять перший.

УЄДИНЕНЕ ЖИТЕ ІСУСА І МАРІЇ.

(*Молитва Марії — Ісус на уєдиненю. — Розмова з будучими апостолами. — Приготуванє до учительського званя.*)

Після смерти Йосифа Марія жила в ще більшім уєдиненю. Найбільше часу переводила тепер на молитві. Молила ся безнастально. Взивала Бога і благала, щоби ніодно терпінє Її Сина не пропало марно для людскости. Вона сповняла на землі се діло, що його сповняє тепер в небесах: заступала ся перед Богом грішний людський рід. Її молитва була великої ціні, бо вона обнимала собою минувшість, теперішність й будучність.

Коли хто-будь з нас одержав якусь ласку; як кому удало ся виблагати навернене дорогого батька або неньки; як історія блудного сина лучила ся у вашій власній родині; як спас ся хто від духової руїни і тд., то хто-ж був нам помічний в сім ділі, як не Марія? Вона підносила за нами Свої долоні до Божого Милосердія і випрошувала для нас помочи. В Її материнськім серцю ціле людство мало своє місце. І нині ми є там з нашими потребами.

Щодо Ісуса, то Його жите після повороту із святині було спокійне і тихе. Часто виходив Він в гори, там, де ангел обвістив Йосифови тайну Вопложеня. Тут переводв часто дні і ночі і підносив Своїого духа до Небесного Отця, бла-

гаючи о милосердіє для людей. Для тих людей, що показують ся такими невдячниками зглядом Нього!

А коли зійшов з гір, то говорив до людей, з яких опісля мав вибрати собі апостолів Своєї науки: з Яковом і Юдою, що їх називають Його братами; із синами Заведеевими, з яких Йоана любив надмірною любовю за небесну красу його душі; із Сімоном і Андреєм, молодими рибалками з Ветсаїди, а найчастійше з Йоаном, сином Єлизавети і Захарії.

Йоан рідко коли покидав пустиню, де перебував від смерти своїх родичів. На берегах Йордану він голосив науку покаяння через відпущене гріхів. Його голос лунав крімко у пустині: «*Готовіть Господеві шлях! Вирівнуйте Його стежки.*»

А Ісус благословив труди Предтечі.

Серед сего загального очікування Ісус і Марія проживали на съятій самотині; приготовлялися на будуче і розсівали між вибраних людей живе і правдиве слово, що мало колись заполонити собою цілий съвіт.

Розділ двацять другий.

ГРІШНИЦЯ.

(Зіসутє Риму. — Іродів двір. — Роспusta і грішні забави. — Жінка з Магдалі. — Вістка про Ісуса і Його чесноти. — Бажане побачити Його.)

В тім часі, коли Марія величала Бога в тихім Назареті, а Її любий Син готовив ся до сповнення післаництва, що мало спасти съвіт, тоді люди

ство віддавало ся щораз то мерзеннійшим порокам. Ніколи неморальність не була дійшла до таких границь; ніколи обичаї не були так зіпсовані. Гордовитий Рим, загорнувши під себе всі народи, потопав в гріховній скверні. Царство богів упало. Люди були без віри, без стриму, крім сього, що його тирани — імператори наложили на них, без жадної надії в сім і другім житю. З нічого вийшов чоловік, в нищоту він обернеться, тож нехай панують для нього роскоші і радість, як одинокі предмети ествовання.

Серед богатих кляс панувала страшна кровожадність, а серед нуждарів повне озвіренє.

— Боги дійсно покинули нас, — говорив дехто із старших людей, дивлячи ся на сі страхіття, що діяли ся довкруги них.

Від коли римські цісарі признавали кожду релігію за правдиву, то люди перестали вірити. А коли хто складав богам жертву, так се була радше бескоромна забава і роспusta, що являла ся ясним доказом цілковитого безвіря.

Женщины також, сі женщины римські, що були так довго взірцем строгих чеснот, кинулися у вир неморальности. Вони пописували ся прямо перед людьми своїм зіпсутем. У здоровлю духовім і тілеснім жіночого полу дошукується кождий нарід для себе сил, а основою здоровля духового і тілесного жінки — се її смирність. А сих чеснот забракло римським жінкам.

Страшна пошестъ гріха поширяла ся більше і більше; вже дійшла навіть до Юдеї, бо сей нещасний край підлягав чужим володарям і мешканці його зачали наслідувати сю столичну неморальність і роспусту.

Кровожадність й зіпсутє поширило ся особливо в палаті Ірода Антипи, наслідника Ірода Великого. Окружений роспусною римською мо-

лодіжю, царський двір наслідував з-далека кождий вибрик Риму. Він уряджував роспусні або й кроваві видовища, щоби таким чином зискати собі привязане народу і поволи зіпсутє зачало грозити повною руїною почитателям і ісповідникам правдивого Бога.

Ненависть що палала в серцю народу до Ірода, була в часті заборолом проти гріха, а з другої сторони надія приходу Месії задержувала довгу побожність. Тільки на царськім дворі відбувалися роспусні оргії, заказані законом й релігією; се тому, що там була товпа людей-чужинців, що в дійсності не належали до жадного народу. Піянство, грішні видовиска і всьо, що потягає за собою змисли, увійшло дуже пізно в жите Єрусалимян. Надмірна цивілізація і надмірне звироднене обичаїв звичайно сходяться разом, бо кінчатъ ся в тілесній роскоши і уживаню съвіта. Іродія і її дочка Соломія, що її називали звичайно, танечницею, увели в старинну Давидову палату, огидні пороки римські і таким чином її обезславили. А деякі Єрусалимські жінки, забули Бога і Його закон і обітницї, покинули трогаючі публичні Богослуження Еврейські; їх ноги ступали стежками неправими; жили вони у самім о середку гріха, пили зіпсутє, мов воду, і єще величалися своїми гріхами.

Та одної днини одна жінка, найгарнійша і найбільше звісна зі своєї роспусти, якій віддавав честь цілий Іродів двір, покинула грішні забави і розкоші і уступила на уединене в Галилею, біля озера тиверіядського, де мала свого вільлю над зеленими берегами. Ся вілля називала ся Магдаля.

Може се були тільки примхи, умученя або нуди. Вона-бо була хороша, із славного роду, ще й до того дуже богата. Ніколи не виходила

за-між, бо не хтіла нікого іншого слухати, крім себе самої. Також мала великий розум і розуміла ся на штуках і мала поетичний талан, так рідкий в тих часах.

Зовсім природно, що юрба молодців полинула слідом за нею до Галилеї і тут вела вона розкішне жите, зовсім відмінне від інших жінщин ізраїльських. Чужинці, особливо Римляни, обожали її, бо вона була майже одинока в сім краю добрих і чистих обичаїв, що пригадувала їм на блеск і елеганцію їх рідного міста.

Та щастя тут не було. Чи прислухувала ся вона облесним словам, чи відкидала їх з відразою від себе, то ніхто не находив спокою в її товаристві. Її примхи і непостійність не давала їм вдоволення. Вона приступила, так вві гадали, до секти Епікурейців, що була в Юдеї презентована Садукеями. Частенько говорила: — Жите є коротке! Жите є непевне! Нехай воно буде щасливе, о скільки се можливо.

І переживала дні в гляданю нових розкошій і нових забав. А ніщо не давало їй повного вдоволення. Надто була вже тим всім умучена. Нудьга, неспокій і безнастanne заняті ума руйнувало її вдоволене. Перешкоди, трудности, неосягнені бажання мучили її. Що-будь дісталася, що-будь осягнула, се її не вдоволяло і шукала чим-то новим.

Ся нудьга і давний неспокій, сї розбурхані чувства, ся хороба душі і проче поріжнило її з палатою Ірода. Навіть свобода стала ся для неї монотонною, тому й утікала до своєї віллі.

Під любим небом галилейським, серед прекрасної природи, якої принада відбивала ся в срібних приберіжних філях, вона бажала відпочати серед поклонників, що послідували за нею і хоч як намагала ся успокоїти ся, не була вдоволена.

Витягнувшись на мягкім тапчані, убрана в

шовки і золото, з раменами, шиєю і головою прикрашеною на римський спосіб, съпівала вона в супроводі солодко-стрійної ліри, спровадженої з Греції, для тих всіх що линули за її красою і талантом. Вечерами заводила зручні танці, що потягали за собою око. Всі притлескували і величали її, і заявляли, що вона є найкраща з поміж всіх жінок. Без сумніву, що вони говорили се щиро. І може багато було таких жінок, що завидували їй. Та коли минали сї съпіви й танці і вона, навкучивши собі облесні слова поклонників, утікала від того всього, що так її пригнобляло; то по недовгім часі на-ново являла ся зі своїми бажаннями роскоші, веселости, вдоволеня.

Нічого легкого і малозначного не вдоволило її. Вона шукала звичайно також товариства поважних, інтелігентних людей і заводила з ними серіозні розмови, яких слухали присутні з подивом і увагою. Так отже обожали її люди всіляких станів і ріжного віку. Всі величали її, всі бажали, щоб вона їх любила...

Та в дійсності вона до нікого не склонювала ся своєю прихильністю. І успосіблене її було небідакове: раз весела і шутлива, другий раз меляхолійна і сумна. Її бажаня були безмежні; нічого не було в силі її заспокоїти; її душа шукала за всім, находила всю пусте. Хтіла любови, та не могла найти ества, якому-б повірила свою любов. Дуже часто стрічні люди не розуміли її бажань, та впрочім вона не розуміла себе самої. Чоловік хоче найти жите в сїм, що любить. Ся жінка, заглубивши ся в товпу зіпсованого съвіта, находила в людських душах смерть, тільки смерть.

Ідучи в погоню за улітаючим щастем, попала мимохіть в роспушту римських жінок, що вели-

чали богиню Венеру своїми нечистими містеріями. Та вони хоч в сїм мали своє оправдане; жінка-ж з Магдалі такого оправданя не могла найти. Вона не вірила в ніщо. Жила без Бога. Віддавала ся поривам судьби.

— Всю є облуда. Люди облудні. Жінки облудні. Небо пусте. Жите пусте. Так і мое серце. Вона також пусте і облудне.

Так жила Марія з Магдалі, найкраща з тодішніх жінок. І такою була вона тоді, коли перший раз почула про Ісуса.

Його строга моральність, Його чесноти, Його надлюдська краса, Його великанське знання — поражали сю нещасну жінку. Вістка про те, що Він у Своїй молодості поконав учителів закону Своєю мудрістю, дійшла до неї, як рівнож і се, що товни народу йшли за Ним. Всі, що вертілися довкруг неї, кепкували собі з Його строгих слів щодо моральності і виставляли Його на посміховище.

Та Марія з Магдалі не кепкувала разом з ними. Ісусові чесноти поражали її. Вроджений хист понимання всього високого, якого не могла прогнати з її душі її неморальність, казав їй подивляти се, чого не була в силі ще зрозуміти.

Слухала історії Його самотинного життя, Його незвичайної краси, Його незмінної лагідності, Його солодкої вибачливості, Його ніжного співчуття для пригнобленого людства. Дещо з Його чудових висказів доносилося до неї і вона тоді плакала ревними слізами.

— Як ествують чесноти на сїй землі, то мусять бути і Бог на небі, бо тільки Він є в силі за чесноти дати нагороду, — говорила сама до себе.
— А я... я не вірила в ніщо, — продовжала зі слізами в очах, — та про се тепер нема що згадувати.
Мушу побачити сего Мужа. Мушу Його поба-

чити; Він бо, здається ся, одинокий в сьвіті, який розуміє, що жите потребує потіхи.

Сі, до котрих вона промовляла подібними словами, були привиклі до її дивацтв. І се, що вона бажала побачити Ісуса, не дивувало їх дуже.

— Та яким-же чином пізнаєш ся з Назореєм? — питали її. — Він живе на пустині, а довкруги Нього нужденний, темний нарід. Яким чином дістанеш ся до Нього?

Румянець нетерплячки явився на щоках Магдалини; не бояла ся жадних перешкод, а супротивлене викликувала у неї упертість. Після хвили мовчанки підняла вона рукою солодко-струнну ліру, прехороший і дуже цінний інструмент...

— Сю ліру, що її ви всі так дуже ціните і славите, віддам сему, хто поможе мені побачити Мужа.

Зачали відмовляти її від сього. Сервілій, молодий Римлянин, один із всіх її поклонників, що любив її надмірною любовю, намагався відтягнути її від такого кроку. Він боявся прикрих наслідків в глубині своєго серця.

Та нічого не помогло. Вона мусить побачити сего чудесного Мужа, бо Його мова відмінна від мови всіх прочих людей; Його моральність так непорочна; для Нього кожда жінщина була або матір'ю, або сестрою. Се було рішучо конечне для неї. Се була новина і вона полонила її душу. Думка ся не покидала її ні в день, ні в夜里. Мусить довершити, своєї постанови. Мусить побачити Ісуса з Назарету. Сі, що слухали її слів, або не розуміли, або уважали се за дивну примху. Неспокій наляг її душу і його міг прогнати тільки Пророк Своїм словом.

Ах, Маріє з Магдалі! Якими-ж шляхами веде Бог людську душу, щоби їй привести до Себе! Туга в сїй душі обнаженій з непорочності, се бу-

ла ласка Божа, що ковтала до її серця. В погоні за гріхом частенько чули голос, що кликав її від роскоші сього сьвіта. Бог бажав її для Себе, а сей Бог, на котрого спомин вона дрожала, се Спаситель, до якого її душа звертала ся так, як звертається ся геліотроп-цвіт до сонця.

Небавом наповнить ся ся душа новою, чудесною і безсмертною радістю!

І Н Т Е Р Л Ю Д І Я.

Ангел небесний:

Ходім, братя, і розрадуймо ся. Господь повстане і покаже Свою силу. Отсе Він, мов великан, що устає з місця спочинку. Його післаництво зачало ся.

Ангел земний:

Радуймо ся. Христос Господь зачинає окачувати Свою могутність і величність. Сьвіт є серед очікування. Сонце, води, цвіти, людське серце, так часто бунтівниче, слухає мовчаки і буде слухати, бо до Нього, до Нього тільки належить сонце, води, цвіти і людське серце. У Своїй десниці повертає він всім після Своєї вподоби. Що забажає змінити, зміняє; Він -бо Всемогучий.

Ангел небесний:

О, любове! О, милосердіє! Як-же достойно Тебе ми маємо почитати! Що-ж ми є такого, що мали-буті Тебе достойні! Людський рід, відкуплений Богом, може в будучності злo-

житъ належну чолобитню, відповідну Твойому величеству. Спасене буде одержане ціною Божої Крови! А великість і ціна її ні може йти в порівнаннѣ з людськими цінами. Блажене людство! Відкуплене піднесе його аж до престолу Єгови! Ангели, закривши ся своїми крилами, висьпівувати-муть призначене чоловіка, призначеного до більшого вивисшення, як се, що було перед упадком.

Ангел земний:

Тишина! Мир! Вселенна кланяєть ся Спасителеви. Він увіходить в пустиню, а пустиня сповняється радістю. Він хороший, як схід сонця і зірниці дрожать, глядячи на Його хід, одіяній смертним тілом, що не в силі укрити Його божества.

Величаймо Його.

І ангели полинули тихою ходою у-слід за Спасителем.

Розділ двадцять третий.

ХРЕЩЕНЕ СПАСИТЕЛЯ Й ПРОБУВАНЕ НА ПУСТИНИ.

(*Ісус йде над Йордан. — Співучасть Матери. — Хрещене. — На пустини... — Спокуса діяволова. — Стріча з Матірю і перші апостоли*).)

Минуло кілька літ від смерти Йосифа і, як ми вже сказали, Марія проживала в щораз більшим уединеню. Вона розважала і молила ся безнастанно: розважала над чудесами радости Своїї молодості і молила ся о кріпості перенести недалекі терпіння.

Покірно і зрівноважено розмовляла із Своїм Сином, коли Він зійшов з гір, де залюбки пробував, розважаючи про спасене людий і його ціну. Часто також говорила з ангелами, що навіщали Її. Марія була тим дивним спійлом, що лучило небо із землею; проводом божеської ласки. Та мимо сього високого післаництва і гідності Марія жила, як покірна і бідна женщина.

О, ви в уединеню, що любите самоту, спогляньте на Матір-Марію в Її уединеню в Назареті! Розрадуйте ся і гордіть ся вашим пониженем!

Ісус доріс до Своого мужеського віку; було Йому тоді трицять літ.

»І в сих днях прийшов Йоан Хреститель, проповідуючи в пустині юдейській« (Мат. III. 1).

Марія чула слова святого Предтечі:

»Сей, що за мною прийде, більше могучий від мене, я Йому недостойний й обувя носити. Він вас хрестити-ме Духом святым і огнем« (Мат. III. 11).

Її Син був Божим Сином, хоч плоть від Її плоти. В передодню проповідування Йоанового прiplадила Вона обід з ячмінних пампушків і поставила перед Ним. Не говорила нічого, передумуючи про будучі події.

— Завтра піду до Витанії, — сказав ніжним голосом Ісус. — До Йоана, що проповідує близько Єрихону, над Йорданом. Син Захарії сповняє своє післаництво.

Серце Марії затремтіло в грудях. Ісус був дорослий... Чи-ж мала-б тепер послідувати розлука? Він мавби тепер Її лишити? Чи прийшла вже страшна хвиля? Та Він, здавало ся, зрозумів Її думки і тревогу і глянув на Неї ніжно.

— Я поверну, — промовив.

Материнське серце затремтіло від радости. Ще не тепер, не тепер... Сльози радости появили

ся в очах. Вона знає, що колись буде мусіла Його віддати, та ще не сейчас, ще трохи спокою і щастя зажиє....

І увійшла до Своєї келії на благодарственну молитву.

А рано Ісус »прийшов із Галилеї на Йордан до Йоана, охрестити ся від Нього (Мат. III. 13).

Чи можемо уявити собі сю торжественну стрічу із Предтечою, що жив довгий час на пустині і їв корінє й дикий мід; що був освячений перед рождеством появою небесного ангела? А нагорода за сі літа самовідречення була така, що сам Господь-Бог прийшов до нього хрестити ся.

»Та Йоан не допускав Його, говорячи: Мені самому треба від Тебе хрестити ся, а Ти прийшов до мене? У відповідь каже Йому Ісус: Допусти тепер, бо так годить ся нам чинити всяку правду« (Мат. III. 14-15).

Духом слідкувала за любим Сином Пречиста Діва; слідкувала за Ним аж на Йордан. Духом падала на-вколішки з ангелами, коли-то вода спливала на непорочну голову Спасителя, що мав взяти гріхи сьвіта на Себе. В серцю благословила сироту-сина Єлісавети і Захарії за сю любов, з якою приступив до Ісуса.

»Се той, що про Нього я казав. За мною грядучий, був переді мною, бо перше від мене був. І з повноти ми всі приняли, благодать за благодать. Бо закон даний був через Мойсея; а благодать і правда сповнила ся через Ісуса« (Йоан, 1. 15).

— Та Він верне, — говорила Мати у Своїм серцю. — Він сказав слово. Ще не надійшла пора. Він верне до мене.

* * * *

Дика юдейська пустиня розкрила ся перед Спасителем. Безпосередно, після охрещеня, ве-

дений Духом святым, був виставлений, на покусу діявола. О, найтайнейша і найпевнійша подія в історії людства, правдивий Божий Син спокушуваний лихим-духом!

Дикість сеї пустинї була звісна Йоанови Предтечі, бо там жив він кілька літ. Далеко від зіпсованого сьвіта, серед посту й молитви, готовився до післаництва. Святий Марко говорить, що на пустині був Божий Син »із зъвірюками«, а передане вказує на височезні гори, на захід від Єрихону, як сі гори, з яких діявол показував Спасителеві богацтва й славу сьвіта. Сі гори, обривисті і стрімкі, піднімалися високо над долину Йорданську, називалися колись »Сорокодневницею«, на спомин сорокодневного посту Христового.

Сорок днів постив Ісус, а діявол приступив тоді із своїми покусами.

»Не маємо такого архіерея, що не заболів би серцем у немощах наших, а такого, що дізняв усікою спокуси по подобію, крім гріха« (Євр. V. 15).

Так понизив ся сей другий Адам, щоби всі Адамові діти могли брати участь в Його побіді. Злив дух став перед умученим Спасителем до останньої проби.

І прийшов спокусник до Нього, кажучи:

Як Ти Божий Син, так учини хліб з того каміння.

А Він озвався і сказав: Писано, не самим тільки хлібом живе чоловік, а кождим словом, що виходить з Божих уст.

Тоді діявол взяв Його у святе місце і поставив на криші святині і каже до Нього: Коли Ти Син Божий, так кинься у долину. Писано є: Накажу ангелам своїм, і вони возьмуть тебе на руки, щоби не ударила до каміння твоя нога.

Каже йому Ісус: Писано також, не спокушуй Господа Бога твоого.

Знов взяв Його діявол на височезну гору і показав Йому всі царства на сьвіті і їх славу, і каже: всьо отсе Тобі дам, як, припавши поклонишся мені.

Сказав тоді до нього Ісус: Проч, сатано, від мене! Писано бо: Господу Богу твоему будеш кланяти ся і Йому одному послужиш» (Мат. IV. 3-10).

* * *

Марія Його съята Мати, якої погляд на нїчім іншім не спочав, як тільки на тім, що добре, побачила злого духа, як зближив ся до Сина. Задрожала ціла.

Та Бого-Чоловік, що присмирив Себе, тепер був у тріумфі і прогнав сатану назад до пекла. А як він відійшов, ангели явили ся і служили Йому.

— Та Він верне, — ридала Мати, зложивши руки на зболілі груди, — Він верне.

І кинула ся на коліна, піднявши чисті руки до неба серед любови й совокуплення.

* * *

Господь вернув до Матери в товаристві Своїх перших апостолів. Мати вийшла проти Нього і уклякla перед Ним на землю. А Він положив Свої руки на її голові і благословив...

Розділ двадцять четвертий.

ВЕСІЛЄ В КАНІ.

(Запросини на весілє. — Обряд. — Дарунок Марії. — Слова і благословенство Ісуса. — Установлене тайни супружества. — Подив молодого.)

Саме в сім часі Божу Матір запросили на весільне торжество в Кані галилейській. Знакома Їй дівиця виходила за-між за молодого Назарянина, якого ниви йшли в межу з нивами Марії. Тоді в сім краю, де звичаї були прості, обходили весілє з незвичайною виставністю; ніхто із запрошених не сьмів відмовити відповідно до права, що наказували з опечаленим плакати, а з веселим радувати ся. Кождий свояк, приятель, або сусід (сусіди були в певній мірі посвоячені) приходив з дарунками і желаннями для женихів.

Марія прийшла отже до Кани. Ісус йшов з Нею, сповняючи Свій синівський обовязок. Друга Марія йшла також; її сини, як братя Заведеї, були дружбами для жениха. Після звичаю вони мали його завести до хати молодої і опісля вернути назад з молодятами до нової хати, де й віdbувало ся торжество весільне.

Пречиста съвітила великою красою мимо Своєго віку; усіла на осля і вибрала ся в подорож. Через случайну бурю припізнила ся і прибула саме в день, коли вже торжество весільне мало зачинати ся. Родичі серед нетерпливості мали вже зачинати, та молодята воліли ждати, бо хотіли конче мати на торжестві Марію і Ісуса, якого чесноти і мудрість вже тоді лунали широко. Як тільки приїхали, завели їх на призначене для них почесне місце, під сикоморою, побіч діда і батька, щоб поблагословити женихів.

Зачало ся торжество. Молода, увінчана рожами, убрана в сніжно-білу туніку, по якій накинений був вельон, вишиваний срібними нитками, вийшла з хати в супроводі матери. А молодий, що остав ся оподалік від других йшов в супроводі найблизшого свояка, бо батька вже не мав. Убраний був в съяточну одіж. На голові золотий вінець. Плащ з тирської вовни, прикрашений пурпуровими вишивками, додавав ще більше краси його хорошій твари. Він станув біля молодої, що зарожевила ся від внутрішнього зворушення.

Ось принесли приятелі молодої пари в супроводі музики, бальдахим, з дорогої матерії, вишитий цвітами, бо молодята належали до селянського стану, тому й вишивки були сільські. Підняли його над головами новобрачних і один з них промовив:

— Благословений нехай буде сей, що тут приходить!

А дід, що сидів під деревом дому, підняв ся, як побачив молодят, уняв їх за руки і сказав:

— Нехай Бог Ізраїля буде з тобою, Рахелю, і з тобою, Ананіє, сину Ахітоба. Нехай благословить вас до третього й четвертого покоління, щоби ви були все так щасливі, як патріарх Ісаак, що забув слізози, пролиті при гробі своєї матери.

Принесли чашу вина. Жених подав її нареченій. Вона діткнула ся устами і віддала йому назад. А він покоштував і віддав поблизшому своякови; так перейшла чаша по всіх присутніх. А коли дісталася чаша назад до рук жениха, то він розбив її о пень сикомори. Тоді знявся великий крик радости з грудей зібраної дітвори і в сій-же хвили принесено кошик із золотистим зерном останніх живих. Мати зблизила ся до доночки, підняла край женихового плаща і поклала його

на голову молодої, вимовляючи рівночасно слова вказівок і напімнення. А далі приблизилися поважні жінки, брали у жменю зерна, кидали його в гору так, щоб воно падало на голови женихів і говорили голосно:

— Ростіть і множіть ся, як се зерно розмножує ся перед Богом.

В часі цього обряду сиділи книжники під сикоморою і списували контракт. Як скінчилося торжество, зняла мати вельон із своєї доночки і всі присутні побачили дорогоцінні прикраси, що були дарунком молодого. Ковтки були щиро-золоті, такі-ж були ланцюжки; перстені на руках і спинки у волосю блестіли і мінилися. Присутні тільки скрикнули із зачудовання. Та молодий був захоплений більше скромністю молодої, як тими прикрасами.

Коли Марія по черзі підійшла до Рахелі, подала її дарунок, туніку гіяцінтового колору, вишивану руками Дівиці.

— Моя дитино, носи се довгі і благі літа в радості, щастю і спокою, — сказала. — Щоби ти все була ввічлива для мужа. Ся що її імя носиш, була любезна і ніжна для сего, що два рази по сім літ заходив ся, нім її дістав. Будь второпна, як Ревека, вірна, як Сара, жена Авраама. Нехай благословене неба буде все на тобі.

При цих словах поцілуvalа молоду в чоло і Рахеля почула, що під впливом сего поцілунка серце її мякне і дрожить і що до душі підходить бажанє доходити до таких чеснот, як сї, що ним красить ся Пречиста Діва.

А Ісус також сказав Свої слова благословення:
»Люби і бережи твоєї жени, Богом даної тобі.
Що Бог злучив, чоловік нехай не розриває, і нехай Його благословенство буде з тобою на всіх стежках твоєого життя. Твоя жена нехай буде, як лоза

*плодовита, у твоїй хаті, а діти, як молоді оливні галузки довкруги твоїого стола. Господь хоро-
нить тих, що Його боять ся.«*

Слова сії мудрі і поважно виголошенні запалили глибоко в душу жениха. Дотепер був він пристрасний і незрівноважений; тепер-же рішив доходити до второпнності і спокою.

Оттакі дари Ісуса і Марії одержали молодята. Своєю присутністю і божественним благословеньством установив Господь супружество і підніс його до гідності церковної тайни.

Слідуючих днів торжество весільне продовжалося на леваді Кани, що була незвичайно плодовита і добре наводнена. З одної сторони закривала її гора Тавор і пасмо поменших горбків, покрите тамариндовими деревцями, грубо-галузими нопаллями і густо-листними теребінтами. Дівчата гуляли під звуки тамбуринів, прикрашених мосяжними дзвіночками. Молодці бігали в перегони, або кидали кружками. Нагорода для побідників, призначена женихом, була: богатий пояс, ново-винайдений плуг і дерев'яна чаша, прекрасно різьблена.

Протягом цілої забави Рахеля була при боці матери, і то съміяла ся, то плакала, погадавши, що небавом має її покидати, а Ананія наглядав над порядком торжества. Притім незвичайну прихильність почував до Ісуса, котрого отсе перший раз мав нагоду з-блізька бачити і чути. Повага слів, краса ідей, зовсім відмінна від тодішніх ідей молодіжи, чарувала його і потрясала ним. Дивував ся безнастанно, хто се Ісус? Батьком Його Йосиф, — так; матірю Марія, всі про се знали. Та однак слово Ісусове і голос Його мав в собі щось надземського. Чи Він говорив, чи мов-

чав, то все Його присутність вливала в душу молодця неописану роскіш, висшу понад всі інші.

Перші дні минули спокійно.

Розділ двацять п'ятий.

ПЕРЕМІНА ВОДИ У ВИНО.

(Незвісний їздець. — Дружина. — Холодне повітання. — Клопот під чаючого. — Мати і Син. — Зблизив ся час. — Перше чудо. — Магдалина кидаеться до ніг Спасителя.)

Наблизило ся полуденеве торжество і рішено його обійти на дворі. Молоді дівиці приготувляли столи, розкидали по них пахучі цвіти, назбирані по річних берегах. Робили також китиці для гостей і прикрашували ними свої голови, коли нечайно далеко на долині показався гурт людей, що їхали на верхоблюдах. Небавом зпосеред них вийшав їздець на коні.

Роботи устали сейчас. Всі вдивилися на се нечайне явище. В Юдеї уживали тоді мало коней; се була тільки виставність дуже великих богатирів. Їздець зближався швидко, а товариство, зібране довкруги Ісуса, слідило за руhamи пишного коня. Один із старих людей говорив поволі слова Йова:

»Хиба то ти дав коневи силу й прикрасив шию його гривою? Чи можеш його нагнати, як саранчу? Храпіт його ніздрів будить страх. Він риє копитами землю й радіє своєю силою; виступає проти оружжа. З небезпеки він съміється, не подастъ ся перед мечем і не подастъ ся у бік. Сагайдак над ним гуркоче, блищить списа і щит.

Палить ся, ярить ся, неначе їсть землю і не встоїть, як труба залунає. Голос труби він витає іржанем: гу-гу, чує з-далека борбу, грімкий голос отаманів і галас війська» (Йов, XXXIX, 19-25).

Їздець зближав ся щораз то більше і станув вкінци близько дому. АナンІЯ відлучив ся від гуртка молодих людей, підійшов до нього, поздоровив і відповідно до звичаю, привів до старших що сиділи під деревом. Тут, в ім'я гостинності, чужинець попросив о спочинок для своїх товаришів, вказуючи на них рукою. Був він убраний після римського звичаю і його визиваюче і гордовите поведене не подобало ся скромним родичам Рахелі. Притім глядів він надто свободно на дівчата, зібрані під сикоморою. Старші люди мовчки поглядали на нього і його хорошого конника; вони були-б відмовили його жаданю, та право гостинності сього вимагало; тому одвітили поважно:

— Твої товариши і ти найдуть під дахом нашим гостинне приняті.

Сервілій, (бо се він був) гордовито вклонився старцям, вискочив на коня, підогнав його і поспішив до своєго товариства; за ним полинули здивовані погляди всіх присутніх.

Магдалина очікувала його нетерпеливо.

— Твоя ліра є тепер моя! — крикнув Сервілій радісно, приближаючи ся. — Хтів би ще, щоб переняв я від тебе також штуку граня на ній.

Магдалина мовчала.

— Ти хочеш побачити Ісуса, — додав, замічуючи їй невдоволене, чого дуже бояв ся.

— А чи ти певний, що Він є між тими людьми? — спитала вона жадібно.

— Я певний. Від п'ятьох днів є Він присутній на весіллю в Кані. Я про се дізнав ся і спровадив тебе сюди. Вони очікують нас. Ходи!

Та Магдалина була бліда і дрожала так дуже, що Сервілій сейчас замітив се. Він любив її горячо і затревожив ся сею зміною її успосіблення.

Женщины і мушки позлізали з верхоблюдів і, підійшли до дому. Магдалина оперла ся на рамени Сервіля, а за нею поступали богато пристройніженщини й мушки. Незвичайна краса Магдалини збільшила ся ще прекрасною її одіжю. Юдейськіженщины закривали ся заслоною в часі подорожі. А Магдалина була з обнаженою головою, шиєю і раменами, і блестіла від найріжнороднійших дорогоцінностей; її туніка була вишвана золотом, проча одіж, богато гафтована сріблом, спадала фалдами аж до самої землі.

Здивовано гляділи молоді дівчата на сю незвичайну появу з великим поважанем, мов на царівну. За те старші покивували головами, а женщины червоніли зі сорому. Вона була дійстно красива, та її поява була повна змисловости і зіпсуття. Говорила голосно, съміяла ся ще голоснійше; а у волосю і одіжи надмірно налито було всіляких пахощів, що їх жидівськіженщины не уживали.

Голос її дрожав, коли вона підійшла до старших і промовила після тодішнього звичаю:

— Мир з вами.

— А з тобою мудрість, — одвітив поважно дід.

Завели її аж до почесного місця при столі і посадили недалеко молodoї пари. Сервілій сів біля неї, а далі засіла ціла її дружина.

Дві молоді дівиці, сестри молodoї, підійшли до неї з глиняною посудиною з водою, щоби вона після подорожі умила собі руки. Сей звичай сповнено дуже зручно і поважно. Магдалина зняла з пальця перстень з коштовними сафірами і від-

дала їм. Та засоромила ся, коли дівчата не приняли дарунку, а один зі старших промовив:

— Наші дівиці не приймають дарунків від від нікого, хіба від приятелів.

Умітя чужинців довершено мовчки. Магдалина сьміяла ся щиро і часто. Та її серце било сильно в груди. Студене повитане старшини пригнобляло її. Довкруги неї була атмосфера скромності і солодкої невинності, а се вязало її.

— Що-ж привело мене сюди? — спитаала себе в душі. — Чи-ж може се, щоби мушки гляділи на мою красу? Вони-ж люблять тільки таких жінок, що свою красу криють під заслоною.... А може похвалити ся перед ними моїми богацтвами? Та-ж вони люди звичайні, їх столи не чим іншим прикрашені, як цвітами нарваними по левадах; вони їдять з глиняних начинь...

Вона була неспокійна і затревожена, та перемагала себе, як могла.

— Се нічого! Коли я прийшла, то і буду тут, — думала уперто.

А очима шукала в товпі Ісуса і побачила вкінци між молодцями. Він говорив саме з Йоаном, що з почестю вдивляв ся в Ісусове лице.

Веселість торжества обнизила ся трохи присутністю чужинців. Навіть молода пара при столі занепокоїла ся. Пресвята Діва сиділа побіч і замітила се, тимбільше, що слуги, поналивавши вином чаші, зблизили ся до господаря дому і шепнули:

— Пане, ми не надіялися тільки гостій, вина вже не стає.

А не приняти вином гостій при столі було тоді великою уразою. Тому-бо Ананія засумував ся і почервонів зі сорому. Марія зрозуміла гарразд його неспокій. Промовила отже тихо до Ісуса:

»У них нема вина« (Йоан, II, 3).

На голос Марії Ісус звернув ся. Його лице сяло божеською ясністю, бо саме тоді скінчив з Йоаном розмову про небесні справи. Голова Його съвітила авреолею съвітла, як гора Сінай, коли Єгова зіступив на неї. Магдалина глянула тоді на Нього, легенько скрикнула і щофнула ся в-зад, закриваючи лице руками. А Він промовив до Марії:

— »Жінко, що-ж бо се мені ѹ тобі? Ще не прийшла моя пора«. (Йоан II, 4.).

Його голос задрожав у кождім серцю, а Його вигляд поразив присутніх. Марія похилила голову, бо не могла без зворушення глядіти на ясність Сина. Мовчала отже, зложивши на-вхрест руки. Вона зрозуміла значінє божеських слів. Вкінци звернула ся до слуг і промовила:

»Сповніть, що Він вам скаже«. (Йоан, II. 5.).

»Наповніть водоноси водою«, — сказав Ісус, а помовчавши хвилю поки наповнено водоноси водою, додав:

»Зачерпніть тепер і подайте під чаюому«.

Вони-ж се сповнили сейчас.

Магдалина закрила лице одіжю. Сервілій затревожив ся і хотів вивести її відси, та вона бажала слухати до кінця незвичайних слів Мужа.

»Кождий чоловік перед подає добре вино«, — говорив під чаюший, — »а ти держав добре вино аж дотепер«.

Дружина Магдалина, мущини і женщини, налякали ся вельми сею подією, бажали відіхнати сейчас разом з нею. Та вона уперла ся. Сервілій також просив відіздити відси.

Та нічого не вдіяв. Вона відорвала руки від свого облича, побігла перед себе і кинула ся на-вколішки перед Спасителем, не говорячи ні слова, а тільки проливаючи грікі слізози. Ісус

не говорив до грішниці, і глядів у долину ніжно і поважно. Всі переразили ся сею сценою. Навіть Сервілій зворувив ся до глубини душі. Коли-б менше був гордовитий, був би пішов слідами Магдалини... Добрі думки частенько повстають в наших душах, тільки що ми не часто їх слухаємо. Соромимо ся звичайно скорше нового добра, як довго-зданого лиха.

* * * *

Пресвята Діва задумала ся. Страшна хвиля прийшла, про се не було сумніву. З першим публичним чудом зачало ся Його властиве післанництво. В душі зносила ся чувствами до Бога, та серце наповнило ся переляком і болем.

Розділ двадцять шостий.

НАГОРНЯ ПРОПОВІДЬ.

(*За Ісусом йде товпа народу. — Марія благає о ласку спів-терпіння. — Магдалина слухає з уст Пречистої нечуваної науки. — Сумніви деяких одиць. —*)

А тепер ви ангели, що любите Марію і співчуєте підійдіть близше до Неї, щоби піддержати Її і скріпити. Погадайте про сі безмежні страждання, що мають падати на Неї одно по другім, а і разом. Отсе жінщина, повна материнської ніжності, покірливої побожності піддається не під свої власні терпіння, але терпіння Своого любого Сина, під терпінє Бога, що Його почитає Вона більше від всіх інших соторінь, бо біль-

ше від всіх розуміє безмежність, красу і силу Божу.

Ангели небесні, увійдіть до серця Матері і піддержуйте Її в тяжкім горю!

Коли вертала з Кані гірськими стежками до своєого дому в Назареті, неспокій Ії збільшався постепенно. Не була в силі відвірнути очей від любого Сина і бояла ся, що Він в кождій хвили готов покинути Ії. Щоби бути на самоті з Ним, підогнала ося і відлучила ся від прочих. Слухала кожного словечка, що виходило з Його уст і заховала глубоко в серцю з безмежною ніжністю й смутком. Вона прочувала гаразд, що се останні хвилі, пережиті разом з Ним на сїй землі. Від сеї думки боліло серце. Розмова на дорозі до Назарету була радісна і взвесла. Щаслива в присутності Сина, знала що Він небавом покине Ії і наразить ся на ріжнородні небезпеки і тоді Ії душа унівала з жаху. Прочувала як скінчать ся сї небезпеки. Сльози текли по Ії лиці мимо сього, що розуміла гаразд тайну відкуплення.

»Чи-ж не яло ся мені злучити серця батьків з діточками, а невірних з мудростю праведних, щоби приготувити для Господа совершенний нарід?« Так говорив Ісус: »Прийшов Син чоловічий найти і спасти погибшого«. Тут зняв Свої очі до небес і додав: »Отче, прийшов час, прослави Своєго Сина, щоб і Син Тебе прославив«.

— Ти маєш мене покинути? — спитала Марія жалісними словами. — Ти будеш терпіти, а мене не буде близько, щоби терпіти разом з Тобою. Чому-ж не маю довше держати Тебе при собі, щоби моя любов оборонила Тебе і станула між Тобою, а терпіннями? Хотіла-б я ділити з Тобою муки, а се є потіха, що її розуміє тільки материнське серце.

Впялила очі в Сина, а коли Ісус звернув Свій погляд на Неї, Вона почула небесне тепло в

груди, бо його очі сповнили ся слізами. Вона знала, що всею може від Нього дістати і усунула ся біля Його ніг дріжуучи. Природа Її наповнювала ся ляком, та Вона уміла сей ляк опанувати. Ісус глядів на сю достойну Дівицю, так покірну і ніжну, так кріпку і лагідну і чи відчитував Її думки і дозволив, щоби Вона висловила їх Своєю мовою. На вколішках перед своїм Сином і Богом молила так:

»*Де тілько Ти будеш, близько мене або далеко, то чи можу терпіти разом з Тобою? Чи можу відчувати з Тобою всі муки до сеї границі, до якої на се позволять мої слабкі сили?*«.

Ісус поглянув на Неї поглядом Сина і Отця і сей погляд прошиб до глубини Її душу. Він поблагословив Її і вислухав молитву. А як підніс Її із землі, почула в серцю велику радість. Таким чином віdbуло ся пращанє і Марія вернула до своєї кімнатки, щоби успокоїти своє серце молитвою.

Та Вона таки слідкувала за Сином: через Капернаум до Святого Міста на празник Пасхи, через Юдею, Вифлеєм, Геброн і Юта. Була съвідком всіх чудес, що ними засвідчив Ісус Свою божеську силу, Її душа зазнавала безмежної радості, бо бачила товпу людей, що пішли на Ним, благословили і казали:

»*Великий пророк повстав між нами і Бог посітив своїх людей*« (Лука, VII. 16).

І Діва ридала плачем щастя; була в спромозі задержати спокій на лиці перед жінками, що від часу відходу Ісуса мали звичай приходити до Неї на спільну молитву..

До числа тих жінок належала також Магдалина. Після весільного торжества в Кані і спо-

діяного там чуда, ся грішниця змінила ся цілковито. Безуспішно намагав ся Сервіллій, зворушенний та не перемінений словами Ісуса, відтягнути її з під впливу Спасителя. Деремні були зусилля її поклонників потягнути її до нових забав.

— Що ж се сї забави? — вона питала. — О, так довго вони приносили мені несмак; Жалко мені цього світа, що не дає інших роскошій, як тільки сї, що приносять нечесть і розсіяні. Чи ж не бачите ви суєти і безстыдності у всім? Коли нї, так ваша нужда більша, як про неї можна подумати. Ви мусите так роздумати річ, як я се вчинила. Вас неволить привичка; тілесні пожадання скували вас кайданами. Майте віру! Ідіть за Ісусом Назореєм!. Він має слова житя. Моя завмерла душа ожила. Мое серце дрожить в моїй груди від тоді, коли я перший раз почула Його мову.

Так отже Магдалина попрощала всіх. Скинула із себе пишну одіж і покрила своє довге і прекрасне волосе не заслоною смирних ізраїльських дівиць, а заслоною жалю і покути. Небавом після відходу Ісуса вона прийшла перед мешканею Mariї. Тут грішниця задержала ся на порозі. Та Mariя витягнула до неї руки:

»Ходи, дитино; я ждала на тебе!«

На сї слова ласки і співчуття Магдалина кинула ся на землю і укрила своє заплакане лицце в одіжи Пречистої. Довгий час не могла звільнити ся від великого зворушення і плакала так, не наче її серце розривало ся із жалю. Вкінци виявила свої думки:

— О, ви безгрішні! Заповоріть до моєї беззаконної і зажаленої душі! Аж до сеї хвилі жите мое було нужденне. Всьо було для мене марне і гірке. Мое полумінне серце точило себе, бо не було в силі заспокоїти своїх пожадань. Коли-б

я була мала глубоку, правдиву любов, не була-б я упала у таку пропасть сорому і болю. Та всі, що зближалися до мене, були такі-же грішні і нещасні, як я; вони бо шукали сього, чого не могли найти. Я відчувала, що моя любов мусить бути подивом, адорацією. Бажала я любити Бога. Чи се Бог, що Його люблю нині? Так. Тільки Він достойний нашої любові! Тільки Він може наповнити серце сотворіння! Я належу до Нього! Належу до Тебе! Приказуй мені аж до смерті. Всюди піду за Тобою і буду щаслива, як зможу уцілувати Твої ноги.

І Магдалина обняла ноги Пречистої. А Марія усьміхнула ся ніжно до неї, бо бачила в її глубокій і ширій покутії сей жаль, на вид якого само небо веселить ся. Солодким, чистим голосом покріпила нещасну, з якої очий текли рясні слізози; бо великий жаль повстав в її серцю за днями, пережитими серед подоптання Божих законів.

* * *

Та нечайно Марія замовкла. Вона чує, що товпа людий заводить біля Ісуса. Чи се тріумф? Чи се понижене?

— О, я бачу Його! — Закликала. — Так, се Він, любий Син. Його лице яснє, мов сонце; Він вдоволений; Він усьміхається; Він підносить Свої очі до неба. О, Він поручає любови Своого небесного Отця сю велику товпу, що йде за Ним і в якій Він бачить праведні серця і добру волю. А ось Він ступає здовж берегів озера тиверіядського. Се сповнене пророцтва Ісаї: «Земля Завулонова і земля Нефталимля... приморська дорога, за-Йорданська сторона, Галилея. Люд, що блукав в темряві, побачить велике світло; а для тих, що живуть в країні смертної

тіни, засіяє съвітло» (Ісая, IX. 1-2). Щасливий народ! Вкінци діждав ся і вийшов повітати Спасителя. Як він товпить ся довкруги Нього! Він хоче говорити, а не може. Мушки і жінки тиснуться до Нього. Безуспішно роблять Йому свободне місце сини Заведеєві і моя сестра Марія. Всі бажають конче почути Його. Сімон спустив на воду човен, що був укритий в осоці. Ісус вступає на човен і відіздить від берега. Дуже близько. Ax! Ось Він говорить і всі Його чують. Земля слухає, вітри притихли, відгомін занімів, небеса також заслухали ся...

Пречиста замовкла, уклякнула і затопила ся в чудеснім видіню.

Магдалина-грішниця не бачила нічого більше, як тільки вузкі стіни Маріїної келії, не чула нічого, як тільки шум гірських вітрів. В покорі похиля свою голову.

Години минали.

* * * *

«... Станув на рівнім місці й товариство Його учеників і велике число людей з усієї Юдеї і Єрусалиму й з побережжа тирського й сидонського, що приходили слухати Його і лічити ся від своїх недуг (Лука, VI. 17).

Чи не чуєш Його слів? Чи міг би ти повторити сі слова так, щоб ціла вселенна їх наслухала ся? А чи-ж не є одинока душа людська ціннійша для божеського Серця від цілої вселеної?

»І підвів Він Свої очі на учеників і сказав:

Блаженні убогі, бо ваше є царство Боже.

Блаженні голодні, бо наситите ся.

Блаженні заплакані, бо засьміте ся.

Блаженні, як будуть вас люди ненавидіти і як проженутъ вас і осоромлять і викинуть імя ваше, як зло, задля Сина чоловічого.» (Лука, VI. 20-22).

»Горе-ж вам богатим, бо приняли ви вже утіху вашу.

Горе вам ситим, бо будете голодувати.

Горе вам, що съмієте ся тепер, бо будете сумувати і плакати.

Горе вам, як добре говорити-муть про вас усі люди; так бо робили лжепророкам батьки їх« (Лука, VI. 24-26).

Магдалина жадібно слухала тих прекрасних заповідій.

— О, — думала вона в глубині своєї душі. — Я була богата і весела, а тепер на моїх повіках гіркі слізози. Та я покинула все. Моя душа була голодна й спрагнена, а ось приходить сам Господь Бог нагодувати її і напоїти. Благословенне нехай буде Його ім'я!

Після короткої мовчанки Пречиста знов говорила Христові слова:

»Любіть ворогів ваших, добре робіть тим, що вас ненавидять« (Лука, VI. 27).

Магдалина ніколи ще не чула такої науки.

»Благословіть тих, що вас проклинають і моліть ся за обидників ваших.

Хто бє тебе в лиці, підстав йому й друге; а хто бере твою свитину, віддай йому й жупан.

Всякому, що щобудь просить від тебе, дай; а хто бере твое, не допевнай ся.

Як хочете, щоби робили вам люди, і ви чиніть їм.

Коли любите тих, що люблять вас, яка вам дяка? Та-ж і грішники люблять тих, що їх люблять.

I коли добро творите тим, що творять вам добре, яка вам дяка? Та-ж грішники так само роблять.

I коли даєте тим, від яких надієте ся одержа-

ти, яка вам дяка? Та-ж грішники грішникам дають, щоби тільки-ж одержати.

Нї, любіть ворогів ваших і добро робіть і давайте, нічого від них не ожидаючи; а буде нагорода ваша велика і будете синами Вишнього; бо Він добрий для неблагодатних і злих. Будьте милосерні, як Отець ваш небесний є милосерний (Лука, VI. 27-36).

При повторюваню тих слів Спасителя Магдалина уклікнула і поцілювала край Мариїної одежі.

— Се Бог милосердія, що добув мене з глубини найбільшого занепаду. Тільки Він розуміє людську душу і може її спасти.

Протягом слідуючих днів Пречиста Діва була присутна духом біля божеського Сина, як Він уздоровлював чимало хоріх, утихомирював розбурхані філії, приказував вітрам й хуртовинам. Товпа людська щораз росла і слідкувала за Ним. Ученики і люди дивувалися й питалися самих себе:

»Хто се такий, що вітри й море слухають Його?« (Мат. VIII. 27).

Він сказав слово і недужні уздоровлялися, Глянув тільки на грішника і душа його перемінювалася.

Були такі люди, що приписували сї чудеса силі лихого духа. Вони ожидали, що Месія прийде як завойовник окружений съвітовою славою й силою.

— Сей Муж є убогий, — говорили. — За Ним йдуть тільки нуждарі. До якої-ж сили Він зможе дійти? Чого-ж надіяти ся через Нього? Проч з Ним! Він лжепророк!

Такі однак роптання не відтягнули нуждарів від Нього.

Покірна Діва розуміла все. До її душі не

добирала ся надія. Вона надто добре знала, що нічого не зможе спасти добровільної Жертви. І її радість містила ся в тих відкуплених душах, що повірили в Нього і ходили за Ним товпою. Сі похіснували ся Відкупленем, дня котрих прийшов Ісус на сей світ.

— О, — говорила часто, знімаючи руки до неба, — щоби тільки ся невинна Кров не була даремно пролита!

І Марія, разом з жінками, що вірили в божество Її Сина, молилися серед одушевлення. Вона поняла Сина, зрозуміла Його післанництво, бачила Його, як сіяв по ниві вселеної зерно Своєї святої науки.

А коли Він прийшов до сеї частини краю, де був дімок Марії, то Вона слідкувала за Ним разом з прочими побожними жінками.

Розділ двацять сесий.

СИН ВДОВИЦІ.

(Роптаня несъвѣдомых. — Сини Йосифової Сестри. — Чуда Христові. — Воскресене вдовиного сина. — Сцена в домі вдовиці. — Воскресший стає одним з численних учеників Христових).

Саме в Назареті мав Месія найменше приклонників.

»Пророк не є без поважання, хіба у своїй батьківщині і своїй домівці« (Мат. XIII. 57). — сказав Ісус, покидаючи місто, в якім прожив так довго. І протягом Своего научування рідко коли повертає до рідного міста, знаючи, що тут Його проповідь буде без успіху.

Ні покірна Марія, ні тихий Йосиф ніколи не росказували про чудесне рождество Христове. Він отже уважав ся за сина бідного теслі і сусіда; і сї, що бачили Його, як Він вів самітне і трудолюбиве житє, подібне у всім до їхнього, не могли повірити. Дехто з них говорив навіть, що Він переступає суботніше право; а доказували тим, що Він уздоровляв в суботу. Другі знов, слухаючи науки про се, що всі люди, без огляду на край або племінне походжене, мають любити себе вза-їмно, — соблазняли ся.

Його братя (так звані тому, що були синами Йосифової сестри любили і йшли за Ним, сумнівали ся про Його божеське післанництво. Вони уважали Його за надзвичайного чоловіка, подивляли Його, та в божество Його не вірили. Кілька разів чули з уст Його догану: »*O, ви маловіри, тяжкі, щоби повірити серцем.*« Його чуда потрясали ними, та не могли цілковито розігнати сумнівів. Ісус вернув зір сліпому, слух глухому, зміняв найтвірдші серця і уми, а мимо того їх сумніви вертали по хвили. Не могли однак перенести доброти Ісусової. Він читав в їх серцях і знав, що вони були прості і чисті. Вони любили Його дуже, хоч їх уми сумнівали ся...

А чуда продовжали ся.

В їх присутності Він лічив всякі роди хоріб і терпінь. На пустинї накормив кількома хлібами цілі товпи людей. Уздоровив свекруху Сімона, що дванацять літ хорувала і опадала постепенно на силах. Сотник з Капернаума зблизився до Нього і просив, щоби Ісус уздоровив його умираючого сина. Ісус промовив тільки: »*Іди, твій син живий*« (Йоан, IV. 50). Коли батько вернув домів, дізнав ся, що саме в сїй годині, коли Господь вимовив сї слова, покинула хороого горячка.

Не могли також забути сеї події, коли-то Самарянка змішала ся на незвичайні Його слова і говорила опісля всім стрічним: »Ходіть і погляньте на сего Мужа, що виявив мені всео, що я зділала. Чи-ж се не Христос?« (Йоан, IV 29) І багато із самарянських людей повірило тоді в Нього.

Одного дня Яков і Юда пішли до містечка Наїн в Галилеї, де передше пішов був Ісус. Там побачили богато людей серед великого розворушення. Жінки лишили свої домашні роботи, а мущини свою працю. На публичних площах і вулицях було шумно і всі кликали серед великої радості: »Великий пророк поміж нами! Бог Ізраїля посітив своїх людей!« А інші налякали ся, били ся в груди, рвали на собі волосє, посыпали порохом голови.... Оба ученики були незвичайно цікаві, яка причина сих розрухів. Один очивидець, що ледви відійшов від переляку, росказав їм ось-що:

»Як приблизив ся (Ісус) до воріт міста, аж ось винесли мертвого, одинака-сина матери, що була вдова; багато народу з міста йшло з нею. I побачив її Господь, змилосердив ся над нею і сказав їй: Не плач! I приступивши, діткнув ся до мар; а сї, що несли, зупинили ся. I сказав: Молодче, тобі глаголю: устань. I сїв мертвець і почав говорити. I віддав його матери.« (Лука, VII. 12-15).

— Я бачив його, — протовжав очивидець. — Його ноги дрожали, коли вернуло ся до нього знов жите.

Яков і Юда переглянули ся.

— Чи і мертві слухають Його голосу? — Пропшептали.

Та нім дали собі одвіт в душі на се велике питанє, побачили велику товщу, що зближала ся до них. Серед товпи був воскресший; його вели лю-

ди серед радости й подиву до його хати. Побічнього ступала мати, що здавало ся, стратила розум з радости. Держала сина руку у своїй, неначе бажала таки упевнити ся, чи се дійсність.

— Погляньмо, як то всюо скінчить ся, — сказали ученики й пішли за товпою.

Хоч радість із сеї незвичайної події була великанська, то люди мовчали. Вони були съвідками чуда і тому переняв їх великий страх. Коли привели воскресшого й його матір до дому і побажали всюого добра, розійшлися, говорячи тихенько про се велике чудо.

Коли товпа розійшла ся, Яков і Юда підійшли до отворених дверей, щоби почути більше про всюо від самого вдовиного сина. Хоч стояли на виднім місці, то ні вдова, ні її син не бачили їх. Молодець убраний ще в могильну одіж сидів на стільци біля печі. В кімнаті був повний непорядок, як звичайно буває після винесення помершого. Молодець глядів на то всюо з переляком і від часу до часу дрожав на цілім тілі. А мати, відійшовши від страшного потрясення, зачала ридати:

— Мій сину, мій сину! Чи-ж се правда, що я тебе знов бачу? Ти знов мій? Моя дитино, мое жите, мій ти скарбе! Заговори до мене! Чого-ж ти боїш ся? Чи ще болить тебе що? Говори!

Син не одвічав, ні не утирав сліз з материнських очій, а тільки з диким перестрахом глядів перед себе. Вона пішла очима за його поглядом і побачила сей непорядок в хаті. Здрігнула ся і промовила:

— Сину, сей дім є пустий, дійсно пустий. Всьо попродала я, щоби заплатити похоронні кошта. Лишило ся тільки се, що бачиш.

Вона обняла його і приголубила до себе:

— Ти тут? Що-ж мені вдіє тепер голод, спра-

га, нужда або інше лихо? Ти є тут! Мій любий, мій любий! Буду працювати, буду жебрати, буду голодувати для тебе! Бо велика моя любов, моя вдячність, моя ах бодрість! Тисячкратно нехай буде благословений Сей, що віддав мені тебе! Знова ожила ся надія, що кріпила мене в часі моєго вдовицтва. Ти примкнеш мої очі! Вже я не побачу тебе на марах!

Гляділа џа своєого сина ніжно, опісля похилила ся і поцілювала його в чоло, неначе переконуючи ся, чи дійсно жите і тепло оживило його тіло. А коли устами діткнула ся живого тіла, підвела очі до неба серед неописаної радості.

А молодець сидів неповорушно. Довго мучився, нім вимовив тихо:

— Матінко!

— Мій синоньку! — вона одвітила. — Чи се правда, що ти знов біля мене? Чи се правда? Чи ти певний цього? Певний? Ах! Що за біль рвав мені серце! Яка тревога обняла мій ум!

— Ах, матінко, не покидайте мене! Держіть мене, щоби я чув ваші теплі руки! Не дайте мені знов умерти!

Вона обняла знов сина, а він зачав говорити:

— Яка страшна смерть грішника! О, мій Боже, не забуду Тебе ніколи! Найменший гріх змию з моєї душі! О, матінко, коби ви знали! Осуджений! Моя душа була осуждена!

— Дорогий сину, се минуло....

— Я упав у воздушну глибінь без ваги і без звуку. Демон тягнув мене у долину так могучо, що я не був в силі кинути і одного погляду позад себе. Се був демон перед яким ви мене остерігали..

Він почав дрожати страшно.

— Не бій ся, — промовила нещасна мати, приголублюючи голову сина до своєї груди. — Всьо минуло. Не бій ся.

Яков і Юда перекинули ся поглядами.

— Се був ангел темноти, — промовив моло-дець. — І так він себе назавв. »Я підсичував твої пристрасти на землі і розбуджував твої пожадання. Ти слідував за моїми вказівками і тепер.... тепер ти мій«. І він съміяв ся а його съміх був не-наче острій меч, рівночасно червоний від горяча і студений від морозу; сей меч прошибав мое ество.

— О, мій сину! Моя дитино! — сказала мати і цілювала його, ридаючи.

— А далі іншій звук залунав біля мене. Голос сей ставав щораз слабший і жалібніший. »О — говорив сей голос — колиб ти був слухав мене в словах твоєї матінки! Ти тепер був би приятий між ангелів съвітlosti. З трудністю підвів я мою голову. Тут, далеко надімною побачив я гурток прекрасних серафимів, що супровожали душу, білу як голуб, і ся невинна душа гляділа на мене з жalem. Та ангел темноти зареготовав ся щораз і кинув мене глубше.... глубше.... до пропasti. Се було місце, де покутують за сподіяні гріхи. А опісля залунав голос... О, який же се голос! Сейчас демон пустив мене. Мій лет у діл припинив ся. Я отворив очі... і глянув на Сего, що кликав мене, а мое серце зойкнуло: »Господи, отсе я Твій раб. О, матінко, бережи мене. Хто се покликав мене назад до житя? Де Він? Як можу Його найти і служити Йому по всяч час? Як се стало ся, що я тут?«

Він глядів на матір боязливо, бо бояв ся съого житя, до якого вернув. А мати, двічи щаслива, росказувала Йому про чудесне воскресене і як Ісус віддав їй його після дво-дневної смерти.

Яков і Юда тихо відійшли, щоби не переривати нї словечком сеї нїжної і чутливої сцени; їх

серця сповнили ся глибоким пересвідченем про божество Христа.

— Смерть і пекло Його слухають, — говорили. — Чи-ж ще съміємо сумнівати ся? Ні, ні! Він є дійсно Христос, Син Бога живого.

* * *

Щодо воскресшого молодця, то він чутливо обняв матір.

— Від сеї хвилі хочу стати іншим чоловіком. Не на се вернуло ся мені житє, щоби моя душа пішла на затрату. Моя дорога матінко, благословіть мене. Вже ніколи не будете нарікали на мій непослух щодо ваших пересторог.

Він цілював її руки, а вона в приступі безмежної радості упала на коліна і дякуваала Богу, що вернув її синови здоровле тіла і освітив душу. Коли вже досить прийшов молодець до сил, промовив:

— Матінко, було-б для нас вказаним йти слідом за Ним і научити ся від Нього. Як смерть слухає Його, так Він мусить мати слова вічного життя.

Обоє підвели ся і поспішили за Ісусом; злутили ся з одушевленою товпою, що висъпівувала:

— Благословений Сей, що Його слухає небо і земля і ад.

Так переходив Ісус посеред радісних окликів. Хорі, нужденні, прокажені йшли за Ним, або казали себе нести, коли не були в силі йти. Божеська сила виходила від Нього. Хто зближав ся до Нього, діставав уздоровлене.

* * *

В тім часі старий муж, убраний в білу одіж, що съвідчила про гідність начальника синалої, йшов з товпою і величав Ісуса Христа.

— Отсе моя люба донька, — кликав голосно.
— Вона була мертвa. Вже мали ми нести її гарне тіло до гробу. З нею улетіло щастє моjого дому. А Він прийшов і вернув їй жите. Нехай імя Його буде благословенне. Нехай всі роди славлять Його на вічні віки.

I певним голосом росказував про воскресене доньки-одиначки.

Молода дівчина, на ім'я Єзель, мала ще на своїх лицах знаки слабости, що спричинили її смерть. Вона однак, здавало ся, мала тільки одно чувство, а се любов до Спасителя, що йшов поміж товпою. Молодець воскресший, що звав ся Мелькам, чув слова старого чоловіка і дрожав. Він зблишив ся до дівчини.

— Ти також? — сказав. — I тебе покликав Учитель від смерти до життя? Я також завдячу Йому своє жите.

Донька Яіра (бо таке було імя її батька) крикнула голосно.

— Ти воскрес із мертвих?

— Не тільки се; мені є даний час до покути. Я був на краю пекольної пропasti.

Дівчина задрожала.

— Бідна душа! Ах, нехай тебе Бог благословить по всій дні твоjого життя...

— Моя матінка, іduчи біля мар, стрінула Чоловіка-Бога і Він співчував їй. Він вернув мене на сей сьвіт з присінків пекольних, відки доходив до мене плач і скрегіт зубів.

Сих двоє молодих людей, покликаних на ново до життя одно з присінків небесних, друге з присінків пекольних говорили зі собою довший час про чудо мук і щастя. А сі, що їх окружали, слухали з тревогою а декотрі, що не вірили в позагробове жите, були тепер переняти ляком.

— Чоловік живе, коли скінчить ся туземне жите! — говорили і йшли з товою за Ісусом.

Мати Мелькана і батько Єзелі поступали за своїми дітьми вмішавши ся у великий гурт людей. Вони плакали з радости, чуючи їх голос і дивлячи ся, як їх діти живуть, ходять, порушають ся, хоч перед хвилею були бездушними мерцями. Радість родичів була безмежна. Під вечір кождий пішов до своєї хати, та Мелькам не був в силі забути сеї солодкої дівиці, а вона думала безнастанно про нового приятеля. Тревога і радість смерти наповнила їх уми. Вони були неначе подорожні, що звиділи далекі країни, побачили там великі смутки і великі радощі і тепер не мали більшого щастя, як говорити про се.

Обоє слідкували за Ісусом від місточка до місточка. Не могли Його покинути. Він потягав їх серця до Себе огненою любовлю.

— Сей Христос, сей Бого-чоловік, — сказала одного дня Єзель, — що одним словом покликав нас до життя, мусить бути безмежним паном і володітелем небесних просторів....

— А я, — одвітив Мелькам дріжучим голосом, — не сьмію навіть глянути на Нього! Не можу забути сеї страшної сили, ще неволила мене падати у долину.... у бездонну пропасть.

— Він є всюди, — промовила молода і невинна дівиця, — та колиби ти, Мелькаме, мав Його все у своїм серцю і своє жите віддав Йому в цілості на службу, то не бояв би ся Його. Щодо мене, то я нічого більше не хочу, як глядіти в Його лиці. Його присутність сповняє мене безмежною радістю і совершенним щастем, що ним радувала ся я хвилину поміж небесними ангелами.

— Єзель, — промовив Мелькам ніжно, — позволь мені жити близько себе. Научи мене любити Його. Ти будеш для мене щитом супроти

кождого лихого діла або думки. Колиб я був перше знав тебе, був би я тебе достойний.

І таким чином молода дівиця своєю любовью непорочности й побожности повела Мелькама до любови Бога і чесноти.

Після тих великих, незвичайних чудес дуже скоро збільшало ся число Христових учеників. А апостоли, себто люди, що їх Спаситель вибрал до проповідування Своєї науки по цілім сьвіті, вірили в Нього твердою неповорушною вірою і слідували за Ним з подивом і довірєм.

Розділ двадцять осьмий.

УСІКНОВЕНЕ СЬВ. ЙОАНА НА ПРИКАЗ ІРОДА.

(Далеко від Ісуса, та духом з Ним. — Чудеса Христові. — Смерть Хрестителя. — Преображене. — Посольство ангела Гавриїла. — Людська злоба.)

Пречиста Діва була довгий час розлучена з Ісусом; жадних вісток не мала, хіба тільки через Свої душевні видіння. Таким чином слідувала Вона духом за Ним, бачила чудеса і виявлене всемогучости Спасителя. Радувала ся прославленем Сина тим більше, ще через посів нової науки гріх меншав на землі і що число приклонників Христових більшало з дня на день.

»І съвітло съвітить у темряве, а темрява не обняла його«. »Йоан I. 5.«

По-правді, не самі чудеса Божого Сина поражають наш розум. Що мертві воскресали на Його слово; що філії утихомирювали ся; що при-

родні сили були Йому послушні і т. д. — то всю лякає людське серце. Та більше поражає нас се, що Божество замешкало між людьми, не зміняючи в нічім вічного порядку. Зло противило ся сьому, а Спаситель не знищив його цілковито, щоби була слідна свободна воля людей.

Пречиста Діва бачила, як прокажені очищалися і вертали знов в товариство людей, відки виключено їх задля хороби. Бачила, як німі говорили. Бачила, як Ісус увійшов до синаюї в Капернаумі і вигнав злого духа з молодого чоловіка. Бачила чудеса за чудесами, а люди сумнівалися, не вірили, ще й говорили проти Нього.

Тоді рознесла ся вістка про смерть сьв. Йоана Хрестителя. Марія задріжала; Вона бо знала, що він був в житю і смерти предтечою Христа. Всьо мусіло сповнити ся!

Ірод вкинув Йоана до тюрми за се, що він робив докори цареви за незаконне жите з братовою жінкою. Не було жадного ратунку. Ні святе жите, ні чесноти, ні поважна наука не могла його охоронити. Уражений Ірод шукав смерти Йоанової за всяку ціну.

Найшла ся нагода. Його дочка, Соломія, гуляла раз на однім торжестві так удачно, що Ірод, опянілий від трунків і радості, закликав:

— Проси мене, що хочеш. Присягаю, що навіть віддам тобі половину царства.

І пуста дівчина, бажаючи приподобати ся своїй матери, попросила о голову Хрестителя, за свій танець; так, неначе жадала китиці цвітів... Хоч Ірод дізнавав трохи докорів, та сповнив бажанє доњки. Що-ж бо значить ціна, як за неї добудеться приемність!

Се безсоромне убійство захотило кровожадних людей, що виступали проти чистої і строгої моральності Спасителя. Горе! Від часу Авеля

все лихий ненавидів доброго. І так буде до кінця сьвіта. »*Нехай умре!*« подумав собі Каїн, перший злочинець. »*Нехай умре!*« — кричали книжники і фарисеї, що не могли або не хотіли призвати науки любові і милосердія, голошеної Христом. »*Нехай умре!*« — голосили садукеї, бо їх поведене ганив Христос як найострійше і їх гордунство нищив немилосерно.

* * *

А ось Марія бачила духом Христа на Таворській горі. Гляділа на божество Христове, що обнимало собою природу людську. Се немічне й зникоме тіло, в якім опинився чоловік від хвилиї свого упадку і яким убрав Спаситель Своє божество ради будучого терпіння, перемінилося в совершенне і сьвітляне тіло, в якім мав вознести ся до неба після Своєго воскресення.

»*Його лицє засіяло, мов сонце, а одіж Його стала біла, як снїг, а ось появив ся біля Нього Мойсей і Ілля і розговорювали з Ним*« (Мат. XVII. 2-3).

Частенько передтим мала Марія видіння, та тепер мусіла Свій зір спустити у низ на-зустріч такої ясности. Ось побачила і учеників, що лицем упали на землю, не будучи в силі глядіти на таке незвичайне явище. Та Марія, скріплена може лучами слави Своєго Сина, глянула знов на Нього і зазнавала безмежної роскоші. А коли Він яснів більшою ясністю від сонічної, полила ся воздушними просторами солодка музика, а серед неї залунав голос Всемогучого: »*Се є мій Син любий, що в Нім найшов я своє уподобане*«. (Мат. XVII. 5).

Замовкло всю довкруги і Спаситель знов прібрав звичайну людську подобу, неначе одіж раба. Зблизив ся до учеників, що були на вколішках

серед подиву і одушевлення і покріпляв їх ніжними словами.

Після цього Мати відчула, що доброта і краса Сина стає щораз принаднійшою для апостолів. Вони-ж бачили Його серед съвітла величи. Його чуда ставали щораз частійші; навіть тоді, коли вступав на Таворську гору, уздоровив біснуваного молодця. Бачила також духом, як Лазар виходив із гробу; відчувала велику радість сестер, Марти і Марії і веселість самого Лазаря, коли він побачив на лиці Спасителя перлисту слізозу любови. І серце Діви дрожало від прихильності для сего чоловіка, над котрого могилою Спаситель заплакав і про котрого сестри сказали: *»Господи, коли-б Ти був тут, то не був би помер наш брат«.* (Йоан, XI. 21.)

Та божество Христове було видиме тільки для тих, що Його любили. Сліпі і невіжі не хотіли поправи свого скверного життя.

* * *

Одного раня ангел Гавриїл, сей небесний дух, що приніс Марії найсолідшу і найсьвятійшу вістку на земли, зблизив ся знов до Неї.

— Прийшла пора, — сказав. — Повстань, Мати! Ходи і будь присутна при Його останніх тріумфах і слідкуй за Ним в Його останніх терпіннях.

І прекрасні крила ангельські дрожали так, як дрожить пташина перед близькою бурею.

— Хвиля задоситьчиненя близька, — додав.
— Полова є відділена від зерна; зло злучилося разом. Пророцтва мають сповнити ся.

О, серце Матери! Як воно заболіло при сих словах! Її лице поблідло, тіло задрожало. Вона терпіла, терпіла, як Мати Спасителя! Та треба

ще й се сказати, що Вона терпіла, як Мати людського роду.

— То є на сїм світі такі злочинні ества, що поведуть на смерть своєго Відкупителя? — сказала. — Хто-ж є більше невинний від Ісуса? Хто з людей є більше терпеливий і більше милосердий? Безчисленні ласки розлив Він на всіх, що Його окружали і йшли за Ним. А прецінь вони видадуть своєго Бога на смерть!

Так ридала Мати, поглядаючи на ангела. А сей закрив лице руками і промовив тихо:

— Він Самий забажав умерти..., щоби Своєю Кровю змити гріховний бруд з людських сердець.

І Ангел укліякнув з Марією, упокорюючи себе перед цею тайною любові. Марія зрозуміла при Божій помочі глубину людської злоби і розміри упадку людства, як ніколи перед тим...

Розділ двадцять девятирій.

МАРІЯ СТРІЧАЄ МОЛОДЦЯ, ЩО БУВ СЛІПИЙ.

(*Марія пращається з хатиною. — В напрямі до Єрусалима. — Відпочинок. — Незвичайна стріча. — Радість уздоровленого сліпопородженого. — Його страх перед смертю. — Марія потішає.*)

Коли ангел Гавриїл відійшов, Марія промовила до Магдалини ніжним і мілім голосом.

— Підемо за Божим Сином і слізами поливати-мемо сліди Його ніг.

Грішниця-Магдалина була тепер святою. Щирій жаль і покута очистили її серце; вона не від-

ступала від Пречистої Діви. Підняла ся з упадку і убрала свою душу в світлу одіж, що нею з-одягають ангели кожного широго каянника.

Друга Марія, Соломія, Йоанна, жена Хузи і ще кілька достойних жінок забажали товаришти. Також і Клеопа пішов з ними.

Вони вийшли ще таки сього вечера. Як Марія вийшла з хатини, попрощала ся з хатиною, як душа пращає тіло, покидаючи його.

— Будь здорова, люба хатино! Чимало ласк, богато радости пережила я під твоїм тихим дахом, — промовила. — Тут батенько мій і ненька усыміхали ся над моєю колискою. Тут доносив ся до моїх ух ангельський голос. Тутзвістив мені небесний післанець про найвище щастє. О, як щасливі були сі хвилі! Які пориви розпихали мою грудь! Благословений Біг, що дозволив мені такого щастя. І хоч які терпіння стрінуть мене, то згадка на сю хатину буде мене покріпляти! Бувай здорова, люба хатино! Чи-ж нема нікому заопікувати ся твоїми стінами, пересяклими незвичайними чудами?

І останній погляд кинула на се любе місце. Безпосередно отворили ся двері від Її келії, не наче від легесенького повіву вітру; гармонійні звуки шуму ангельських крил залунали довкруги чути було запах лелій. Таким чином пізнала Пречиста, що її домівка буде під охороною небесних духів і сейчас поблагодарила Всемогучого. Може надіяла ся, що Її земна мандрівка не буде довга після смерти Сина.

Які-б не були Її думки, то Вона була спокійна, прекрасна і достойна.

Невеличке товариство подорожувало якийсь час, поки не нашло Ісуса. Він скінчив Свої науки в Галилеї і поступав тепер в напрямі Єрусалиму. Всюди находили вони сліди Його присутності.

сти. Тут відпустив гріхи жінці-Самарянці. Там уздоровив спаралікованого чоловіка, що був хорий трицять літ. Де-не-де стрічали людий, що були з Ним на пустині і були съвідками чудесного розмноженя хлібів і риб.

Марія слухала жалібно тих історій і йшла слідом за Сином, що лишав за Собою не руїну, терпінє і смерть, а мир, щастє і жите. І Діва благословила тих, що на них зволив Спаситель спочити Своїому поглядови і сї місця, де перебував Христос.

Були віддалені від Єрусалима годину дороги і задержали ся на полуденок. Біля керниці сидів молодий чоловік. Вони не були в силі надивити ся на нього. Се був гарний молодець; а вираз його лиця містив у собі радість і цікавість. Здавало ся, що був затоплений в огляданю прекрасних краєвидів довкруги себе. Навіть присутність чужинців не перервала його думок. Глядів на землю, небо, на струмочки під своїми ногами і всео проче. Трохи цвітів росло над його головою і він зривав їх рукою і вдивляв ся очима. Старий пес лежав біля нього і слідив уважно за рухами свого пана.

Марія і ціле товариство спочили під пальмовими деревами. В часі розмови замічували постійно, що молодець є незвичайно щасливий. Вкінці Клеопа промовив до нього спокійним голосом:

— Добрий чоловіче, ти видко не є із сього краю, коли оглядаєш так дуже цікаво всео, що довкола тебе є. Чи не міг би ти на хвилину покинути се огляданє, а присісти біля нас до полуденку?

Молодець звернув на Клеопу свої великі і хороші сині очі. Глядів хвилину на нього і товариство. Після сього підвів ся і усміхнув ся. Та мимохіть витягнув проти себе обі руки, неначе шу-

каючи дороги; а пес із шнурком в зубах побіг по-перед нього.

— Ти любиш отсії краєвиди? — спитала Пречиста.

— Любити.... О, не мине й хвилина, щоби я не подивляв того всього. Ви бачите то всюді від свого рождества і тому не в силі поняти великанської краси.

— Чому? — спитав Клеопа. — Чи-ж ти не бачив того всього від твоєго рождества?

Марія підійшла близше, прочуваючи якесь чудо.

— Ні, — одвітив молодець, і його голос задрожав із зворушення, — ні, не бачив я того всього аж дотепер. Я ніколи не бачив нічого. Я був сліпороджений.

— А хто-ж вернув тобі зір? — спитала Марія.

— Муж, званий Ісус, — одвітив молодець радісно. — Він побачив мене сліпого. Тоді дехто з присутніх спитав: »Господи, хто согрішив? Сей чоловік, чи може його родичі в сїм, що він сліпий уродив ся«. (Йоан, IX. 2.).

— А тоді? — спитала Марія.

— Тоді Ісус одвітив: »Ні, чоловік согрішив, ні його родичі, але щоби явилися на нїм дїла Божі. І коли сказав сї слова, плюнув на землю і зробив болото, поклав його на мої очі і сказав до мене: Іди і умийся в купілі сілоамській. Я пішов і умився і ось виджу«. (Йоан IX. 6-7.).

Клеопа і всі прочі оглянули його з радістю й здивованем. А опісля підняли руки до гори і прославляли Всемогучого.

— Ви вірите мені тепер і дякуєте Богови разом зі мною, — промовив ніжно молодий чоловік. — А богато є таких, що не вірують. А се мене болить, бо я хотів би, щоби всі люди прославляли Ісуса.

— Сила Божа проявить ся сама собою, —
тихо обізвала ся Марія.

— Чи ти дійсно був сліпий від уродження? —
спитав Клеопа.

— Так. Мене обнимала від уродження нічна
темрява аж до днини улічення. О, не бачити нічого!
Нічого, крім звуків! Сонце, цвіти, краски не
видають звуків і я не знав нічого про се. А тепер
бачу пишне сонце на небі! Бачив я вже і зорі. Ба-
чив я усьміх матери. Ваші облича говорять до
мене. Вони промовляють, що ви радуете ся моїм
щастем. Всьо таке хороше, величне, ясне! Я бачу
vas! Більше не є я самітний. Бачу ниви, траву і
всі чуда-дива, розкинені по вселенній всемогучою
руковою Божою. Бачу, бачу! Який Він ласкавий!
Як я Його люблю!

Марія і прочі жінки поглядали одна на дру-
гу. Ніжний усьміх блестів на лиці Марії. А мо-
лодий чоловік попав у екстазу.

— О, гляди на сі цвіти! Сліди сі листочки і
сю травинку! Диви на прозору водицю, що лиску-
чою гадюкою пливе крізь левади. А ось: як мерех-
тять птички в лучах сонічних! А довкола нас
блестять комашки золотистими крильцями....

Він замітив усьміх товариства і додав дріжу-
чим голосом:

— О, ви не можете відчути моєго щастя! Я
бачу всю, думаю про всю, подивляю всю! При-
рода належить до мене, бо мій зір вернув ся мені.
Я можу бачити!

І підніс руки до неба.

Пречиста Діва гляділа на нього солодким і
спокійним зором. Вона однак не думала про ньо-
го, а про Сина, подателя всього доброго.

Пес слідив за кождим порушенем своєго пана
з боязниною. Коли молодець сів серед товариства,
сплакнув слізами радости, а пес опер ся перед-

ними лабами на його плечі і заглядав йому в лице. А тоді нечайно зіскочив оподалік і зачав уганити довкруги, гавкаючи радісно.

Молодець прикликав його і погладив.

— Ти також мій вірний товариш. Яка роскіш глядіти на тебе! Ти водив мене сліпого довгий час. Яке-ж красне жите!

Мовчав хвилину, а опісля говорив даліше:

— Сего щастя не може ніхто поняти крім мене. Тільки одного бою ся, дуже бою ся. Коли умру, не буду бачити сонця. Замкну свої очі.... і знов буде мені темно....

Марія приступила до нього.

— Не бій ся, — сказала. — Смерть не кине тебе у темряву. Поза нею є ще більше щастє. Найдеш небесне съвітло, о цілу безконечність краще від отсього съвітла.

Молодець потряс головою.

— Тяжко повірити, — сказав. — А прецінь... сї, що говорили мені про съвітло в часі моєї сліпоти, говорили правду. А я сумнівав ся. Сила Божа є безконечна. Вірю, надію ся і ожидаю.

А Діва одвітила:

— Люби Бога. Нехай серце твоє буде все невинне. Будь вдячний... Нема надії, що не могла-б здійснити ся.

Вони лишили молодця і вибрали ся в напрямі Єрусалиму. Всюди говорили люди про нового Пророка, нового Христа. Та чим голоснійші були оклики людий, тим більше болю додавали вони Маріїному серцю.

Розділ трицятий.

В ДОМІ СІМОНА.

(Тревога Марії. — Ангели потішають. — Спочинок. — Магдалина в домі Сімона. — Дізнає ласки від Ісуса. — Зависть Юди. — Магдалина біля Марії).

Поза мурами Єрусалиму Марія Магдалина мала невеличкий дімок і тут наше товариство найшло приют і захист. Пречиста була дуже сумна. В глубині душі прочувала всео, що випередить тріумф Її Сина. Ноги дрожали під Нею і жінки затревожилися; вони уклякнули перед Нею цілювали руки і ридали.

— Дочки Давида! Мати Спасителя! — взивали. — Що ж бо захитало твоєю бодрою душою?

— Горе, промовила Діва смутно. — Злоба і зрада є близько Нього. Тревога тому обняла мене.

Вона сіла на тапчан і замкнула очі, а присутні гляділи з переляком за Нею. В сю хвилину небесні духи злинули на землю, бо солодкі звуки їх пісні залунали:

»Поведуть Його, мов ягня на заколене і буде Він німий перед постригачами і не відчинить Своїх уст«. (Ісаїя, LIII. 7.)

А ось залунав голос ніжний здалека-далека:

»О, мій ти народе, що я тобі заподіяв, і чим докорив тобі? Одвіти мені, Я вивів тебе із землі єгипетської, викупив тебе з дому неволі тай по-слав поперед тебе Мойсея, Аарона і Міріаму«. (Міхей, VI. 3-4). А ти тепер готовеш хрест для мене? За се, що я сорок літ вів тебе крізь пустиню, кормив тебе манною і дозволив тобі вступити до плодовитої країни, ти готовеш хрест для Спасителя? Чи-ж більше можна було зробити для тебе, як я зробив?«

Ангели окружили Марію. Звуки прогомоніли. Запанувала мовчанка. Мовчанка глубока й безкрай. Сон замкнув повіки Божої Матери, а Все-могучий додав їй потрібної кріпости. Магдалина ждала доси аж була певна, що Діва спить і аж всі прочі удали ся на спочинок. Тоді вийшла тихо з хати. Під довгою одіжжю сковалася прекрасну аля-бастрову вазу, повну дорогоцінних запашних олійків. Довідавши ся про місце перебування Спасителя, увійшла до Витанії, до дому Сімона. Христос був дійсно там; сидів із Своїми апостолами в богато-заставленій кімнаті. Сімон був богатирь-фарисей і жив серед великих достатків.

Магдалина увійшла до кімнати, дріжуучи. Всюди видко було коштовні, пурпурові занавіси. Всі гості поклали ся до половини на гарних тапчанках довкруги стола, бо такий був звичай. Вона сейчас звернула свій погляд на Ісуса, що сидів на почетнім місці між Йоаном, а Сімоном-Фарисеєм. Його лице було в часі розмови таке ясне, як оноді на таворській горі. Задержала ся на хвилю, не съміючи підійти близше. Здавало ся їй, що входить до »святая святых«, куди навіть найвищий архієрей входив з дрожанем. Ось звук Христових слів доніс єя до неї. Се були слова: *»Прийдіть до мене всі стурбовані і пригноблені, а Я вас успокою.«*

Магдалина поступила кілька кроків вперед, кинула ся на-вколішки перед Ісусом, отворила дорогоцінну вазу і паощі вилила на ноги Спасителя. Запах наповнив кімнату і цілий дім; всі гості звернули на се увагу. Ісус глянув на неї милосердним і любим поглядом, поглядом Бога і Отця. Вона-ж плакала; слізи падали разом з запашними олійками на Спасителеві ноги, а вона утирала їх своїм волосем.

Сімон знав Магдалину з часів її роспусного

житя і тому хотів відтягнути її зперед очи Ісуса. Та Спаситель знов, яка безмежна любов наповнила її серце і яким небесним огнем воно тепер заняло ся. Дехто зпоміж гостей, а особливо Юда Іскаріотський, шептали, що так богато дорогоцінного олійку пішло на марне, місто його ціною дати поміч бідним.

А Ісус звернувся до них і сказав:

»Що ви смутите жінку? Вона-ж зробила мені добре діло. Всякого бо часу маєте убогих зі собою, мене-ж не все маєте. Бо вона, розливши олійки на мое тіло, зробила се на мое погребене«. (Мат. XXVI. 10-12.).

Магдалина почула сі слова і з великого жалю забракло їй мови.

»Іди в мирі«, — сказав Ісус ніжним голосом.

Небесна радість злинула на затревожену душу Магдалини і наповнила її так, як сі паході наповнили цілій дім.

Юда, один з дванацятьох, підвівся і відійшов від стола. Він був зависний; не міг чути, як Ісус відзвився до кого-будь з таким незвичайним словом. Проти Ісуса мав укриту злобу зі сеї причини, що Він оказував все незвичайну ніжність супроти Йоана. Зависть і бажання-пімsti розривало його серце, мов круки свою добичу. Мимо того слова Спасителя, повні спокою і милосердія, зворушили його. В сій хвили був він готовий кинути ся й собі до ніг Христа і благословити Сего, що пращав гріхи так великудушно. Його ангел-хранитель подвоїв в сій хвили свої молитви за сю нещасну душу і вливав добре напімненя йому до серця. Та дух злоби так довго держав Юду у своїй власти, що сі спроби показала ся безуспішними. Коли він стояв так нерішено, побачив Йоана, що нахилився до Ісуса і говорив, поклавши свою голову на Спасителеве плече.

Ся доброта і ласка Спасителя; сей спокій, краса молодих людей, оживлена божою любовю; ніжність і милосердіє для окружения розбуджувала в Юді низькі пристрасти. Піддаючи ся підшептам лихого духа, він вийшов з кімнати.

Магдалина вернула до Марії і росказала цілу подію. Пречиста подякувала їй словами:

— Магдалино! Чому-ж ціла вселенна не є повна сеї любови, що бушує тепер у твоїй груді? Се, що зробив Син Божий для тебе, хоче зробити для сих людей. Він прийшов, щоби дати їм закон любови і милосердія. Чи оказал хто для людей таку безмежну любов, як Він? А прецінь за сю любов люди звертають проти Нього свою злобу. Се неімовірне!

Сльози не переставали плисти з очій Магдалини.

— Чи-ж не тому, що Христос має терпіти і умерти, щоби спасти сьвіт і привернути Собі надірвану славу?

— Так, — одвітила Марія. — Боже рішене мусить бути сповнене. Зло увійшло між людей; його наслідки були від віків предвиджені, а тепер мають сповнити ся пророцтва.

Діва чула тяжкий біль при тих словах. Однак сказала:

— Мій Боже! Нехай буде не моя воля, а Твоя!

Розділ трицять перший.

ІСУС ВІЗДИТЬ ДО ЄРУСАЛИМУ.

(Близько Єрусалима. — Візд Спасителя. — Одушевлене народу. — Каяфа чує оклики народу. — Марія съвідкомъ съого торжества.)

Слідуючого дня гурток людей, що сердечно любили Ісуса, вибрали ся в дорогу. По дорозі з Витанії до Єрусалиму чули про нові чуда, що не наче цьвіти були розсіяні по шляху. Замітили та-кож, що народу більшає в міру, як підходили близше міста. Клеопа спитав про причину съого незвичайного соборища людей. Дізнав ся, що всі вижидають Ісуса. Всі отже замішали ся в товпу і вижидали. Небавом Марія побачила з-далека апостолів. Між ними пізнала Сімона, що був в Кані. Він йшов гордий із свого Учителя. За ним Вартоломей. Його пізнала Марія також в Кані. За ним Яков, Юда і Йоан. Друга Марія була-б скрикнула з радости, коли побачила своїх синів, та замовкла а тільки в душі поблагословила їх. За гуртком прочих апостолів поступав Ісус. Пречиста побачила вкінци Своего Сина. Зору не відривала від Його облича. Він їхав за жребяти-ослі, що на нїм передтим ніхто не їхав. Найкра-шний з людей! Сила, бодрість, ласкавість, рівно-вага, розум, милосердіє, любов, ніжність... кожда чеснота, кожда прикмета, кожда спосібність най-шла в Нїм свое олицетворене.

Зібраний нарід витав Спасителя; Він був нині дійсно його земним царем. Стелили шлях цвіта-ми. Їduчи, навіть не дотикав ся землї, а тільки того всього, що люди накидали Йому під ноги. Держали галузки оливні руках і вимахували ними радісно.

— Осанна! — кричали. — Осанна Синови Давидовому. Благословен, грядий во імя Господне. Осанна во вишних!

Нарід говорив собі про всілякі чуда Христові. Один говорив про воскресене Лазаря, що три дні лежав у гробі і його тіло зачало вже гнити. Другий росказував про уздоровлене спарапіжованого чоловіка. Якась жінка голосно виявляла свою любов до Ісуса за се, що Він такий ніжний для дітей. »Не боронїть дітятам приходити до мене, бо їх є царство небесне«. (Марко, X. 14.)

І мати цілювала головоньки своїх діточок саме в те місце, де Спаситель поклав був оноді Свої руки.

Пречиста Діва гляділа на них уважно; Вона знала, що сі діти колись дадуть съвідоцтво правді.

Ще інший говорив про чудесну науку, що її Ісус голосив численній товпі.

— Його святість підносить нас з нашого отупіння. Його закон боронить слабого і опущено-го. Він думає про нас нещасних, що двигаємо такі тяжкі житеві кайдани. Він потішас нас у смутку, бо каже, що Бог числить нашу недолю й зацлатить нам за се, як ми тільки переносити-мемо їх без роптання. Він сам убогий; знає отже, як переносить ся нужду. Про Себе Самого говорив: »Лисиці мають свої нори, а птахи свої гнізда; та Син чоловічий не має де приклонити голови«. (Лука IX. 58.) Не має нічого, а може дати людям все. Він дійсно Бог, що нас сотворив, супроти котрого всі є рівні.

А одна жінка додала:

— Він каже, щоби жінок не уважали більше за рабинь, а за приятелів своїх. Син має любити і шанувати матір. Він любить й почитає Свою Ма-

тінку. Нехай Він буде благословений. Осанна Йому в небі і на землі.

Пречиста Діва чула сі слова, що були вимовлені біля Неї. Серце дрожало від радості, від радості материнської.

— Нехай Господь благословить Свій народ! — Вона вимовила і случайно вітер відкинув заслону з Її лиця. Чимало людий замітило Її незвичайну красу і подібність до Спасителя.

— Се Його Мати! Певно се Його Мати! — кричали.

Марія скоро закрила лице заслоною і сховала ся за Магдалиною. Товпа людий була надто велика і легко можна було між нею сховати ся. Магдалина закрила ся також і серед товпи бачила чимало знакомих людий з Єрусалиму. Перейшла навіть близько біля Йосифа з Аріматеї, що йшов разом із Сервілієм.

— Чи не бачиш, що сей Його тріумф веде Його до певної загибелі? — питав Йосиф молодого Римлянина.

— Се буде Його власна вина, — була відповідь.

— Чому-ж Він відбуває Свій тріумф перед очима намістника і урядників, що боять ся Його впливу на людий? Чому-ж Він не лишив ся в Галилії?

— Гадаю, що ти є одним з Його учеників, — сказав на се Йосиф з Ариматеї.

Товпа понесла їх далі і Магдалина не почула відповіди Сервілія. Та вона знала, що Сервілій був чоловік слабої волі.

— Слабкий, слабкий Сервілій! — прошепотала Магдалина. — Твоя душа ніколи не знала поривів до вищих ідеалів.

Разом з товпою вони увійшли до міста. Тут оклики народу подвоїли ся. Вид Лазаря, про ко-

трого воскресене говорили всі, викликав велике одушевлене. Цьвіти і галузки дерев кидали на землю. Стелили шлях перед Христом, неначе перед найбільшим Побідником.

Крики і радість народу донесли ся аж до палати Каяфи і викликали в його душі гнів. Він не призабув ще сеї події, коли-то Христос понаганяв із съвятинї купців і продавців, сказавши до них: *«Зaberіть сї річи відси, не робіть з дому Мого Отця базарища».* (Йоан, II. 16.)

Розділ трицять другий.

АРХІЕРЕЇ НАРАДЖУЮТЬ СЯ.

(*Лютъ Каяфи. — Його хитрість. — Збори. — Слова Каяфи до Фарисеїв і книжників з одного боку, а до съвящеників і учителів з другого. — Біль Mariї.*)

Певно, що найбільше лютив ся архієрей Каяфа на Ісуса. Він нарікав безнастанно, що Назорей присвоював собі владу, що не належала до Нього. А коли після свого торжественного вїзду Ісус другий раз вигнав покупнїв із съвятинї, лютъ Каяфи не знала границь.

Довгий час обдумував він спосіб пімсти над Пророком, та все бачив, що руки його звязані. Вулицї єрусалимські лунали від радісних окликів; здавало ся, що сї оклики ніколи не прогомонять. Щоби якось сю справу поладнати, Каяфа покликав на збори книжників, архіереїв і фарисеїв і промовив:

— Що будемо робити? Чи чуєте сї оклики?

Як довго будемо се терпіти? Ісус, що зве Себе Пророком, потягає всіх за Собою. Як дозволимо Йому мати вплив на загал, то нарід повірить у Него. По вулицях і по публичних площах вже чути крики: »Благословений, що йде в ім'я Господнє«. Публично називає Його нарід Месією. Погадайте, що буде, коли-б так нарід збунтував ся проти нас? Що-ж тоді буде! Прийдуть Римляни і знищать наш край і нарід!

Він замовк і поглянув, яке вражінє викликали його слова. Присутні однак були спокійніші, як він надіяв ся. Однак він продовжав:

— Можливо, що ми в думках ріжнимо ся в де-чім. Та нам всім грозить однакове нещастє. Му-симо отже йти разом: Сей Назарянин є таксамо моїм ворогом, як і вашим.

Звернув ся до книжників і фарисеїв і говорив:

— Ось що Він говорить про вас: »Горе вам книжники і фарисеї, облюдники, бо ви подібні до побілених гробів, що на-зверха видають ся гарні для людей, а в середині повно в них спорохнавілих костей і гнилизни. Горе, вам, горе! Щоб упала на вас уся кров праведна, пролита на землю; від крові Авеля праведного до крові Захарії, сина Варахійного, що вбили його між церквою а жертви-неною. (Мат. XXIII. 27, 35.) А також сказав Він про вас: »На Мойсієвих сідалищах посідали пись-менники та фарисеї. Тим усе, що скажуть вам держати, держіть і робіть і після їх діл не по-ступайте; говорять бо, а не роблять. Всякуть бо тяжкі обремеки, що важко носити й кладуть людям на плечі; саміж і пальцем своїм не хотять їх двигнути«. (Мат. XXIII. 2-4.).

Тут побачив, що розворушив книжників і фарисеїв. Тепер звернув ся він до съящеників і учителів.

— Наші жертвенніки опущені, від коли сей

муж зачав голосити Свою науку, так дуже противну нашій науці. Кілько-то разів проклиниав Він нас? »*Горе вам сліпі поводаторі!*« — кликав до народу. І яку пошану мати-ме нарід до вас, як ви станете його навчати в съягини? Він-же понижавшу власну науку. А коли-б ви ще почули, як Він говорить: »*Горе вам, сліпі поводаторі, що кажете: Хто буде клясти ся церквою, се нічого; коли ж буде клясти ся церковним золотом то винуватий.* (Мат. XXIII. 16.) Голосить, що він Цар. Називає себе Архіреєм і Учителем. Присує Собі всю власті і силу, а нас висьміває. Чи-ж будемо Йому се терпіти?

— Ні, ні, ні! — крикнули всі одним хором. — Він каламутить публичний спокій! Покарати Його, як заслужив.

— Добре! забудьмо наші ріжниці, бо для нас всіх Він є ворогом. Тепер для нас одна спільна ціль: приборкати Назарянина. Тільки Його смерть може нас спасті.

І рішили спіймати Спасителя при першій нагоді. Бояли ся, що правда, розрухів народу, що йшов за Ним і був тепер зібраний у великом числі в Єрусалимі, бо зближав ся празник Пасхи.

* * *

А в часі, коли-то сї люди обдумували смерть Христа, Його тріумф продовжав ся. Марія слідкувала за Ним, а Її серце було повне чистої почести, помішаної з болем, як бачили сї прославлення, що сипали ся на Її Сина із всіх боків.

Розділ трицять третий.

СИНЕДРІОН.

(*Синедріон. — Йосиф з Адрианополя. — Його знаменні слова.—Прихід Юди.—Найбільший злочин.*)

Склікано ще й другі збори в палаті архієрея Каяфи. Всі, що придумували над тим, як позбути ся Христа, зібрали ся тепер, щоби свої замисли перевести в діло. Тільки один праведний чоловік був тут: Йосиф з Адрианополя, тайній ученик Христа. На перших зборах він не був, хоч мав на се право, як учитель закону.

— Сей Муж, що Його хочете осудити, не є злочинцем, — говорив. — Яка-ж бо Його вина? Його вражає нужда народу, тому намагається ся його потешити не переминаючим щастем і богацтвами, що може бути довершене революцією проти закону і влади, а мирними надіями після смерті. Що-ж в сім містить ся? Для нас, богатих і сильних, що кормимо ся може й несправедливо земними добрами до надміру, може се видається ся прикре. Однак коли-б ми поступали згідно з Його науковою, то бідні люди терпіли-б менше і менше ненавиділи-б нас. Яке-ж зло находити ви в Його науці? Я не нахожу нічого злого.

— Найбільше лихо лежить в сім, що Він бажає приподобати ся народові, щоби стати його начальником — одвітив на се Каяфа, — і знищить закон, знищити се поважане, яке маємо серед народу; Він підбурює людей Своїми бунтівничими промовами; робить фальшиві чуда, щоби зискати симпатію! Він обманець! Його облудні науки мусять бути осуджені, бо Він виступає проти нашої особистої беспеки і порядку державного.

Йосиф бачив, що дійсне лихо було в сім, що вони боялися Христа. Він намагався Його боро-

нити, та побачив, що се було безцільне. Однак сказав:

— Він же миролюбивий. Самий бідний, хоч може збогатити ся. Молить ся тоді, як повинен грозити. Проповідує терпеливість й даровані кривди. Віддає добро за лиху, любов за ненависть. Він не роздавив би найменшого хробачка. А чи не пригадуєте собі, як Він дивував всіх вже у Своїй молодості Своїм великим розумом? А впрочім, чи-ж Він не має рації? Чи-ж ми не повинні всього розслідити? Чи-ж не повинні ми бути за тим, щоб закон був у пошані? Я йшов за Ним і слідив: за Його науковою. Найбільший мудрець нічого не закине сїй науці. Я був съвідком Його чудес. Упевняю вас, що се діло любови і милосердія.

Всі слухали з видимою увагою; тому надія блісла в серцю Йосифа.

— Чи-ж не знаєте, братя, — продовжав, — що нарід любить Його? Його приклонників тьмата-тьменна зібрало ся на недалекий празник Пасхи. Яким-же чином зловите Його посеред товпи, що вірять в Нього, як в Месію, обіцяного нашому народові? На перших зборах, як я чув, ви говорили, що нарід піднесе революцію, коли Христос даліше ширити-ме Свою науку. Бояти ся радше треба, що нарід піднесе революцію тоді, як ви Його убете. Майте розум. Не глядіть за небеспекою там, де її нема. А радше розслідіть уважно Його науку.

Він говорив горячо; надіяв ся, що потрафить перетягнути більшість користь Назарянина. Та в сїй самій хвили увійшов на салю Юда Іскаріот. Отворив до половини двері від кімнати нарад. Його очі дикі; задиханий і неспокійний. Стояв і не говорив нічого.

— Хто дозволив тобі прийти тут? — спитав

Каяфа, бо сейчас пізнав його, як одного з дванадцятьох. — Чи ти шпігун, що прийшов сюди, щоби донести наші слова своєму учителеви?

— Не приходжу сюди, як шпігун, — сказав Юда згірдливо. — По що Йому шпігунів? Чи-ж не знає Він всього, що діється ся на небі і на землі. Довго я вірив сьому; може й се правда, та... Він не знає, що діється ся в серцях, — додав з усмішкою.

— Що ти розумієш під тими словами? — спітав Йосиф з Ариматеї, бо поведене Юди напорнило його тревогою.

— Коли-б Він умів читати в серцях, не був би брав мене за Своего ученика.

— Чому-ж ні? — одвітив Йосиф. — Може Він думав, що добротою зможе повести тебе до опамятання...

Студений піт виступив на чоло зрадника. Кинув диким поглядом довкруги і конвульсійно стиснув долонями свій плащ.

— Що-ж се має до річи? — сказав шорстко. — Чи умів читати, чи ні, досить того, що Він мене вразив і я лишив Його.

— Ти лишив Його? — закликав Каяфа, а чимало із зібраних стануло близше.

— Ти лишив Його? — повторив Йосиф з обуренем. — Підлій чоловіче, чого-ж ти сюди прийшов?

— Приятелю, чого ти сюди прийшов? — спітав Каяфа лагідним, солодким голосом.

— Дайте відотхнути, — сказав Юда. — Не можу говорити, бо скоро біг сюди.

Та се не скорий хід запирає йому віддих. Юда був сильний мушка; він міг йти пішки з Єрусалима до Йопи і не змучити ся. Ні! Се було нечайне забурене духа, що обхопило грудь грозою наміреного страшного злочину.

— Гаразд, послухаємо, — промовив один із книжників і всі присіли ся трохи близше.

— Приходжу, — сказав Юда сильним голосом, — щоби тайки зрадити вам Ісуса Назарянину.

— Бе́зсоромний невдячник! — скрикнув Йосиф.

Та всі проці обступили зрадника.

— Коли так, то гарно заслужиш ся для краю, — одвітив Каяфа. — Імя твоє буде славне від роду в рід.

— Як ім'я Каїна, — залунав голос перед товпи.

— Яка ціна твоєї зради? — спитав Йосиф згірдливим голосом.

Юда глянув на нього змішано, та Каяфа намагав ся всю зробити, щоби тільки вихіснувати таку рідку нагоду. Казав отже Юді сісти і Йосиф почув небавом закінчене торгу. Зрадник згодився видати Ісуса за трицять срібняків, себто таку ціну, яку платило ся за смерть раба між Євреями.

В часі сего страшного торгу пекло ликувало, а діявол Юдової душі бачив сповнене своєї найгорячійшої мрії. Всі проклятя товаришили йому і окружали його. Темні духи жують у вічній теперішності, а будучність є закрита перед ними. Вони ненавидять справедливого і глядять на сповнене злочину з більшою радістю, як ангели сьвітла на чесне і богоугодне діло.

Священики і учителі припlesнули сьому зрадливому вчинкови. Юда обіцяв видати Ісуса в їх руки слідуючого дня і одержав сейчас угоджену суму грошеву. В сїй хвили злі духи вийшли з челюстей пекольних і розсипалися по сьвіті. Звільнili ся з припонів людські пристрасти. Неспокій увійшов до душ і зачала ся борба. Небесні ангели зачали боронити всіх, що були повірені їх опіці. Вони зачали говорити про радість

неба і муки пекольні ; про обітниці Божі і про Його погрози ; про щастє вибранців , а про плач і скрегіт зубів осуджених . Плачем і жалем потягали душі до Бога . А прокляті духи насьміхали ся з Божих діл . Декому обіцювали вони ласку цісаря , коли умре Христос ; іншим знов обіцювали ласку намісника , коли предмет його тревоги усунеться з перед його очий ; наставників манили усьміхом князів ; звичайних людей будучими земними нагородами .

Тоді сьвіт уживав таких-же пустих забав і тілесних роскошій , що причиняють смерть душі . Доля людського роду рішала ся в сїй невеличкій закутині Юдеї . між Богом , як добровільною жертвою , а Його засліпленим сотворінем .

А Марія серед горести звернула Свій погляд на Магдалину .

— Сповнило ся , — прошептала . — Вже зрадили Божого Сина .

Розділ трицять четвертий.

ТАЙНА ВЕЧЕРЯ.

(*Горе Марії . — Магдалина потішася . — Пророцтво . — Тайна Вечера . — Марія з товариством побожних жінок .*)

Так минула ся ніч і слідуючий день . Пречиста хотіла йти до съвятинї , де Ісус давав Свої останні поучення . Та товпа людій була така велика , що годі було діпхнути ся . Та Вона стояла аж до сього часу , поки Він не переходив мимо , щоби щераз глянути в Його лиць . Її бажанє сповнило ся . Його вигляд такий спокійний і поважний , що серце Ма-

рії мало не розірвало ся від болю. Він був тому такий спокійний. Вона знала, бо велика Жертва мала сповнити ся. Марія-ж тільки тому перенесла сей тягар, що піддавала ся у всім волі Божій.

З жінками, що йшли з нею, повернула Вона до мешкання Магдалини і тут затопила ся в молитві. Під вечір Пречиста майже омлівала з надміру смутку. Ніжним серцем чула Магдалина, що треба щось робити, щоби успокоїти її горе.

— Чи не пішли-б ми через вулиці міста, щоби побачити, що стало ся, або що люди говорять? — сказала до Марії. — Перше повно тут було моїх приятелів, вони можуть дати мені точні інформації.

Марія глянула на неї трохи веселійше.

— Чи-ж гадаєш, що я можу відійти від Нього, знаючи, що має сподіяти ся? О, Магдалино, одно пророцтво по другім сповняло ся.. Голоси пророків лунають в моїх ухах.... Всьо, що було тільки видінem перве, нині стало дійсністю.

* * *

Голос Ісаї.

»Він виступив перед ним як пагонець і як паросток із землі сухої; і нема в нім ні виду, ні величності; ми бачили його, та не було в нім вподоби, щоби надила нас до него. Він злегковажений і погорджений людьми; чоловік, зазнавши горя й болів так, що ми відвертали від нього свої лице; гордили ним і мали його нізащо. Та він взяв на себе болі й недуги наші; а нам здавало ся, що се Бог його покарав, побив та понизив. Він ще поранений був за гріхи наші і мучений за наші беззаконія; се кара за весь мір упала на него і ми його ранили стали уздоровлені. Всі ми блукали, як вівці; кожен юдив своєю дорогою, провини-ж усіх нас вложив Господь на него одного«. (ЛІІІ. 2-6).

Голос Єремії.

»До чого-ж порівнаю, а то й до чого подібного тебе зважу, дочко єрусалимська? До чого порівнаю тебе, щоби потішити тебе, о', дівице, дочко Сіону?« (Плач. Єр. II. 13.).

Голос Ісаї.

»Ведено його, як вівцю на заріз і як агнечъ є нїмий перед постригачем, так він не отворає своїх уст«. (ЛІІІ. 7.).

Голос Єремії.

»До чого-ж порівнаю, та й до чого подібного тебе зважу, дочко єрусалимська: До чого порівнаю тебе, щоби потішити тебе, о, дівице, дочко Сіона?« (Плач Єр. II. 13.)

Голос Ісаї.

»За проступки людей перетерпів він смерть. Визначили місце йому із злодїями, та його похоронено у богатого, бо не вчинив він гріха і неправди не було на устах його«. (ЛІІІ., 8-9).

Голос Давида.

»Хваліть Господа всі язики, хваліть Його всі люди. Бо милосердіє Його спочило на нас і правда Господня остане на віки«. (Пс. CXVI.). Господь згадав нас і дав нам Своє благословене. Дав благословеня тим, що Його боять ся, великим і малим (Пс. CXVII.). Сей день, що його дав Господь, возвеселім ся і розрадуймо ся в нїм. (Пс. CXII CXIII.).

Була мовчанка. Мовчанка глубока. Магдалина сиділи у ніг Пречистої, накривши лице своїм розпущенім волосем; голову оперла на руку. Інші жінки зібралися близько. Було щось в сїй хвили величавого. Ніхто не знає, що діялося в умі Пречистої, та вираз Її лиця сповняв всіх тревогою, що її почувається ся все в присутності тих, що затоплені у небесні справи.

* * *

Тимчасом Спаситель бажав їсти Пасху із Своїми апостолами і зібрав їх у відповідній кімнаті. Були всі при столі, похиливши ся на стільцях. Св. Йоан був по правиці Спасителя, а Юда по лівій з кінця. Тоді Ісус «узяв чашу, воздав хвалу і сказав: Возьміть й поділіть між себе». (Лука, XXII. 17). Се була перша чаша Пасхальної вечері. Коли обійшла довкруги, слідуючий обряд був умите руки. Та Божественний Спаситель змінив його в умите ніг. Се діло довершували раби. І Ісус відложив на бік Своє верхне одінє, налив води в умивальнницю що звичайно стояла на землі при кінці стола, і підійшов до Петра. А сей налякав ся і не хотів, щоби Учитель сповнив зглядом нього таку рабську роботу. Вкінци згодив ся і Ісус по черзі умив ноги всіх апостолів. А коли знов зложив на Себе одінє, пояснив тайне значінє цього обряду. Дав їм примір покори, що її вони мусять наслідувати, щоби одержати вічне щастє. Та один з них був виключений від вічної нагороди, через свої злочинні вчинки, через сю велику зраду, про которую говорило ся перед століттями у пророків.

* * *

Надійшла хвиля.

»Взяв хліб, поблагословив, переломив, дав Своїм учеником і сказав: Прийміть і їдьте, се є Мое Тіло. А отісля узяв чашу, поблагословив і дав їм, говорячи: Пийте з неї, бо се є Моя кров«.

Скінчилася Тайна Вечера, а в лиці Марії блестіла дивна ясність. Її піднесені очі і ціле уложене тіла вказувало на горячу молитву. Навіть жінки, що гляділи на Неї, були натхнені через неї.

— О, найщіннійша Крове моєго Сина! — закликала Марія. — Величаю Тебе в імені цілої вселеної що не знає ще, яку дорогоцінність дісталася, Боже, Спасителю сьвіта, люблю Тебе! Ісусе, сильний Боже, правдиве Світло! Сотворителю життя! Кріпосте в борбі! Поглянь на мене, я готова терпіти разом з Тобою? Всьо, всьо...

Дівиця похилила голову, а очі Її спочили на лицях тих, що були при Ній. Солодкий усьміх виднівся на устах. Підвела ся і віддала всім поцілунок міра. І тоді сила увійшла в тіло, а радість до сердець. А любов, могуча любов, наповнила душі так, що всі були готові йти з Матірю і піддержувати Її в терпіннях.

»Що-ж се тобі, море, що ти побігло? І що тобі, Йордане, що ти повернув ся в-зад?«

Се тому, що Спаситель відкупив Свій народ з неволі і заложив святий Новий Завіт. Його імя могуче. А милосердіє від роду в рід.

Радуймо ся!

А коли Ангели, Пророки і Праведники Старого Завіта радувалися, а навіть Адам веселився, злий дух, повний пімсти і ненависті, попихав Юду до довершення огидного злочину.

Розділ трицять п'ятий.

ЗРАДА.

(*Товна виходить піймати Ісуса. — Темна ніч. — Молитва Ісуса. — Зрада. — Петро стає в обороні Спасителя. — Чудо. — Страх апостолів. — Розпуха і смерть Юди.*)

Під вечір вийшов Юда в товаристві жовнірів і слуг архіереїв з палати Каяфи і удав ся за місто, на ютсеманські узгір'я. Місяць, що початково съвітив досить ясно, сховав ся за хмари. Темрява була велика, а вихор завивав поміж галузем дерев. Непривітна ніч, що дуже рідко лучається в такім принаднім підсоню.

Один з жовнірів держав смолоскип і поступав біля Юди. Чи-то задля внутрішнього неспокою, чи задля темряви зрадник приставав що крок. Стежина була нерівна. Кілька разів задержував ся, щоби набрати віддиху і утерти піт з чола. А що було доволі холодно, всі окутали ся довгими плащами. Коли Юда задержав ся утерти кроплисний піт, сказав до нього жовнір із смолоскипом:

— Як тобі так горячо, то чого дрожиш?

— Се тому, що у його груди серце зрадника і боягуза, — замітив один із жовнірів. Дехто з них зізнав, що вони йдуть ловити Ісуса Назаряніна і питали себе взаємно:

— Чим властиво провинив ся сей муж? Що Він зробив?

Юда не одвітив нічого. Ішов даліше і задержав ся аж на вершку. Тоді знов зачали всі сходити з гори по скалистім узгірю, побоюючи ся стрінути узброєних приклонників Христа. Безпоганна обережність! Вони спали. Тільки гріх стежив Його сеї ночі!

Вкінци дійшли до огороду, куди заходив що-

денно Ісус на молитву із Своїми апостолами. Чистим воздухом доносилися голоси. Найчистійше і найсолідніше лунав голос Ісуса. Юда задержався. А Христос говорив із смутком до Петра, Якова і Йоана:

»Що? Не можете чувати одної години зі мною?«

Тихо. Темрява ставала ще більша. Серед неї залунав страшний голос боязни:

»Отче, як можливо, так везьми від мене сю чашу.«

Такий сумний був сей голос, що від нього, здавалося, розніжнювалася сама природа. Навіть скали дрожали відгомоном цього смутного голосу. Душа Юди тревожилося, та не улягла жадній зміні. Демон цього великого злочину впялив свої кігті в нього, мов яструб. Він рвав, жалив її і опянював лютістю, здергуючи її від поправи:

— Він понизив тебе! Виставив тебе на посьміховиско! Всіх інших ставляв вище від тебе! Пімсти ся! Пімсти ся!

Огорód мав тільки один вихід.

— Як в огороді є більше людей, — сказав сотник, що проводив жовнірів, — то якже-ж я зможу пізнати Сего, що називається Ісус? Він може утічі, а мені в руки може попастися хто інший.

— Не бійся, — одвітив Юда. — Нехай запаляться смолоскипи і прийдуть близьше. Кого поцілюю в лиці, сей є, за ким шукаєте.

— Так ти зрадиш Його поцілунком? — почувся голос близько Юди, та коли він відвернувся, не було нікого, на кого могло б упасти підозрінє.

Зблизилися вкінці до фіртки. Юда отворив її, та тут-że ударив головою до пальмового дерева, що росло при вході. Він задрожав, бо почув знов сей пресумний голос:

»Сумна є моя душа аж до смерті.«

І знов:

»Отче, як можливо, нехай відійде від мене ся чаша, однак нехай не станеть ся так, як я хочу, а тільки так, як Ти хочеш!«.

І знов:

»Ось, зближаєть ся пора!«.

На сї слова Юда здрігнув ся.

»Устаньте, ходім! Ось близько вже сей, що зрадить мене!«.

Кров бурнула Юді до голови. Він вирвав смолоскип з рук жовнїра і пішов поперед всіх. Що тільки ступив кілька кроків, як съвітло із смолоскипа упало на ніжне лицез Господа і Учителя.

Юдо! Кинь ся на вколішки і съвітло надії заблісне для твоєї нещасної душі! Упадь на коліна і благай прощення у Спасителя! Він тебе любить!

Та в груди Юдиній горів страшний огонь злоби. Мілий і солодкий вигляд Ісуса розбудив ще більше ненависті в сїм злочиннім серцю. Підійшов із скаженими очима і запіненими устами до Ісуса і сказав:

— Радуй ся, Учителю!

І поцілював у лицез.

— Приятелю, чого-ж бо отсе ти прийшов? — спитав Ісус мило. А опісля додав поважно: — Юдо, зраджуєш поцілунком Сина чоловічого?

Слова звеніли у воздусі, неначе не мали ніколи прогомоніти. Злочину довершено. Він зрадив Учителя! Імя Юди, Юди - зрадника, перейшло на цілу вічність. А Ісус підійшов до товпи:

— Кого шукаєте? — спитав.

— Ісуса Назарянина, — почув ся глухий одвіт.

— Я є!

На звук сих слів всі упали на землю перед великого переляку. Спаситель глянув на них з побагою. Страсти Його зближали ся. Він бажав

зачати їх. Жертва мала бути принесена за всіх людей. І Він знов спитав:

— Кого шукаєте?

Товпа підвела ся і перекинула ся оставліми поглядами між собою; їх переляк минув ся так скоро, як і прийшов.

— Ісуса Назарянина, — сказав знов один і ждав.

— Чи-ж не говорив я вам, що Я є? — спитав Ісус. — Як шукаєте мене, то нехай отсі йдуть свою дорогою.

Засоромлені своїм змішанем, окружили вони Його так, щоб Він не мав способу утіchi. Коли пустили ся в напрямі огородової брами, ученики побачили знеславленого Учителя і хотіли Його оборонити. А Петро витягнув навіть меч і одним ударом відтяв ухо Малхови, архіреєвому слузі.

Христос глянув на Петра докірливо:

»Вложи в похву твій меч; кождий, хто мечем воює, згине від меча. Чи-ж гадаєш, що не міг би я просити моїого Отця і не дав би Він мені сейчас більше як дванадцять легіонів ангелів?« (Мат. XXV 52, 53.)

Засоромлений Петро відступив трохи оподалік а Спаситель приступив до Малха і діткненем Свої руки уздоровив ухо. А сей станув мов ошоломлений на вид такого чуда.

— Що се за Муж, сей Назарянин, що може уздоровити рану самим діткненем?

Після цього акту насильства трибуn жовнірського відділу казав звязати руки Ісуса, запалити смолоскипи і готовити ся до походу до дому Анни, тестя архіерея Каяфи. Ученики почули сей приказ і налякали ся. Утікли серед перестраху так, як утікають жовніри, що бачуть своєго вожда зловленого.

Тоді були апостоли слабі і трусливі люди; во-

ни не були спроміжні виступити проти могучих і сильних міра сего. Само ім'я Анни їх лякало. А прецінь сї люди силою Святого Духа стали непереможними героями нової віри.

Юда остав ся. Його очі слідили горіючі смолоскипи, поки не загасли в темряві. Він сам опинив ся серед глухої ночі. Як сей чоловік, що в приступі божевіля готов кинути ся в пропасть і отяминув ся саме в хвилині свого упадку, так Юда став добичею інших думок, а не злоби і ненависті. Він був в бездонній пропасти, та не самий. Ангел темноти був біля нього; він ковтав пекучими пальцями до його серця.

— Радуй ся, радуй ся! Ти довершив такого діла, якого не хотіло довершити жадне інше существо. Від коли народив ся сей Муж, я надармо глядів за таким чоловіком, що відважив би ся зрадити Його. Ти один, Юдо!

Юда зловив свою голову в долоні, неначе бажав успокоїти шум в голові.

— Одним обіцював я земні богацтва; другим панованє у сьвіті; іншим такі роскоші, що змогли-б опянити ангелів. Дехто відважував ся, та один Його погляд не давав нім сього доконати. Ніхто не сповнив приказу пекла, тільки ти, Юдо!

Стогін смертельного переляку вийшов з уст нещасного зрадника.

— Ти рішив ся на се діло з власної волі. Без трудів, без ляку. За трицять срібняків. Трицять срібняків. Зобовязані є для тебе тепер пекольні сили. Зобовязані, Юдо, тільки тобі.

Стогін жаху перемінив ся в крик, бо сї думки палили його душу.

»Скажи, Юдо, яку тобі кривду я вчинив? Чим провинив ся я зглядом тебе? Ходи, Юдо, скажи мені.«

О, нещасний чоловіче, година ласки ще не

пропала для тебе! Іди і упадь до ніг Ісуса, що Його повели далеко від тебе. Протисни ся до Него поміж жовнірів, а Він вилічить твої рани, гляне на тебе ласково і забуде страшну зраду.

Серед засліпленя, стонів, неспокою і скрепогту зубів утікав Юда, не стрічаючи по дорозі нікого. Він був сам один, одинокий із своєю роспушкою. А діявол шептав невпинно.

— Пекло є нагородою для тебе, на віки, на віки, на віки.

Небавом опісля увійшов чоловік з божевільним поглядом в очах і пригнобленою поставою до Єрусалиму. Се був Юда. Тут дізнав ся про суд над Спасителем, прийшов до съятинї, кинув срібняки до ніг съящеників, що були зібрані на нараду і утік чим мерцій.

Кажуть, що блукав довший час опісля по Йосафатовій долинї і довкола гробів Пророків. А коли розвиднілося найшли його прохожі мертвого на сухій гилі сикомори, що росла під »горою соблазни«. Юда повісив ся. Вибрав для себе рід засłużеної смерти.

Розділ трицять шестий.

ПЕРЕД АРХІЄРЕЄМ.

(Самітний між ворогами. — Від Анни до Каяфи. — Гріх і покута Петра. — Людська злоба. — Марія терпить разом із Сином.)

Окружений жовнірами і слугами архієреєвими і людською товпою, Спаситель зійшов з узгіря. Самітний між ворогами, що отяминвали ся від недавного переляку, самі съміяли ся із своєго

зворушеня на перший вид Мужа. Його апостоли утікли серед першої небеспеки, неначе вівці перед вовком, лишаючи Його на ласку ворогів.

Ніч була темна і хмарна. Зорі померкли так, як людські очі меркнуть від сліз. Не чути було жадного звуку, хіба що вітер заводив поміж деревиною, та й товпа людська лихословила, проклинала і насъміхала ся. Ісус відчув велике і гірке пригноблене духа; Його душа вмлівала від надміру людської невдячності і зрадливості.

Коли приблизилися до стерквілінарської брами замітив Ісус три жінки, укриті в тіні. Сейчас пізнав Матір, що прийшла терпіти разом із Сином.

»О, мій Сину, я терплю з Тобою! Моя душа нероздільно терпить з Твоєю.«

Материнське співчуття було для Його цінною перлиною у сїй хвили опущення. Сльози ніжності потекли з очей. Деякі хвилі з молодечих літ станули Йому перед очима. Теплі рамена Матери були Його колискою, а груди її Його подушкою. Син Марії платив любовю за любов.

Похід задержався, щоби переповісти сторожі тайний клич і жінки зблизилися тихесенько. Дві з них уклякнули перед Ісусом і цілювали краї Його одіжі. Третя обняла Його на хвилину, тільки на хвилину. І хоч се радість була гірка, то таки була в нїй роскіш, бо Син побачив Матір після довгої розлуки.

Всьо сталося швидко і незамітно. Отворили браму. Жовнірі піпхнули Ісуса вперед, розлучаючи Діву від Сина. Завдяки однак темряві нічній жінки вмішалися в товпу і увійшли до Єрусалиму. Загашено смолоскипи на вулицях міста крім одної на переді. Йшли тепер мовчкі. Жінки почули що біля них йде чужинець і дехто з них пізнав його.

Се був Сімон-Петро.

Засоромлений своїм поступком боягуза, він вернув ся назад і рішив йти за Учителем а й умерти з Ним. Дух його був бодрий; він передумував тисячі способів, та найменший рух жовнірів викликував у нім дивний ляк. Се було в його природі: сильний дух, а боязливе серце. Богато таких людей є у світі.. І тому Всешишний розуміє нашу слабосильність, а тимсамим хоче викликати в нас покору.

Сімон-Петро побачив Марію Магдалину і Соломію прилучився до них. Похід йшов до дому Анни, що стояв на узгірю, біля сіонської брами Недалечко дому росло велике дерево оливне; до нього привязали жовнірі Спасителя й поставили сторожу. А трибун пішов по дальші прикази. Смолоскипи кидали блиск на святе обличе і побожні жінки могли глядіти на Його небесну красу. Він був убраний в святочне одінє, бо зближав ся празник Пасхи. Се одінє ушила Діва Своїми руками.

На яке-ж свято Вона зладила се одінє!

Безмежний смуток, гірка ніжність сповнила серце Матери, коли Вона глянула мовчки на лиці Сина. Не могла відорвати від Нього Своого погляду. Ось вийшов трибун з дому Анни казав розвязати Ісуса і вести до Каяфи, де зібралися архієреї, книжники, фарисеї і старці і чекали від кількох годин.

Палата була трохи оподалік. В поході йшли також побожні жінки і Марія серед товпі. Трибун застукав до дверей рукоятю меча. Дверник отворив браму і впустив похід жовнірів до середини. Діва і всі прочі лишилися на дворі перед нічної темряви. Ісус також увійшов із жовнірами.

— Що буде? — прошептав Петро після довгої

мовчанки. — Звязали Його вночі безправно і без належного законного приказу. Споневіряли закон. Який же злочин задумали ще поповнити? В чим Його обжаловують?

Пречиста не одвітила. Вона знала, що пекло розлило між людьми дикі пристрасти, щоби довершити смерті Єдинородного Божого Сина. Вона розуміла, що Бог допустив то всео, щоби Жертва примирення була принесена. Уста Її мовчали а серце розривалося з болю.

Щодо Магдалини, другої Марії і Соломії, то вони ридали, та нетратили надії. Тайна не була для них розкрита, та віра в силу Спасителя не захитала ся в їх серцях.

Брама замкнула ся за Ісусом. Петро думав над тим, щоби дістати ся до середини і розвідати ся, що діється ся. Пригадав собі своє знакомство з Оведом, одним із слуг архієрея, завів Марію і прочі побожні жінки у затишне місце біля веранди палати, а сам пішов стрібувати увійти до середини.

Тихо заковтав до дверей і просив покликати Оведа. Овед був приятелем Петра і тайним приклонником Христа. Пустив отже Петра до середини, благаючи о спокій і мовчанку.

Судова саля була на долині; вона була прикрашена дорогоцінними матеріями і освічена смолоскипами і съвічками в тяжких срібних съвічниках. Тут сидів Каяфа на підвисшенню, а довкола нього всі, що належали до суду. Він казав покликати перед себе звязаного Ісуся.

Так зачав ся судовий процес, найсоромніший із всіх, що їх съвіт бачив. Уяви собі, читателю, радість цілого соборища. Всі вони ставляють питання, однак не чують відповіди. Фальшивих съвідків приготовано наперед і переслухано. Петро слухав з обуренiem їх ложних зізнань.

»І богато ложних съвідків поприходило... Опісля-ж приступили два ложні съвідки і говорили: Він сказав, що можу зруйнувати Церков Божу і поставити її знов за три дні. І устав архієрей, каже до Него: Нічого не одвічаєш на се, що вони съвідчать проти Тебе? А Ісус мовчав«.. (Мат. XXVI 60-63).

Він слухав того всього з повагою і достоїнством. Наклепи не захитали Ним. Очарненя стрічав Він з маєстатичним спокоєм. Та Його мовчанка розлютила соборище. Архієрей промовив:

»Заклинаю Тебе Живим Богом, скажи нам, чи Ти є Христос, Син Божий«. (Мат. XXVI. 63.).

Знов мовчанка; така глубока, що кождий присутній чув бите своєго серця. А тоді одвітив Ісус солідко і голосно:

»Ти сказав. Тільки-ж я кажу вам: Від нині побачите Сина чоловічого, сидячого по правій руці сили й грядучого на небесних хмарах«. (Мат. XXVI, 64.).

»Тоді архієрей роздер своюю одіж, кажучи: Ось сказав хулу. По що нам більше съвідків? Ось тепер ви чули Його хулу. Як вам здаєть ся. Вони-ж, озвавши ся, сказали: Винен є смерти«. (Мат. XXVI, 65-66).

Тут сподіяло ся тепер таке, чого не бачив ніколи ні один суд, що основується на справедливості. Злобні, дикі і мстиві люди зачали плювати в Його лице, били Його долонями, поштуркували і викрикали:

»Скажи нам, Христе, хто Тебе отсе удалив«.

І вивели Ісуса на подвіре, де жовніри і слуги гріли ся біля великого огнища. Насьмішки, зневага злоба, опльоване падало градом на сего Чоловіка, що був найбільше справедливий між справедливими, Відкупителем людського роду.

О, тричі сьвята терпеливосте! Як міг Господь Бог не уничтожити сих пекольних злочинників!

А Петро ховав ся... Сей Петро, що заявляв недавно: *«Господи, я готов йти з Тобою в тюрму і на смерть»*. (Лука, XXII, 33). А тут була і тюрма і смерть, а Петро побояв ся. Бодрість покинула його. Він тримався, а лице його було, мов у трупа. Хотів утікати, ждав тільки ліпшої нагоди. Забув на все, забув навіть слова Спасителя: *«Кажу тобі, Петре, ще не запіє когут сьогодня, а ти тричі заперечиш, що знаєш мене»*. (Лука XXII, 34.). Переляк спараліжуває його.

Тоді то замітила його одна галилейська слуга; по його одіжі вона пізнала, що він є родом з галилейського підгіря..

— Ти був з Ісусом Назарянином? — спитає. —
— Може ти є одним з Його учеників?

Вона жалко гляділа на Петра. Терпіння Христові ранили її серце. А Петро оглянувся довкруги і побояв ся, щоби сі слова не зрадили його нелюдським жовнірам. Тому й то крикнув:

»Не знаю, що ти говориш«.

І відійшов від неї. Страх додав йому відваги. Рішив утікати. Та що тільки зблизився до двірій, як підійшла до нього друга слуга, впялила на нього свої великі, чорні очі і сказала:

— Я дійсно бачила тебе між Ісусовими учениками. І то не дуже давно. Се було сеї днини, коли то ми кидали цвіти під Його ноги. Я кинула на дорогу поперед Него свій вінчальний вінець, що його, як знаєш, дав мені Овед. Яка се велична була днина! Хто-ж би се був погадав!

І молода дівиця заплакала ревними слізами.

— Не знаю сего Чоловіка, — одвітив Петро перед одчаю.

— Ликоване і слізози є собі близькими приятелями, — сказав один з гурта.

Зачали всі звертати увагу на Петра. А вкінци один з тих, що бичували Ісуса, зблишився і промовив злобно:

— Ти не можеш мене переконати, що ти не є одним з учеників Христових. Твоя мова зраджує тебе, що ти Галилеєць.

А тоді Петро зачав клястися й божитися голосно, що не знає Ісуса з Назарету.

Саме в сїй хвили когут вилетів на один стовп палатний, залопотів крилами і зачав піяти.

»І Петро пригадав собі слова Ісуса і відійшов оподалік і гірко заплакав«. (Мат. XXVI. 75.).

Як тричі прогомонів голос когута, Петро освободився від сього дивного переляку, викликаного подіями сїї ночі. Напасники, бичі, лихословленя, насъмішки і всео проче. Він був съвідомий тільки своєї немочі і бачив очима душевними Учителя, свого любого Учителя, котрого щойно вирікся! Саме тоді переходив Ісус і звернув Свої очі на апостола. Се був погляд жалю і ніжності. Серце Петра стиснув страшний біль. Він-же любив Учителя так горячо! А ось, як оказал він свою любов! Заплакав ревними слізами і вибіг в нічну глушу.

Марія була там, де був Її лишив. Кинувся на-вколішки перед Нею. Маріє, Мати Божа, глянь ласкавими очима на каянника?

— Петре, будь спокійний! Він простив тобі!

Та ся розрада не вистарчала. Він закрив лицє одіжю і ридав. Магдалина і Соломія не знали, що сталося. Вони тільки були съвідомі сього, що Діва знала всео.

А Маріїну душу пройшло остре оруже. Вона

глянула в напрямі неба, знала, що прийшли великі хвили. Вона терпіла із Сином великим терпінем, добровільним терпінєм.

Розділ трицять се́мий.

ЗАСУД.

(Страшний вид. — Опущений. — Магдалина не находить нікого до помочи. — У Пілата. — У Ірода. — Знов Пілат. — Його слабодушність. — Озъвіріла товпа. — На роспяте.)

Рано зібрали ся архієреї і старці знов. Хоч бажали вони смерти Ісусової, та не мали власти видати засуду. На се треба було дозволу Пілата, що рядив краєм в імені Риму. Та вони надіялися приневолити до сього слабкого Пілата; тому повели вони Господа до замку Антонія, де мешкав високий римський урядник. Пресвята Діва слідила за всім в укритю і молила ся цілесіньку сю страшну ніч. Бачила, як любого Її Ісуса вели до намісника. Богато жовнірів і міщан поступало в поході.

— О, як-же Він змінив ся, як змінив ся! — промовила жалібно Магдалина.

— Дійсно, се Муж терпіння! — одвітила друга Марія тихо.

Христос виглядав дійсно так. Святі черти покриті ранами, а одіж заполочена й подерта. Діва підняла заслону з лиця, щоби стрінути ся очима з Його поглядом, неначе на знак, що терпить разом з Ним. Матері може хоч в часті уявлять собі терпінє Марії в сій хвили. Побожні жінки замітили, що й Вона змінила ся. О, так!

Духом брала участь в Його муках. Гляділи на се Пресвяте Тіло, що кровавило ся ранами і було зневажене і опльоване.

Велику ціну положено за людські душі!

А Магдалина, глянувши на Нього, прочула, що смерть недалеко.

— Де-ж сі, що вчера цілювали Його сліди? Де-ж сі, що бігли перед Нього з окликом радости й славословлення? Їх нема; вони утікли! Вони боягузи і зрадники!

Магдалина сплеснула в долоні.

— Вони покинули Його! Віддали Його в руки опянілоІ від злоби і кровожадної товпи! Чи-ж ми съмімо дозволити Йому умерти? О, ні, ні!

Вона бачила слабість сторожи. А приятелів мав Ісус богато. Нечайний напад — і Він знов може бути на свободі. І з посинілими устами і півбожевільними очима підійшла вона до Діви і сказала, що мусить йти і побачити, що діється ся. Закрила своє лице заслоною побігла на єрусалимські вулиці, де мешкали численні поклонники Христа, ще й такі, що їм Спаситель зробив не-одно добродійство. До них вона зачала промовляти:

— Ходіть, спішіть ся! Сей, що Його ви любите, близький загибели! Беріть оруже! Ходіть боронити Його! Як не поспішите ся, так убуть Його! Ходіть! Ходіть! — Кликала кожного по імені. Кликала уздоровлених з прокази, з сліпоти, глухоти і інших хоріб; кликала тих, що їм Христос простив провину! Кликала всіх. І не найшла відповіди. Запукала до дому, де проживав Йосиф з Аrimатеї, та в його не було дома; а де, ніхто не міг пояснити. Підійшла до учеників, та вони поховали ся серед страху і не хотіли показати ся на очі розсатанілій товпі. Сі, що небавом мали бути підвальною церкви, а й першими її мучениками, оказали ся тепер слабодухами. Іду-

чи вулицями, пригадала собі Магдалина розслабленого жилами, що був уздоровлений тому три дні. Вбігла до його кімнати і кликнула:

— Ходи й поможи Сьому, що тобі зробив добрійство! Ведуть Його, мов злочинця, міськими вулицями. Книжники засудять Його на смерть. Ходи!

Та фарисеї перед хвилею говорили з ним і він не послухав тепер поклику.

— Я знаю, що Він мене уздоровив. Та говорять, що Він є слугою Вельзевула. Що-ж я поможу Йому? Коли справедливо Його засудили, так мусить понести кару.

— О, невдячнику! — крикнула Магдалина. — Ось-так платиш ти своєму Добродієви! Так?

І слози поплили з її очий. Ніколи в житю не припускала вона, щоби серця людські були такі закаменілі. Мала вже вертати, коли пригадала собі ім'я Сервілля. Він був впливовий і богатий; богато мав численних приятелів. Та горе! Магдалина-покутниця не могла нічого вдіяти там, де була в силі Магдалина-грішниця! Сервілль прямо заявив їй, що не може нічого зробити.

Магдалина вийшла. Час минав. Як не освободять Ісуса, нім дійде до замку Пілата, пропаде все. Подвоють сторожу. Тепер пізнала вона свою безсильність в сім ділі. Затремтіла з жаху і закинула на лицез густу заслону, щоби ніхто не доглянув її роспуки. По хвили прийшла до себе. Поки-що могла числiti на трьох учеників: Якова, Філипа і Йоана. Яка-ж се незначна сила! На розі вулиці переходив молодець і дівчина. Лице дівчини було заплакане. Коли Магдалина зблизила ся, молодець спитав:

— Чи не знаєш, де завели Ісуса?

— До замку Антонія, — одвітила Магдалина.

— Ходім, — сказала дівчина, хлипаючи. — Умремо з Ним, коли годі нам Його спасти?!

— Бідні люди! — промовила Магдалина. — Сі, що можуть Йому помочи, покинули Його. Він Сам в руках озвірілої товпи. Та ми ходім! Коли Він стане перед Пілатом, будем благати милосердія і справедливості. Може вислухають наших голосів.

Єзеля і Мелькам (бо се були вони), ще кілька жінок і їх своїків зійшлися разом і побігли туди, відки доносилися крики. Із всіх боків плили люди юрбою. Магдалина і ученики переглянулися між собою тревожно. Почекали свою неміч. Одно тільки могли зробити: найти Пречисту і станути в місци, куди буде Христос переходити. Вкінці се їм вповні удалося. Мати Спасителя слідкувала за Ним безнадійно.

— О, Боже, — плакала у Своїм чистім серцю, — чи дійсно має довершити ся страшна жертва? Чи ще не досить? Чи не вистануть сі глузованя і побої? Вислухай мене, небесний Отче! Нехай людськість відкупить людей! А я пошукаю за чистими серцями по цілій вселенній, щоби вони спокутували гріхи своїх батьків. Молоді дівиці, второпні невісті. Зберу їх разом в один гурт; і підемо всі на вершки гір і будемо просити в молитві Твоєго милосердія день і ніч. Пощади тільки Твоєго Сина, що в Нім найшов Ти Своє уподобане.

А тоді побачила Вона душевними очима *grīx*, розлитий по сьвіті через цілі століття. Бачила гріх, як руйнує людство. Чула голос роспухи, що доносив ся смутно із всіх боків. І зрозуміла, що тільки Кров Невинного Агнця може змити сі беззаконія.

Гурток підійшов аж до мармурових сходів, що вели до замку Пілата. Саме тоді прийшли книжники і Пілат приняв їх на авдієнцію, усівши

на самій горі підвисшена, окружений служалцями й жовнірами. Два степені понизше станули фарисеї і книжники. Товпа-ж лишила ся на самій долині, а Ісус із звязаними руками, окружений мучителями, задержав ся по середині між товпою, а обжаловуючими. Його Мати й приятелі, мушені і невісти, задержали ся за великою статую цісаря, відки бачили всю дуже точно.

— Ну, — зачав говорити Пілат. — Яку-ж жалобу приносите на отсього Чоловіка?

Якийсь час була мовчанка. Опісля один промовив:

— Сей Чоловік бунтує народ і ми осудили Його на смерть. Просимо тебе: потверди сей наш наш засуд.

З видимим неспокоєм вони вимовляли сі слова, бо язики відмовляли їм послуху. Забули на віть, чого бажали.

— Тут нема причини... — зачав Пілат.

— Він заказує платити данину цісареві і каже, що Він є Христос-Цар, — почув ся сильний голос.

Пілат зійшов о два сходи низше.

Чи *Ти є Цар жидівський?* — спитав Ісуса.

— *Ти сказав.* — одвітив Господь.

Уважно глянув на Нього Пілат; на Його побиту і окровавлену стать, покриту заболоченою й подертою одіжю; на поранене лице, на очі... Чувство розбудило ся в його душі, що сей Муж невинуватий. Вернув на своє місце і промовив:

— Не знаю *знаходжу* вини в сім Чоловіці,

Жалобники зібрали свої думки і один з них зачав доказувати вину Ісуса на основі ложних съвідків.

— Сей Муж, що стоїть перед тобою в смирній поставі, бунтує народ і учить його всюди, починяючи аж від Галилеї. За ним йшли товпи людей з

окликами прославленя аж сюди, до Єрусалиму. Всі кричали: »*Осанна! Осанна! Благословен грядий во імя Господне!*«.

— Чи Він Галилеєць? — спитав Пілат.

— Так, Він з Галилеї! — одвітили.

— Коли так, то заведіть Його до Ірода, начальника Галилеї, що є тепер в Єрусалимі. По-правді повинен Його судити Ірод.

Товпа зашуміла невдоволенем, а Пілат увійшов до середини замку. Він таким чином бажав звільнити ся з доволі трудного положення.

Товпа рушила даліше. Приклонники Христові зачали вже надіяти ся доброго висліду. Навіть Магдалина прошептала:

— Ірод, кажуть, менше лютий від Пілата.

Марія не одвітила нічого. Ісуса обжалували о бунт. А се вистарчало до півердження засуду.

Ірод був радий з приходу Спасителя. Від довшого часу він цікавий був Його побачити, бо чув про Нього незвичайні річи. Надіяв ся навіть, що Ісус сповнить якесь чудо в Його присутності. Випитував Його на всілякі способи, та Спаситель не одвічав нічого. Архієреї і Книжники поновляли свої жалоби, а Ісус, такий терпеливий зглядом грішника, такий милосерний зглядом жінки Самарянки і жінки, обжалованої о супружу зрадника-Юди, не вимовив ні одного словечка...
Бо Він бачив у нім серце без чутя і мертву душу під бременем туземних богацтв; розум, притаманний змисловими роскошами і безаконність самолюбного житя.

Христос не одвічав Іродови і тому Ірод погнівав ся. Він сказав до жовнірів:

— Уберіть Його у білу одіж і поведіть назад до Пілата; нехай він скаже своє слово.

Яку ціну положено за людські душі!

Було тепер певно, що Спаситель піде на певну смерть. І Мати рішила поступати за Сином до самого кінця. Глянула мукам в очі; узяла чашу горя до Своїх уст і випила аж до дна. Коли Пілат дізнав ся, що товпа знов стоїть перед його палатою, він затревожив ся. Ісуса обжаловували о бунт, а Пілат був амбітний. Він здавав звіт римському сенатові. Мимо того однак він був глибоко пересъвідчений про невинність Ісуса.

— Ви привели перед мене сего Чоловіка, бо обжаловуєте Його о бунтованє народу. А я не нахожжу в Нім жадної вини. Хіба, що покараю Його і випущу.

Магдалина і Єзель затремтіли.

— А як Він невинний, так по що-ж Його карати? — крикнула молода дівчина.

Товпа мовчала.

— Є звичай випускати на волю в часії празника Пасхи одного тюремника на жаданє народу. Вибирайте. Чи хочете, щоби випустив я вам Ісуса-Пророка, чи Варавву — розбійника?

Пілат був певний, що нарід згодить ся на увільненє Ісуса і таким чином позбудеть ся клопоту. Та Клавдія Прокулія вихиливши ся з вікна, щоби піznати причину криків, побачила Ісус на сходах. Приклала слугу до себе й промовила:

— Іди до Пілата і скажи, що вночі я мала дуже неспокійний сон про цього Чоловіка. Нехай сейчас Його пустить на волю і не карає.

Пілат вислухав і ще більше занепокоїв ся. Священики і фарисеї не вдоволять ся нічим, як тільки потвердженем засуду смерти на Ісуса. А народ, засліплений своїми провідниками, зачав кричати пристрасно, щоби випустили Варавву а Ісуса видали на смерть.

Пілат сидів, мов скаменілий слухаючи криків довкруги себе.

— А що-ж зроблю з Ісусом, названим Христом?
— Роспни Його!
— Яке-ж лихо Він учинив?
А товпа не переставала кричати:
— Роспни Його! Роспни!

Римський намісник хотів таки не допустити до цього, тимбільше, що його жінка, не довіряючи слузі, сама зійшла на долину і сказала до му-жа: »Борони сего Мужа! Спаси Його від смерти!«

Пілат хитав ся ще якийсь час у своїм рішеню. Та коли крики товпи ставали щораз голосніші, казав Ісуса бити, що було звичайно вступом до роспяття. Сейчас зняли жовніри з Ісуса одіж, привязали Його до стовпа і зачали бичувати ремінними нагайками. Мати Терпіння чула свист нагайок і бачила, як кров випливала з глибоких ран Її любого Сина.

Ви, що терпіли на вид болю кого-будь з любих вам осіб... о, чи ваше терпінє було підібне до Її терпіння? Що-ж значать всі терпіння зібрани разом, в порівнанню з мукаами Марії, коли Вона бачила Пресвяте Тіло Бого-Чоловіка скатоване і поранене руками грішних людей?

А сей Бого-Чоловік, плід Її утроби, є божеський; се Тіло покровавлене і побите божеське. Ся мовчазлива Жертва — се Божий Син, Бог від Бога, Світло від Світла!

В сїй самій хвилї, коли Бого-Чоловік є прибитий страшною фізичною агонією, глядить на грізний образ: Він бачить всіх, що відтягнули ся від Відкупленя; бачить поділи, схизми, невіру грядучих віків, нерелігійне уживане сьвіта, гордунство, що називає себе фільософією. Його душа унівала під бременем кожного гріха, кожного злочину, кожного проступку, сповненого по причині засліпленя і несъвідомості....

Як покінчило ся бичованє, то немилосерні

жовнірі римські, що чули погорду до Жидів, хотіли продовжати мерзке діло дальше. Вони накинули на Ісуса червоний плащ, вложили терневий вінець на Його голову і подали Йому до рук тростину. З насымішками приклякали перед Ним, закривали очі і били, питуючи з глузованем: »Згадай, хто се такий Тебе ударив?« Одним словом не жалували ні одного нелюдського діла, ні слова, щоби збільшити біль Царя юдейського.

Коли Пілат побачив Ісуса в такім положеню, почув співчутє. Не міг він зрозуміти, чому нарід намагав би ся ще дальше Його мучити. Вивів отже Ісуса перед нарід і сказав:

— Ось Чоловік. Показую вам Його на знак, що не нахожу в Нім жадної вини.

А товпа кричала:

— Роспни Його! Роспни Його.

Пілат розізлив ся такою злобою людською.

— Возьміть і розпніть Його! — Крикнув.

— Я не нахожу в Нім жадної вини.

Та своїми словами не зміг товпи успокоїти.

— Ми маємо закон, кричали, — і після нашого закону Він повинен умерти, бо називав Себе Божим Сином.

Пілат хитав ся між страхом, а співчутем. Вернув знов до палати.

— Відки Ти? — спитав Ісуса.

Та Спаситель не одвіттив нічого.

— Ти не відповідаєш мені? Чи-ж Ти не знаєш, що я маю владу Тебе роспяти, або пустити на волю?

Поволи повернула ся до него голова, увінчана терневим вінцем, а очі глянули на нього з окровавленого лиця.

— Не мав би ти жадної влади, колиб не була тобі дана з неба, — промовив Ісус. — Тому й то більша вина сего, що видав мене тобі.

— Я не можу! Я не засуджу цього Чоловіка на смерть! Я...

— Як пустиш Його на волю, так ти не є приятелем цїсаря! — сказали злобно съященики. — — Хто називає себе царем, виступає проти цїсаря.

Пілат мусів остаточно рішити ся. Та вперед мусів сяк-так заспокоїти свою совість. Казав принести слузі начине з водою, умив перед народом свої руки і сказав:

— Я не винуватий крові отсього Праведника. Ви побачите....

— Кров Його нехай упаде на нас і на наші діти!
— заверещала товпа.

На сї крики Марія застогнала і закрила лице руками. Магдалина і всі прочі стояли, мов скаменілі. Вони вижидали, що небо отворить ся сей-час і покарає сих кровожадних злочинців. Лице Пілата поблідло. А прецінь він тою самою рукою, що її умивав перед народом, підписав засуд смерті на Ісуса.

— Отсе ваш цар!

— Проч з Ним! Роспни Його!

— Царя вашого роспяти?

— Не маємо царя, тільки цїсаря.

Потверджене засуду смерти видано.

— Повести на місце кари Ісуса з Назарету, що підбурює народ, зневажає цїсаря і називає Себе Месією. Ідіть і зготуйте хрест!

На сї слова Магдалина зімліла і упала на землю. Соломія і інші жінки очутили її. Тільки Марія, Мати Засудженого, мусіла бути в витревалою в тяжкім терпінню, Вона не бачила більше нічого, тільки Сина.

Тимчасом ніс ся страшний гомін:

— Готуйте хрест!

А за тим гомоном доносив ся голос дивно-солдкий з вершин небесних:

— Готуйте хрест, через се бо прийде спасене для цілого съвіта.

Роззвірена товпа не чула нічого. Ні голосу неба, ні голосу землі....

Роздiл трицять осьмий.

РОЗПЯТЬЕ.

(*Несправедливе осуджене. — Вулицями Єрусалиму. — Марія приступає близше. — Сімон Киренейський. — На Голготі. — Роспяте. — Дерево життя.*)

Найбільші злочинці у съвіті не йдуть на засуджене невислухані. Вони мають авдвоката. Іх справу приготовують наперед. Кличуть съвідків за і проти і зізнання обох сторін уважно розслідують. Для Ісуса не було закону. Всі стояли на боці. Судія узняв Його невинним, та мимото видав Його ворогам. Його вороги! Беззаконна товпа кровожадних зъвірюк, заохочена до злочину самим пеклом. Отсе були сї, що окружали Його... Бога, що бажав за них умерти, Бога, що Його кров падає тепер на них.

Тягнули Його вулицями міста і вложили на Його плечі тяжкий хрест. Убрали Його знов в Його власну одїж і римський центуріон, Льонтін, йшов попереду з жовнірами, а за ними поступало двох злодіїв, що мали умерти разом з Ісусом. Шляхом терпіння поступав Він. Съміхи і хула товпи для Нього була похоронними плачами. Дерево хрестне тяжко роздирало Його рани.

Він упав виснажений на землю.

Чи мав вже тут згинути перед сею злочинною

товпою? Його очі замкнули ся. Не було жадної помочи людської. Ангели всі відступили. Отець небесний відвернув Своє лице від сього виду Мужа, що угинав ся під гріхами цілого съвіта.

О, Мати, приступи близше! Серед сеї страшної хвилі Твоя ніжна рука повинна діткнути ся пораненого Святого Тіла. Вона перепхала ся крізь товпу, що держала Її далеко від Сина. Її лице має вираз такого страшного болю, що перед ним уступає кождий. Зближається до Возлюбленого, клякає перед Ним і утирає з Нього кровавий піт. Почуває, що в Його Тілі смерть пливе в кождій жилі. А мимото приходить підкріпiti Сина Своїми слабкими руками. Перенятий до глубини душі такою жалісною сценою, один жовнір підносить хрест і спричиняє хвилину відпочинку для Жертви.

Марія вимовила голосно кілька слів, а Ісус звернув Своє лице до Неї. Нема людського слова щоби висказати, що сподіялося між Ісусом а Марією. Побачив се Льонгін і його зір спочив на чужинци, що походив з села після своєї одіжи.

— Ходи і поможи. Не съміє сей Муж умерти передтим, нім прийде на місце страчення, — сказав до него.

Симон Киренейський приступає близше і помогає нести хрест. Христос ступав крок за кро ком, а побожні жінки голосно заводили.

»Доньки єрусалимські, — промовив до них Ісус, — не плачте наді мною, а плачте над самими собою і своїми дітьми« (Лука, XXIII, 28.)

І Ісус продовжав Свою страшну дорогу дальше. За Ним йшла Марія. Через любов Вона майже умирала з болю; ся любов однак давала Її також силу поконати слабість.

— Мій Сину, мій Сину, — говорила опечалена Мати, — кождий Твій крок спасає съвіт.

В сїй хвили Мати Христа була достойна Бога, що Її собі вибрав. Вона також любила так съвіт, що віддала йому Своєго Сина. Та Марія була також слаба і жінщина. Сї, що гляділи на Неї, ледви могли пізнати Її черти.

Марія бажає йти за Сином аж до кінця. В перших хвилях Його людського житя Вона була Його чистою і ревною Поклонницею; так і тепер хоче бути такою-ж до останнього Його віддиху.

Похід перейшов місто і вийшов »брамою судіїв« на стрімку і камінисту доріжку, що вела на Голготу. Коли були вже близько найлюбійший ученик уняв Марію за рамя.

— Не йди дальше, — промовив. — Ти не повинна бути съвідком страшної муки. Ти-ж Його Мати. Такого виду Ти не зможеш перенести.

Марія не глянула на нього. Її очі спочивали все на Ісусі.

— Йоане, — одвітила. — Чи се буде далеко, чи близько, то Його терпіння не минуть мене.

Йоан се знов. Мимото відтягнув Її на-бік, щоби заслонити перед Нею, коли се можливо, кінець найстрашнішої борби. Ось поклали тяжкий хрест на землю; стягнули з Ісуса одінє, лишаючи тільки кусень полотна довколо його бедер. Поклали Його на страшне дерево смерти і привязали шнурами руки й ноги серед проїмаючого вереску товпи. А опісля слідував глухий, рівномірний стук... Пречиста упала на-вколішки. Грудь Її філювала. За Її приміром пішов Йоан і побожні жінки, закриваючи свої лиця і ридаючи тяжко. З невисказаною тревогою чули удари молотів в руках тих, що роспинали Христа. Спасителя роспяли і двох злодіїв; їх нелюдський крик був ще більшим болем для Марії після мовчанки Спасителя.

Ще на одну річ не забули. Над Його Святою

Головою прибили напись, що її дав їм Пілат в латинській, грецькій і арамайській мові: І с у с Н а з а р я н и н, Ц а р ю д е й с ь к и й. Не помогло, хоч навіть самі провідники ізраїльські протестували проти сеї написи.

Мати зібрала Свої сили і підвела ся на ноги, зближаючи ся до місця, де Син переносив страшну агонію. Станула під самим хрестом, а за Нею гурток побожних. Діткнула ся Його тремтячою рукою...

»*Отче, відпусти їм, бо вони не знають, що роблять,* — сказав Христос, Син Божий. Нарід був на сї слова рівнодушний. А фарисеї і книжники ще й кпили.

— Спасав других, нехай тепер спасе Себе, коли Він Христос, вибранець Божий.

— Так, так! — верещала товпа. — Се правдиві слова. Як Ти цар Ізраїля, спаси ся!

»*Коли Ти Христос, спаси Себе і нас!*« — Крикнув один з роспятих злодіїв. А другий йому одвітив:

»*Господи, згадай мене, коли прийдеш до Своєго царства.*«

Се визнанє віри тронуло Марійне серце до глубини.

»*Амінь* — понесло ся воздухами тихе слово Спасителя — *кажу тобі, що ще нині будеш в раю зі мною.*«

Ніжно, дуже ніжно, нахилила ся Мати і поцілювала ноги Возлюбленого. А Магдалина в приступі горя кинула ся лицем на землю, утираючи Кров своїм пишним волосем. Ісус глянув у діл і побачив Свою Матір і найбільше любого ученика.

»*Жено, се син Твій!*« — промовив.

Йоан глянув у Його очі.

»*Се Мати Твоя!*«, — додав Спаситель, відда-

ючи Свою Матінку, під опіку найлюбійшого ученика.

Сонце закрило ся хмарами. Темрява налягла землицю і вона ще збільшила ся страшним видом Роспятя.

»Боже, Боже, чого Ти мене покинув?«

Слова опущеня і передсмертної агонії.

»Жажду!« — Прошептали съяті уста і один жовнір умочив губку в оцет, вложив на трості і подав Ісусові.

Темнійше і темнійше налягали хмари на него; серед них зачав гоготіти грім.

»Сповнило ся«, — вимовив Ісус.

Дивним подихом повіяло довкола. Було так темно, що перелякали ся всі і зачали утікати. Налягла страшна мовчанка. А тоді серед нечайної преясної лискавиці, задрожав цілий съвіт і поспало ся каміне з попуканих скал.

»Отче, — вимовив Христос Син Божий — у Твої руки віддаю моєго духа.

Спаситель умер.

Страшні подїї слідували. Отворили ся гроби, тіла съятих повставали з могил. Завіса церковна роздерла ся з верху то низу на-двоє. Сотворіне затремтіло. Центуріон і много з товпи билися у груди і говорили:

— Се дїйсно був Божий Син.

І товпа утікла серед замішання.

* * *

В тім часі, коли Агнець Божий, Архієрей Нового Завіту, жертвував ся на Голготі, жидівські съященики приносили в жертву звичайного агнця на горі Морія. Після сповнення жертві пішли до Пілата і просили, щоби тіла роспятих казав зняти з хрестів перед сходом сонця.

Йосиф з Ариматеї, тайний ученик Христа, прийшов також і просив о Ісусове Тіло. Пілат не боронив тим більше, що уважав все Роспяного за невинного. Обережно і достойно зняли Ісусове Тіло, обвинули в нове полотно, намостили дорогоцінними олійками і положили в ново-викованій гріб в саді Йосифа. Закрили вхід тяжким каменем і розійшлися.

А Марія вернула до мешкання Магдалини. Цариця мучеників, Мати болю... Її дух мав видіння, що удержували жите в Її тілі.

Вона бачила ангелів, що линули з неба і падали на-вколішки перед Ісусовим хрестом. Кожде столітє, минуле й будуче, кожда річ в природі, кожде ество брало участь у віддаваню сеї почести. Сонце, зівізди і простори; вода, воздух, огонь і земля; наука, штука і геній; всео, що віддихає і естує на поверхні або в глубині землі, дістало своє відновлене. Міріяди ангелів і архангелів, херувимів і серафимів линули з неба серед торжественного походу, вглублюючи ся у страшну і велику тайну Відкуплення.

Йшов Адам з Евою і ангели повітали його своїми вітями тріумфу:

Ось дерево хрестне, що на нім сповнило ся спасене сьвіта. Поклонім ся перед ним. О, Пресвятий Боже! Всемогучий і безсмертний, змило-серди ся над нами!

Сніжно-блілі крила підносили ся, мов численні щити. Золотими трубами покликали ангели Авраама, Ілію і Давида. Довкруги лунали веселі голоси:

— Гріх вселенної знищений. Господь відкупив Свій народ на віки; Спаситель запанує над вселеною. Дерево житя зasadжено знов для людства. Його скроплено Найсвятійшою Кро-

вю. Воно віднесло побіду над смертю через незгубиму тайну Відкуплення.

* * *

Перед многими століттями, коли Жиди прийшли до обіцяної землі, після довгої подорожі через пустиню, найшли вони дерево, до половини присипане землею. Се був лісовий великан. Пень і уложене його не були подібнім зовсім до дерев Юдеї. Часто хотіли люди мати з нього який ужиток; то до будови самого міста, то до будови Соломонової съвятинї. В часах Ездри бажали ужити його до нової съвятинї, якій пророковано так багато чудес. Та сокира не брала ся твердо-го пня. Тому лишили його в спокою і назвали »ненарушимим деревом.«

Тепер се дерево стало »деревом житя.«

Воно росло в раю перед непослухом перших родичів, та коли прийшов на землю гріх і обняв собою соторіння, зашуміла хуртовина чотирох вихрів по сім огороді щастя, що його Адам опоганив. Всьо було знищено, а »дерево житя« упало в пропасть, що її отворили небесні катаракти. Протягом цілих століть було воно забавкою рік, що плили безнастанно у глубінь. А далі прийшов потоп і заніс його близько гори Голготи. Сей почорнілий пень став ся історичним. А прецінь в часі Роспятя молодий й незрячий чужинець узяв свою пилку і легко його перетяв.

Се є давне переданє, в якім говорить народ про »дерево житя« і »хрест Іуса.« Побожне оповіданє. Ніхто не конче мусить в нього повірити. Та є в нім солодкі думки. З »дерева житя« прийшло для нас жите.

Розділ трицять девятирі.

УСПЕНІЄ ПРЕЧИСТОЇ ДІВИ.

(Після днів тревоги успокоене. — Воскресене і Вознесене. — Молитва і добрі вчинки. — Успеніє. — Моли ся за нами, Мати Божа!)

Третої днини, коли-то Соломія і Магдалина, Марія Клеопова і Єзель готовили ся йти до Христового гробу, Пречиста Діва відотхнула знов після довгих годин дивного омертвіння. Се був знак повертаючого життя; а було для Неї радісне. Усьміх появив ся на Її лиці. Витягнула перед Себе руки, неначе бажала когось діткнути ся. Глубока радість, здавало ся, перемінила Її і хто знав Її близше догадував ся, що се Син так по-тішив Її. Вона -ж заслужила Собі на сю радість після такого довгого страждання. Вона-ж йшла за Ним слід у слід від колиски аж до гробу.

* * *

Тепер Вона бачила Його прославленого і тріумфуючого. Від Воскресеня аж до Вознесення Мати не розлучала ся ніколи зі Сином. Її душа була злучена з Богом. — Після дня слави, сорок днів по воскресеню з мертвих, возніс ся Він на небо, а Йоан, памятаючи на слова Спасителя, узяв Матір до себе.

Кілька літ після цього жила Марія на сїй землі. А що Син не забрав до себе скорше Матери, так се тільки тому, щоби дати нам примір совісного сповнювання обовязків християнських.

Ви всі, що переживали житєві роскоші, а й болі; ви, що наглядно переконали ся, як скоро улітають житєві утіхи; ви, що зачинали дні в радощах а кінчили серед сліз! Погляньте на Марію! На Марію, що жила на сїй землі після Вознесення Сего, що увінчав Її славою.

Вона була вдоволена тим, що сповняла Його волю, хоч серце Її банувало за Ним. Переводила дні на молитві, або повненою діл милосердія. Підпомагала убогих, відвідувала пригноблених і розсівала слова потіхи й осолоди для тих, що наверталися з гріхів.

»*Наш божественний Учитель терпів опущене всілякого роду. Він вибрав убожество, щоби його вчинити жерелом благородності. Він потішав всіх, що опечалені і пригноблені і брав від них на Себе тягар житевих невгодин.*«

А коли Її стражданя ставали нестерпними, тоді промовляла в душі:

— Я бачила Бога, що кликав мене Своєю Матінкою, як Він терпів і умирал.

І ніхто не міг здергати ся від сліз, чуючи її слова.

— Піднесла я своє серце до Бога. Він дав мені поміч. Моли ся і ти.

Говорила звичайно до грішника:

— Уповай на Господа. Він дав Сина, щоби відкупив сьвіт.

Марія, Мати, Невіста, на якій довершилися такі чуда, найблагороднійша Невіста, Ева відродженя, сповняла смирно апостольський обовязок! Вона — Мати Божа!

Пережила цілий круг людського життя, з його радощами й печалями, від молодості до старшого віку; жите повне високих призначень. Вкінці надійшла хвиля успокоєння. Із солодким усміхом замкнула Свої очі і заснула смертю любові, любові до Бога, що дозволив Їй бути Матірю Своєго Сина.

Після Її блаженного Успення положив Йоан і прочі апостоли Її тіло до гробу, викованого в скалі. Та коли слідуючої днини прийшли до гробу, не нашли тіла Пречистої, а тільки съвіжі,

пахучі цвіти на ложу смерти. Бог хотів, щоби тіло, освячене ношенем Сина, не підлягало загальним законам; узяли його ангели і понесли на небеса. У там ясніє нині Дівиця, одяяна сонцем, з місяцем під стопами, а на Її голові вінець із дванадцятьох зір.

* * *

Преславна Діво, посеред Твоїх радошів не забувай на недолю вселенної. Зверни Свої очі, повні ніжності і милосердія, на тих, що плачуть, терплять і п'ють гірку чашу щоденних невгодин. Умилосерди ся над нещасними дітьми, виставленими на небеспеки покуси; над ненькою, що боїться пережити смерть своїх дітей або лишити їх сиротами; над недосьвідченою молодіжю, що ридає над пропалими надіями; над чоловіком, що боїться будучності; над старцями, що хотять по-Божому скінчити жите. Умилосерди ся над тими, що моляться і над тими, що бояться ся. Моли ся за нами, щоби ми мали колись спокій на віки.

Царице небес і Мати Божа, моли ся за нами!

КОНЕЦЬ.

